

LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS EDUKACIJOS FAKULTETAS
SOCIALINIO DARBO IR SOCIOLOGIJOS KATEDRA

BIRUTĖ BANSEVIČIENĖ
Socialinio darbo studijų programos
studentė

**BENDRUOMENĖS SOCIALINĖS GYVENIMO KOKYBĖS DINAMIKA:
MARIJAMPOLĖS BENDRUOMENĖS ATVEJIS**

Magistro baigiamasis darbas
(socialinis darbas)

Magistro darbo autorius _____
(parašas)

Darbo vadovas prof. dr. Giedrė Kvieskienė _____

Lekt./ dr./ doc. dr./ prof. dr vardas, pavardė (parašas)

Leidžiama ginti
Katedros vedėja _____
Doc. dr. Elena Kocai (parašas)

Darbo įteikimo data _____

Registracijos numeris _____

Vilnius, 2016

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO BAKALAURO/MAGISTRO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Aš, Lietuvos edukologijos universiteto Socialinės edukacijos fakulteto Socialinio darbo studijų programos studentė Birutė Bansevičienė, patvirtinu, kad šis rašto darbas (magistro baigiamasis darbas), kurio tema **Bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės dinamika: Marijampolės bendruomenės atvejis**

- 1.Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
- 2.Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
- 3.Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas yra šalinamas iš Universiteto kaip už šiurkščiausią akademinės drausmės pažeidimą.

Birutė Bansevičienė
(vardas, pavardė)

(parašas)

TURINYS.....	3
SAVOKOS IR TRUMPINIAI.....	4
ĮVADAS.....	7
I. BENDRUOMENĖS SOCIALINĖS GYVENIMO KOKYBĖS APIBRĖŽTIS.....	13
1.1. Socialinės gyvenimo kokybės bendruomenėje sampratos modeliavimas.....	13
1.2. Bendruomenės socialinio gyvenimo kokybės vertinimo indikatoriai.....	26
1.3. Į bendruomenę orientuoti socialinio gyvenimo veiklų ypatumai.....	36
II. MARIJAMPOLĖS BENDRUOMENĖS SOCIALINĖS GYVENIMO KOKYBĖS DINAMIKOS TYRIMAS.	40
2.1. Socialinės gyvenimo kokybės tyrimo organizavimas.....	40
2.2. Respondentų apibūdinimas.....	45
2.3. Marijampolės bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės dinamikos tyrimo duomenų analizė ir interpretavimas	49
III. MARIJAMPOLĖS MIESTO BENDRUOMENĖS SOCIALINĖS GEROVĖS INDIKATORIŲ MODELIAVIMAS.....	68
3.1. Marijampolės bendruomenės SWOT (SSGG) analizė.....	68
3.2. Socialinės gerovės indikatorių modeliavimas ekspertų požiūriu.....	72
3.3. Marijampolės bendruomenės hipotetinis socialinės gerovės indikatorių modelis.....	73
IŠVADOS.....	75
REKOMENDACIJOS.....	76
DISKUSIJA.....	76
SUMMARY.....	78
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	82
PRIEDAI.....	92

SAVOKOS IR TRUMPINIAI:¹

3 D modelis – daugiafunkcė, daugiasektorinė, daugiakriterinė socialinės edukacijos (pedagogikos) veikla.²

Bendruomenė – tai žmonės ar organizacijas bendrinančių reikalų menė, kaip sutarimas bendrinančiai veiklai, kuri grindžiama savanoriškumo ir savitarpio pagalbos, savitvarkos ir savivaldos principais, garantuojančiais saugią darbo ir gyvenimo aplinką bei dvasinę sveikatą.³

Bendruomeniškumas – tai kokybinė bendruomeninės gyvensenos išraiška, kaip bendrinantis gyventojus sutarimas, realizuotas bendruomenine veikla, kuri socialinėje-politinėje aplinkoje institualizuojasi bendruomene, bendruomenine organizacija.⁴

Dinamika – 1. fiz. mechanikos šaka, tirianti kūnų judėjimo dėsnius priklausomai nuo tuos kūnus veikiančių jėgų. 2. kokio nors reiškinio kitimas, raida ko, nors eiga: Darbo našumo d. Kalbos normų d. Dinamika — tai kas vyksta studijuojama judėjimo kontekste. Dinamika mato, kokios būsenos reikia, kad artėtume prie tikslo, nagrinėja poveikio metodus. Dinamikos vitalinį žiedą sudaro statiniai aspektai.⁵

Gerovė (angl. welfare, wellbeing)⁶

- Laimingas gyvenimas (angl. happy life, happiness).
- Pasitenkinimas gyvenimu (angl. satisfaction with life, life satisfaction).

Gyvenimo kokybė – sutartinis bendruomeninės gyvensenos standartas, grindžiamas pilietiškumu ir tautiniu tapatumu, pasaulio patirties ir žmogiškosios paskirties kontekstuose.⁷

Socialinė ekonomika – grupė privačių, oficialių įmonių, kurioms būdinga sprendimų autonomija ir narystės laisvė, sukurtų pasinaudojant rinka tenkinti savo narių poreikius gaminant prekes, teikiant paslaugas, draudimą ir lėšas, kai sprendimų priėmimas ir visas pelno arba perteklinių lėšų paskirstymas nariams, turintiems po vieną balsą, nėra tiesiogiai susijęs su jų kapitalo įmokomis ar mokesčiais.

¹ Sąvokų apibrėžimai ir santrupos teikiami iš: Giedrė Kvieskienė prof.dr. (darbo grupės vadovė), Eglė Celešienė, dr. Kristina Kovaitė.(2015). Socialinio verslo inkubatoriaus valdymo ir įmonių bei inkubavimo modelis (galimybių studija). MTEP. Inočekiai; Giedrė Kvieskienė prof.dr. (darbo grupės vadovė), dr. Eglė Celešienė, Kristina Kovaitė, (2015). Socialinio verslo modelio kaimo vietovėje galimybių studija. MTEP. Inočekiai.

² Nefas S. (2007) Funkcionalios vietos bendruomenė Lietuvos kaimuose ir miesteliuose. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas (S03). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

³ NVO sektoriaus verslo galimybių formavimo vystant socialinę ekonomiką Pasvalio rajono kaimo vietovėse koncepcija. 2013, Pasvalys.

⁴ NVO sektoriaus verslo galimybių formavimo vystant socialinę ekonomiką Pasvalio rajono kaimo vietovėse koncepcija. 2013, Pasvalys.

⁵ Prieiga per internetą: <http://zodynai.igloro.info/z/dinamika/>. žiūrėta [01-04-2016]

⁶ Rakauskienė O. G. (2015) et al. Gyvenimo kokybės matavimų rodiklių sistema ir vertinimo modelis. Mykolo Romerio Universitetas. Mokslo studija. Vilnius.

⁷ NVO sektoriaus verslo galimybių formavimo vystant socialinę ekonomiką pasvalio rajono kaimo vietovėse koncepcija. 2013, Pasvalys.

Socialinė inovacija (angl. social innovation) – tai naujų socialinių idėjų vystymas, veikiančių novatoriškų metodų ir praktikų iš kitų sektorių perkėlimas ir įgyvendinimas (produktai, paslaugos, mechanizmai), siekiant patenkinti socialinius poreikius, spręsti įsisenėjusias socialines bei aplinkosaugines problemas bei kurti naujus socialinius ryšius ir bendradarbiavimą. Socialinių inovacijų rezultatas yra modernių (naujų), dažnai netradicinių sprendimų suradimas. Šių inovacijų paplitimą paskatino informacinės technologijos ir pasikeitęs įtakos balansas pavienio asmens (vartotojo) naudai. Tai yra principas, pritaikomas kuriant socialinį verslą ar sprendžiant pasirinktą problemą.⁸

Socialinė gyvenimo kokybė – asmens savijauta ir orus gyvenimas, įtakojantis asmens savivertę. (GK)

Socialinis kapitalas – vienas iš visuomenės gerovės rodiklių, susijęs su skirtingų sektorių tarpusavio pasitikėjimu. (GK)

Indikatoriai – matavimo rodikliai, įteisinti globaliuose ar nacionaliniuose indeksuose.

Viešojo, privačiojo ir NVO sektorių partnerystė apibūdina įteisintus susitarimus tarp valstybinio ir privataus sektorių, plėtojant viešąją infrastruktūrą, atsižvelgiant į realius bendruomenės poreikius ar teikiant kitas su tuo susijusias paslaugas.

Vietos bendruomenė – tai tam tikra socialinė grupė, kurios pagrindą sudaro maža, konkreti geografinė vieta, gyvenančius žmones sieja konkretūs tarpusavio santykiai (Poviliūnas A., 2003, p. 71).

Visuomenė – organizuota grupė žmonių, kurie turi bendrą tėvynę ir priklauso vienas nuo kito siekdami išlikimo ir gerovės. (G. Kvieskienė, 2003).

TRUMPINIAI:

BVP – bendras vidaus produktas.

EK – Europos komisija.

ES – Europos Sąjunga.

KPPAR – Kauno pramonės prekybos amatų rūmai

MITA – Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra.

MTEP – Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra.

NVO – nevyriausybinė organizacija – laisva piliečių valia įkurta organizacija, kuri siekia tarnauti visuomenės ar jos grupių labui, nesiekia pelno ir tiesioginio dalyvavimo valdant valstybę.⁹

RPP – regiono plėtros planas

SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.¹⁰

⁸ Kvieskienė G., Kvieska V. Socialinės ekonomikos inovacijų įtaka visuomenės gerovei // Socialinis ugdymas, Nr. 21 (32). Vilnius: Edukologija, 2012, p. 5 – 16. ISSN 1392-9569.

⁹ Nevyriausybinė organizacija. Prieiga per internetą: https://lt.wikipedia.org/wiki/Nevyriausybinė_organizacija žiūrėta: [01-03-2016]

SSGG – stiprybių, silpnybių, galimybių, grėsmių analizė.

SWOT – analizė sudaryta remiantis Marijampolės regiono 2014 – 2020 m. plėtros planu (2012).

VVG – vietos veiklos grupė.

RAKTINIAI ŽODŽIAI:

Bendruomenė, bendruomenių tipai, socialinė gyvenimo kokybė, VVG, socialinė inovacija, gyvenimo kokybės dinamika.

¹⁰Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/titulinis.html> žiūrėta: [08-04-2016]

IVADAS

Šiuolaikinėse visuomenėse neišvengiama socialinės atskirties, skurdo, didėjančios socialinės diferenciacijos, nedarbo, migracijos keliamų problemų tiek pačiam asmeniui, tiek jo šeimai bei bendruomenei. Ieškant atsakymo į šią daugiasektorę, daugiafunkcę, daugiakriterę problemą, vis labiau akcentuojama bendruomenių gyvenimo kokybės stiprinimas ir socialinė partnerystė, tinklo veikla. Norint panaudoti visus bendruomenės išteklius įvairioms problemoms spręsti ir poreikiams patenkinti, svarbu suvokti pačią bendruomenės sampratą, bendruomenių tipus, jų skirstymo kriterijus. Bendruomenės, socialinės partnerystės sampratą, jos raidą nagrinėja nemažai lietuvių ir kitų šalių autorių, kuriais remiausi: Baršauskienė¹¹, Dobranskienė¹², Dumbliauskienė¹³, Jarmalavičienė¹⁴, Kvieskienė¹⁵,¹⁶, Kvieskienė, Kvieska¹⁷, Kondrotaitė¹⁸, Leliūgienė¹⁹, Samoška M²⁰, Mažeikis²¹, Nefu²², Ruževičium²³ Targamadze²⁴, Taljūnaite, Labanauskas, Terepaite - Butviliene, Blazevičienė²⁵, Žalimienė²⁶, bei užsienio šalių tyrėjais Johnson²⁷, Popple²⁸, Sutton²⁹.

Kaip teigia Martinez-Brawley, „bendruomenės socialinio dalyvavimo tikslas - bendruomenės gerovės gerinimas per suplanuotą pokytį socialiniame darbe - tai reiškia ne tik

¹¹ Baršauskienė V., Leliūgienė I. (2001) Sociokultūrinis darbas bendruomenėje (užsienio šalių patirtis). Kaunas: Technologija.

¹² Dobranskienė R. (2004) Mokyklos bendruomenės vadyba. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

¹³ Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S. (2012) METHODOLOGICAL PROBLEMS IN COMPLEX EVALUATION OF THE QUALITY OF LIFE. *Geografijos metraštis* 45.

¹⁴ Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S. (2012) METHODOLOGICAL PROBLEMS IN COMPLEX EVALUATION OF THE QUALITY OF LIFE. *Geografijos metraštis* 45.

¹⁵ Kvieskienė G. (2003) *Socializacija ir vaiko gerovė*. Vilnius.

¹⁶ Kvieskienė G. (2003) *Pozityvioji socializacija*. Vilnius.

¹⁷ Kvieskienė G., Kvieska V. (2012) Socialinės ekonomikos inovacijų įtaka visuomenės gerovei. *Socialinis ugdymas*, Nr.21 (32). Vilnius: Edukologija, p. 5 – 16. ISSN 1392-9569.

¹⁸ Kondrotaitė G., Socialinės rizikos šeimos Lietuvoje: atvejo studija. Prieiga per internetą: <http://philpapers.org/rec/KONSRE>, žiūrėta: [28-11-2015]

¹⁹ Leliūgienė I., Sadauskas J. Bendruomenės sampratos traktuotės ir tipologija. ISSN 2029–2236 (print) ISSN 2029–2244 (online), *SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS SOCIETAL STUDIES*, 2011, 3(4), p. 1281–1297

²⁰ Samoška M. Visuomenės gerovės ir verslo sąlygų palankumo vertinimo tyrimų analizė. *Mokslas – Lietuvos ateitis Science – future of Lithuania*, 2013, No. 5(1), psl. 1-6.

²¹ Mažeikis G. (2007) Kompetencijų ugdymo sistema taikant kooperuotų studijų metodą. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

²² Nefas S. (2007) Funkcionali vietos bendruomenė Lietuvos kaimuose ir miesteliuose. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas (S03). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

²³ J. Ruževičius apie gyvenimo kokybę. Prieiga per internetą: <http://www.kvalitetas.lt/index.php?id=716> 2013.10.17 žiūrėta: [28-11-2015]

²⁴ Targamadze V. (2010). Socialinių darbuotojų veiklos kokybė: modeliai, apibrėžtis ir reglamentavimas, kokybės samprata. Vilnius, 2010. ISBN 978-9955-20-495-4.

²⁵ Taljūnaite M., Labanauskas L., Terepaite-Butviliene J., Blazevičienė L., (2010). The Access of Adults to Formal and Non-Formal Adult Education. Prieiga per internetą: <https://www.spd.dcu.ie/site/edc/documents/LithuaniaSP5.pdf> žiūrėta: [08-04-2016]

²⁶ Žalimienė L.(2003) *Socialinės paslaugos*. Vilnius: Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija.

²⁷ Johnson C., L. (2001). *Socialinio darbo praktika*. Vilnius.

²⁸ Popple K. (1995) *Analysing community work its theory and practice*. Open University Press, Buckingham.

²⁹ Sutton C. (1999) *Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija*. Vilnius: Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija.

profesinės kompetencijos panaudojimą socialinės gerovės gerinimui, bet ir bendruomenės narių potencialo didinimą. Dažnai bendruomenės socialinė veikla yra nukreipta į prevencinę veiklą, bet ne į problemų sprendimą³⁰. Mokslinėje literatūroje dažnai „geras gyvenimas“ apibūdinamas įvairiais terminais: gyvenimo kokybė (angl. quality of life), gerovė (angl. welfare), gerbūvis (angl. wellbeing), socialinė gyvenimo kokybė (angl. social quality life), gyvenimo standartas (angl. standard of living), pasitenkinimas, laimė ir pan. Tačiau problemiška yra tai, kad tarp šių skirtingas prasmes turinčių sąvokų vartojimo mokslinėje literatūroje nedaroma skirtis. Sąvokų persipynimas yra būdingas socialiniuose moksluose: ypač socialiniame darbe ir socialinėje edukacijoje, nes dažnai šiuose moksluose vartojamos sąvokos yra vartojamos greta viena kitos, nepateikiami aiškūs jų apibrėžimai, todėl lieka neaišku, kokios prasmės yra suteikiamos vienam ar kitam terminui, kokie elementai jiems priskiriami. Ypač dažnai terminai *socialinė gerovė* ir *gerbūvis* vartojami kaip socialinės gyvenimo kokybės sinonimai. Todėl šiame darbe siekiama atskleisti gerovės, gerbūvio, gyvenimo standarto sąvokų ryšius ir parodyti jų santykį su socialine asmens gyvenimo kokybe. Išgryninę socialinės gyvenimo kokybės, gerovės sąvokas galėsime aiškiau nubrėžti ribas tarp gero gyvenimo terminų, o tai leis apsibrėžti teoriniame ir praktiniuose lygmenyse sąvokas ir nurodyti, iš ko susideda socialinės gyvenimo kokybės konceptas.

Gyvenimo kokybė yra plati sąvoka, kuri apima įvairius indikatorius (rodiklius), kuriuos sudaro tiek objektyvūs veiksniai (pvz. namų ūkių materialiniai ištekliai, sveikatos, darbo statusas, gyvenimo sąlygos ir daugelis kitų), tiek subjektyvūs veiksniai. Pastarasis labai priklauso nuo kiekvieno asmens prioritetų ir poreikių. Gyvenimo kokybės matavimas skirtingose šalyse, net ir esančiose panašiose sąlygose, yra sudėtingas uždavinys dėl indikatorių daugiaplaniškumo ir dinamikos, vienas iš pagrindinių indeksų, apibendrintai matuojantis valstybių gerovę. Pasaulio gerovės indeksas (angl. Global Prosperity Index), kurio duomenimis 2015 metais tarp 142 šalių Lietuva yra 41 vietoje³¹. Gerovės indeksą šeštus metus iš eilės sudaro „Legatum“³² institutas, kuris 142 pasaulio valstybes vertina pagal aštuonias kategorijas: **ekonomiką, švietimą, verslininkystę ir galimybes, valdymą, sveikatos apsaugą, asmeninę laisvę, saugumą ir patikimumą bei socialinį kapitalą.**

Gerovės valstybe vadinama šiuolaikinė valstybė, kuri yra įsipareigojusi apsaugoti savo piliečius nuo laisvos rinkos rizikų, kylančių dėl nedarbo, vyresnio amžiaus ar negalios, ir suteikti socioekonominį saugumą. Valstybės įsipareigojimų savo piliečiams ir socialinės apsaugos priemonių visuma sudaro gerovės valstybės branduolį. Programos pavadinime naudojama sąvoka „gerovės visuomenė“ yra laikoma alternatyva kitai kompleksinei socialinei apsaugos

³⁰ Aristida Čepienė. Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo teorinės įžvalgos. Profesinės studijos: teorija ir praktika. 2011/8

³¹ The 2015 Legatum prosperity index. Prieiga per internetą: <http://www.prosperity.com/#/> žiūrėta: [28-10-2015]

³² Prosperity index. Prieiga per internetą: <http://www.li.com/programmes/prosperity-index> žiūrėta: [29-10-2015]

sistemos, kuri vadinama „gerovės valstybe“. Gerovės valstybė „suprantama kaip valstybės įsipareigojimas garantuoti kiekvienam asmeniui orų pragyvenimą. Jis suteikiamas ne kaip labdara, o kaip socialinė teisė – per socialinę apsaugą, socialines paslaugas, darbo rinkos ir būsto politiką, švietimą ir sveikatos apsaugą.“³³

Bendrasis vidaus produktas (BVP) – vienas iš šių indikatorių, kuris yra labiausiai paplitusi priemonė ekonominei veiklai regionų ar šalių gerovei matuoti. Politikos formuotojai naudoja šį indikatorių kaip standartinį etaloną, dažnai juo grindžia savo sprendimus ir rekomendacijas. BVP apima prekių ir paslaugų ekonomiką, todėl atspindi tam tikrą žmogiškos veiklos kokybės fotografiją. BVP yra naudinga matuoti rinkos produkciją (išreikštą pinigų vienetais). Vis dėlto, nors šis indeksas nėra tiksliai apibūdinantis piliečių socialinę gerovę³⁴, nes aukštas BVP ne visada koreliuoja su laimės³⁵, kitais socialinę gerovę apibūdinančiais indeksais, savižudybių ar smurto artimoje aplinkoje lygiu šalyje, todėl nagrinėjant šią problemą, būtina ekonominius rodiklius papildyti kitais socialiniais rodikliais. Socialinio gyvenimo kokybę paprastai remiasi tam tikrų pasirinktų indeksų sistema, kurios centrinė kategorija yra tam tikro regiono (bendruomenės) gyvenimo kokybės sąvoka. Konkretaus turinio požiūriu sąvoka „socialinio gyvenimo kokybė“ atspindi įvairias socialinio gyvenimo sritis. Mercer vadovavo gyvenimo kokybės studijoms daugiau kaip 380 šalių ir regionų visame pasaulyje. Šis autorius nagrinėjo dešimties kategorijų (politinė ir socialinė aplinka; ekonominė aplinka, sociokultūrinė aplinka; gydymo ir sveikatos vertinimas; mokyklos ir švietimas; viešosios paslaugos ir transportas; poilsis; vartojimo prekės; gyvenimo sąlygos; gamtos sąlygos) ir 39 kriterijų įvertinimais bei apskaičiavimais.

Pagal jį gyvenimo kokybės koncepcija gali būti taikoma individualiu, lokaliu, bendruomenės, ir visos visuomenės lygmeniu. Visi lygmenys yra susiję – visuomenės gyvenimas negali būti kokybiškas, jeigu nėra kokybiški individualūs gyvenimai, tačiau kokybiškas visuomenės ar bendruomenės gyvenimas nėra aritmetinė individualių gyvenimo kokybių suma³⁶.

Pastaruoju metu mūsų šalyje remiamasi duomenimis grįstu valdymu, gerėja valstybinės statistikos surinkimas, atlikta nemažai analitinių studijų, išleista duomenis analizuojančių leidinių. Svarbūs yra Statistikos departamento prie LR Vyriausybės kuriamos modernios statistinių duomenų rinkimo, analizės ir archyvavimo sistemos pagal atskiras žinybas ir sektorius. Paminėtina nauja Švietimo valdymo informacinė sistema ŠVIS, kurią padėjo kurti

³³ Aidukaitė J., Bogdanova N., Guogis A. Gerovės valstybės kūrimas Lietuvoje: mitas ar realybė? Vilnius: LSTC, 2012, p. 5.

³⁴ 2014 QUALITY OF LIVING WORLDWIDE CITY RANKINGS – MERCER SURVEY. Prieiga per internetą: <http://www.mercer.com/newsroom/2014-quality-of-living-survey.html> žiūrėta: [08-04-2016]

³⁵ World Happiness Report. Prieiga per internetą: <http://worldhappiness.report/> žiūrėta: [08-04-2016]

³⁶ Quality of Life Report 2005. The Economist Intelligence Unit's Quality of Life Index. 2005.

britų ekspertai³⁷. Įdomi iniciatyva kurti socialinių mokslų duomenų bazę, kuri kauptų, saugotų ir suinteresuotiems tyrėjams (antrinės analizės tikslais) teiktų pirminius duomenis, jau sukaupus šalies socialinių tyrimų praktikoje. Čia turimas galvoje projektas LIDA - Lietuvos informacinių duomenų archyvas.³⁸

Teorinis ir praktinis darbo reikšmingums. Remdamiesi Marijampolės rajono duomenimis, analizuojame vieną iš opiausių bendruomenės problemų šiandien – socialinę gyvenimo kokybę ir bandomė apibrėžti socialinės gyvenimo kokybės parametrus, remtis esamais tyrimais ir analizėmis. Marijampolės miesto bendruomenė atsirinkta, nes Marijampolės miesto vietos veiklos grupė (VVG) rengia strategiją, kuri padės spręsti vietos problemas, skatins verslumą ir užimtumą, mažins socialinę atskirtį. Marijampolės bendruomenės atstovai dabar aiškinasi vietos bendruomenės, verslo, organizacijų, institucijų ir kitų vietos subjektų poreikius. Įgyvendinant išreikštus poreikius, miestų vietos veiklos grupės atrinks finansavimui projektus, kurių veiklos turėtų būti nukreiptos į socialinės atskirties mažinimą, taip pat darbingų gyventojų socialinės integracijos didinimą ir jų padėties darbo rinkoje gerinimą, neaktyvių darbingų gyventojų užimtumo didinimą neformaliomis iniciatyvomis, taigi pagrindinis vietos strategijos rengimas yra ekspertų sutelkimas Marijampolės miesto socialinės gerovės trikdžių šalinimui. Parengta strategija bus orientuota į gyventojų verslumo didinimą t. y., verslo kūrimą ir pradedamo verslo plėtojimui reikalingų gebėjimų stiprinimą, bendradarbiavimo ir informacijos sklaidos tinklų vystymą ir palaikymą bei gyventojų savanoriškos veiklos skatinimą, mokymą.³⁹

Nevyriausybinės organizacijos, viešosios įstaigos, verslo atstovai ir pavieniai marijampoliečiai kviečiami įsitraukti į konsultacijas: aptarti, ko trūksta jų veiklos vystymui, kokios priemonės pagerintų esamą situaciją, kokias gerąsias patirtis būtų galima pritaikyti Marijampolėje ir t.t. Atsižvelgiant į išsakytus vietos bendruomenės poreikius bus parengta Marijampolės miesto vietos veiklos strategija.

Viešųjų erdvių panaudojimas ir tarpsektorinė socialinė partnerystė yra svarbus miesto socialinės raidos uždavinys. Neįvertinus viešųjų erdvių potencialo miesto bendruomenėms augti ir plėtotis, dažnai atviros viešosios erdvės ir viešųjų institucijų erdvės miestuose yra apleistos ir nepanaudojamos, užstatomos pastatais ir išnyksta, todėl būtina tobulinti miestų viešųjų erdvių suplanavimą, erdvinę struktūrą, funkcionalumą ir kitus svarbius jų įrengimo aspektus,⁴⁰ kuriais galėtų naudotis miesto bendruomenės gyventojai ir svečiai.

³⁷ Švietimo valdymo informacinė sistema. Prieiga per Internetą: <http://www.svis.smm.lt/> žiūrėta: [29-10-2015]

³⁸ Lietuvos HSM duomenų archyvas. Prieiga per Internetą: <http://www.lidata.eu/> žiūrėta: [29-10-2015]

³⁹ Kviečiame Marijampolės miesto bendruomenę į konsultacijas. Prieiga per Internetą: <http://www.marijampole.lt/go.php/lit/Kvieciame-Marijampoles-miesto-bendruomene-i-konsultacijas->, žiūrėta: [29-10-2015]

⁴⁰ Stauskis G. Town Planning ir Architecture. 2011, Vol. 35 Issue 2, p117-128. 12p. 12 Black and White Photographs, 5 Diagrams.

Problemos aktualumas ir naujumas. Analizuojama problema yra aktuali ne tik Marijampolės bendruomenės gyventojams, bet ir visos šalies mastu, nes Europos Sąjungos dokumentai skatina pritraukti aktyviausius bendruomenės narius, mokomasi socialinės partnerystės, didinat socialinį kapitalą ir plėtojant žmogiškuosius išteklius, teikiant socialines paslaugas ir ugdant pilietinę visuomenę.

Bendruomenių socialinės gerovės dinamikos problema yra mažai tirta ir aktuali tiek periferijoje, tiek didžiuosiuose miestuose. Trūksta bendruomenės tyrimų, analizuojant skirtingų sektorių bendradarbiavimą, lyderystę, socialinę gerovę, kuriant modernų daugiafunkcį dizainą esamomis sąlygomis.

Tyrimo problema – gyvenimo kokybės apibrėžtis ir dinamikos kaita Marijampolės miesto bendruomenėje.

Tyrimo objektas – daugiasektorė, daugiafunkcė ir daugiakriterė Marijampolės bendruomenės veikla.

Tyrimo tikslas – įvertinti Marijampolės bendruomenės socialinio gyvenimo kokybės dinamiką.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibrėžti bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės sampratą ir Marijampolės bendruomenės socialinio gyvenimo kokybės vertinimo indikatorius.
2. Išanalizuoti bendruomenės socialinio gyvenimo veiklų ypatumus.
3. Nustatyti veiksnius, turinčius įtaką bendruomenės socialinio gyvenimo kokybės dinamikai.
4. Sudaryti bendruomenės socialinio gyvenimo veiklų modelį, gerinantį bendruomenės gyvenimo kokybę.

Tyrimo prielaida: daugiafunkcė, daugiakriterė, daugiasektorė bendruomenės veikla gerina bendruomenės gyvenimo kokybę.

Tyrimo metodai:

1. **Teoriniai.** Siekiant suformuoti magistrinio darbo pagrindus, atlikta mokslinės literatūros, dokumentų, statistinių duomenų, pagrindžiančių socialinės gyvenimo kokybės dinamiką Marijampolės miesto bendruomenėje, analizė.
2. **Empiriniai.** Atliktas kokybinis empirinis tyrimas, tyrimo metodai – pusiau struktūruotas interviu, ekspertų apklausa. Interviu buvo atliktas pateikus respondentams klausimyną. Atliekant struktūrinį interviu klausimai ekspertams buvo sudaryti remiantis nagrinėta teorine medžiaga. Tyrimo rezultatai suteikia naudingą informaciją nustatant Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės dinamiką. Tyrimo

duomenų taikymas praktikoje gali padėti gerinti socialinę gyvenimo kokybę bendruomenėje atsižvelgiant į jos poreikius ir interesus.

3. **Tiriamieji.** Pasirinkta tikslinis tiriamųjų imties tipas, buvo atlikta žodinė ekspertų apklausa. Apklausta 15 ekspertų, fokus grupėje dalyvavo 9 ekspertai. (Tyrimui pasirinkti Marijampolės miesto bendruomenėje ir savivaldybėje dirbantys darbuotojai, turintys ilgalaikę socialinio darbo patirtį, atsakingi už socialinių paslaugų ir socialinio gyvenimo kokybės gerinimą bei dalyvaujantys miesto bendruomenės vietos strategijos rengimo grupėje).

Darbo struktūra.

Darbą sudaro įvadas, sąvokų apibūdinimas, 3 teorinės dalys ir jų skirsniai, empirinė tyrimo dalis, išvados, rekomendacijos, diskusija. Darbo pabaigoje pateikiama santrauka (santrauka užsienio kalba), naudotos literatūros šaltinių sąrašas, priedai. Darbą sudaro 97 puslapiai.

I. BENDRUOMENĖS SOCIALINĖS GYVENIMO KOKYBĖS APIBRĖŽTIS

1.1. Socialinės gyvenimo kokybės bendruomenėje sampratos modeliavimas

Bendruomenės kūrimas sudaro sąlygas nuolatinei socialinei raidai, mažina žmonių bejėgiškumo jausmą susidūrus su problemomis. Bendruomenė yra visuomenės solidarumo rezultatas, kuris įgalina žmones dirbti drauge, kovojant su bendromis problemomis. Bendruomenė gali sumažinti susvetimėjimą bei skatinti žmones aktyviau dalyvauti visuomenės veikloje. Ji yra aktyvi tada, kai žmonės patys kuria organizacijas, kuriose galėtų spręsti savo problemas. Mokslininkai Sutton (1999), Šlapkauskas (2000), Baršauskienė (2001), Nefas (2007), Kvieskienė (2012), Leliūgienė (2012) pažymi, kad bendruomenė susideda iš asmenų, esančių socialinėje sąveikoje tam tikroje geografinėje vietoje ir turinčių vieną ar daugiau bendrų ryšių. Taigi, bendruomenė reiškia ryšį, apimančią bendrus įsitikinimus, tikėjimą, vertybes. Per kultūrą ir įsitikinimus jungiasi etinės ir religinės bendruomenės, profesinių bendruomenių formavimąsi lemia interesai, aplinkybės ir prioritetai. C. Sutton bendruomenę apibrėžia „kaip toje vietoje gyvenančių žmonių grupę, religinę ar kitokios tapatybės vienijamą žmonių grupę“. Taigi mokslininkas kaip išskirtinį bendruomenės bruožą nurodo gyvenamąją vietą. Geografinę aprėptį, aiškinant bendruomenės sampratą, pasitelkia ir Lietuvos mokslininkės V. Baršauskienė ir I. Leliūgienė. Pasak autorių, bendruomenė – tai geografinė teritorija su panašiomis politinėmis-teisinėmis sistemomis; socialinio prasmingumo tam tikrų santykių, tradicijų, normų ir elgesio sferoje forma; struktūra bendroms problemoms spręsti bei siekti bendrų tikslų.

Bendruomenę apibrėžti nėra paprasta, nes iki šiol nėra vieningai sutariama dėl bendruomenės sampratos. Socialinių mokslų tyrėjai suskaičiuoja iš viso apie 90 bendruomenės apibrėžimų, taigi, remiantis apibrėžimais, šiame darbe siekiama išskirti pagrindinius bendruomenės principus.

Sąvoka „bendruomenė“ turi daug apibrėžimų. Be to, kalbant apie bendruomenę, neretai vartojama panaši sąvoka – „bendrija“. Pasak Būdvyčio⁴¹, bendrija laikoma teritorija su joje gyvenančiais žmonėmis ir jų tarpusavio ryšiais, o bendruomenė susiformuoja, skatinama aiškaus konkretaus intereso. Anot Kvieskienės, bendruomenėje svarbiausias elementas yra žmonės, turintys tą patį tikslą. Tuo tarpu bendrija yra specifinis socialinės organizacijos tipas, priešingai nei daugelis kitų socialinių organizacijų, neturinti aiškiai apibrėžto tikslo. Mokslininkė, analizuodama bendrijos ir bendruomenės sąvokų vokiečių bei anglų kalbų lingvistines reikšmes, prieina prie išvados, kad šios sąvokos yra sinonimiškos. Anot Kvieskienės, minėtų kalbų žodžiai į lietuvių kalbą verčiami ta pačia reikšme. Pasak Juodeikaitės, bendruomenė moksliniuose darbuose nagrinėjama plačiąja (tauta, visuomenė, regionas ir pan.) ir siaurąja („šeima be sienų“,

⁴¹ Būdvytis S. Bendrija kaip sociologijos objektas. Filosofija. Sociologija. 1994, 1(13): 24–35

gatvė, kvartalas, teritorinė bendruomenė ir pan.) prasme⁴².

Pažymėtina, kad bendruomenių poreikis dažnai išryškėja susidūrus su negalios atveju, stipria rasine ir etnine atskirtimi aplinkoje, sumažėjus socialinėms garantijoms senatvėje – visa tai skatina eiti bendruomenių stiprinimo keliu. Vadinasi, bendruomenė sudaro sąlygas nuolatinei socialinei raidai ir mažina žmonių bejėgiškumo jausmą susidūrus su problemomis, kurių gausu tiek atskiro asmens, tiek ir įvairių bendruomenių (šeimos, kolektyvo, tautos ir t. t.) gyvenime. Taigi, bendruomenė reiškia ryšį, apimantį bendrus įsitikinimus, tikėjimą, vertybes ir pajėgumą kovoti su bendruomenės problemomis, sujungiant žmogiškuosius išteklius toms problemoms spręsti.

Analizuodamas bendruomenės prasmę, V. Šlapkauskas⁴³ išskiria jos emocinę reikšmę, kuri išreiškiama bendruomenės narių tarpusavio santykių tipu ir tam tikrais bendruomeniškumo bruožais, kurie kyla dėl bendruomenės narių tarpusavio (asmeninio ir socialinio) saito prigimties. Tai moralinė vienovė, bendravimas, bendradarbiavimas bei uždarumas. Bendruomeniškumas, pasak A. Karaliaus⁴⁴, nėra savitikslis, tai socialinio organizavimosi priemonė žmonių rankose. Ši priemonė turėtų būti naudojama materialiai ir dvasinei žmogaus gyvenimo kokybei kelti. Nūdienos visuomenės akimis bene reikšmingiausias bendruomenės privalumas yra tai, kad bendruomenėje žmogus pilniau patiria gyvenimo vertę, prasmę, nes daug dažniau jis jaučiasi reikalingas, vienintelis, nepakartojamas. Europos šalių socialiniai darbuotojai linkę manyti, kad konkurencija yra geras dalykas, nes skatina žmones daugiau dirbti ir ieškoti naujų idėjų. Panašiai mano ir visi Lietuvos gyventojai, o apklausoje dalyvavę Lietuvos socialiniai darbuotojai laikosi visiškai vidutinės pozicijos skalėje. Konkurencija geras dalykas – konkurencija pražūtinga. Šiek tiek labiau valstybės kontrolę įmonėms pažymi tiek visi Europos šalių socialiniai darbuotojai, tiek apklausoje dalyvavę šalies socialiniai darbuotojai, tiek visi Lietuvos gyventojai. Privačios – valstybinės nuosavybės skalėje visi Europos šalių, visi Lietuvos gyventojai ir apklausoje dalyvavę šalies socialiniai darbuotojai yra linkę laikytis vidutinės pozicijos (EVS, 2008). Bendruomenei būdingi artimesni santykiai – žmonės daugiau ar mažiau vienas kitą pažįsta, suvokia vietą bendruomenėje ir įsivaizduoja vienas kito vaidmenis. Bendruomenė ugdo altruizmą, empatiškumą, draugiškumą, užuojautą artimam žmogui ir pareigingumą. Gyvenimas bendruomenėje reiškia nuolatinį dvasinį jos narių ryšį, nes visada yra

⁴² Juodeikaitė A. Rizikos grupės vaikų pozityviosios socioedukacinės raiškos galimybės teritorinėje bendruomenėje realizuojant neformalias ugdymo programas. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, edukologija (S07). Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2009, p. 40.

⁴³ Šlapkauskas V. (2000) Šiuolaikinės bendruomenės savikūros sąlygos ir veiksniai. *Bendruomeniškumas ir savivalda*. Teminis straipsnių rinkinys, parengtas pagal 1999 m. spalio 14 -15 d. Druskininkuose vykusio seminaro „Bendruomeniškumas ir savivalda“ pranešimus ir diskusijas. Ats. red. Grigas, R. Kaunas.

⁴⁴ Karalius A. (2000) *Bendruomeniškumo formos ir jų pamatai. Bendruomeniškumas ir savivalda*. Teminis straipsnių rinkinys, parengtas pagal 1999 m. spalio 14 -15 d. Druskininkuose vykusio seminaro „Bendruomeniškumas ir savivalda“ pranešimus ir diskusijas. Ats. red. Grigas, R. Kaunas.

minimalus žinojimas apie kiekvieną ir vienoks ar kitoks kito problemų ar džiaugsmų supratimas. Gyvenimo praktika bendruomenėje nuolat primena apie savitarpio pagalbos svarbą ir grožį. Bendruomenėje, jei ji pakankamai integrali, egzistuoja viena pagrindinė vertybių skalė, vienas tikėjimas, vienas pagrindinis pasaulėžiūros modelis. Pagrindinių bendruomenės pripažintų tiesų nepaisymas kalbose ar elgesyje anksčiau ar vėliau bendruomenės narių bus pastebėtas ir pasmerktas (R. Grigas⁴⁵).

Kyla klausimas, kas gi yra ta „tikroji“ žmonių bendruomenė ir kaip ji apibūdinama. Pasak K. Popple⁴⁶, bendruomenės apibrėžimai yra diskutuoti ir prieštaringi vieni kitiems. Bendruomenė turi tiek aprašomąją, tiek ir įvertinamąją reikšmę, yra daugiau ideologinis kūrinys nei vietovės aiškinimas. Bendra istorija yra bendros patirties atskaitos taškas, kuris identifikuoja bendruomenę. Žmonės, kurie turi bendrą istoriją, sieja bendros tradicijos ir jausmai, kurie iš dalies suformuoja jų ryšius. Bendra istorija gali būti pagrįsta bendrais siekiais, vertybėmis bei konkrečia patirtimi (I. Leliūgienė, V. Baršauskienė, 2001).

„Psichologijos žodyne“⁴⁷ pateikiamas toks bendruomenės apibrėžimas: bendruomenė – tai tarpusavio sąveika, sudėtingi įvairialypiai žmonių kontaktai, atsirandantys dėl bendros veiklos poreikių. Ji apima keitimąsi informacija, bendros sąveikų strategijos parengimą, kito žmogaus suvokimą ir supratimą.

Pagal Europinės civilizacijos ko-egzistenciją bendruomeniškumas, kaip bendruomeninės gyvensenos kokybinė išraiška, kurią formuoja:

- **mąstymo būdas** – bendrinimosi pagrindas kultūra ir istorija – nulemtas žmogaus išsilavinimo ir intelekto, formuojantis tautinį mentalitetą bei vertybines nuostatas;
- **gyvenimo būdas** – bendrinimosi pagrindas tradicija ir valstybingumas – nulemtas šeimos, vietos bendruomenės, visuomenės, formuojantis bendruomeninę gyvenseną bei požiūrį į piliečio statusą;
- **veikimo ir pažinimo būdas** – bendrinimosi pagrindas profesija bei individuali ir kolektyvinė išmintis – sąlygotas įstaigos, įmonės ar organizacijos, formuojantis organizacinę kultūrą bei požiūrį į profesionalaus darbuotojo statusą;
- **valdymo būdas (savivalda)** – bendrinimosi pagrindas gyvenamoji vietovė – sąlygotas vietos ir valstybės reikalų tvarkymo bei dermės, formuojantis požiūrį į vietos gyventojo statusą.⁴⁸

Remiantis pateiktais bendruomenės apibūdinimais galima daryti prielaidą, kad bendruomenė

⁴⁵ Grigas R. *Nūdienos pasaulio kontūrai ir lietuvių bendruomeniškumo problema. Bendruomeniškumas ir savivalda*. Teminis straipsnių rinkinys, parengtas pagal 1999 m. spalio 14 -15 d. Druskininkuose vykusio seminaro „Bendruomeniškumas ir savivalda“ pranešimus ir diskusijas. Ats. red. Grigas R. Kaunas. 2000

⁴⁶ Popple K. (1995) *Analysing community work its theory and practice*. Open University Press, Buckingham.

⁴⁷ Psichologijos žodynas. (1993) Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

⁴⁸ NVO sektoriaus verslo galimybių formavimo vystant socialinę ekonomiką Pasvalio rajono kaimo vietovėse koncepcija. 2013, Pasvalys.

gali būti vertinama atsižvelgiant į geografinį aspektą arba ją sudarančių žmonių interesų ratą. Dažnai išskiriami keli bendruomenės parametrai – tai apibrėžta teritorija ir santykių struktūra. Kituose apibrėžimuose bendruomenė apibūdinama ne kaip aiškiai struktūruotas organas ar mechanizmas, bet kaip nuolatinis augimas, kaita.

Bendruomenė gali turėti daug skirtingų reikšmių nuo mažo, homogeniško kultūrinio ar socialinio susijimo vienetų iki didelių bendrijų, tokių, kaip Europos Sąjunga. Todėl, kalbant apie bendruomenę, dažnai vartojamas pažyminy, nusakantis bendruomenės tipą, pvz.: kaimo bendruomenė, miesto bendruomenė, įsivaizduojama bendruomenė, geografinė bendruomenė ir t. t. Mokslinėje literatūroje randami keli klasikiniai bendruomenių tipai, pagal kuriuos yra skirstomos bendruomenės⁴⁹:

1. Geografinė (teritorinė) bendruomenė – bendruomenė, susikurianti teritoriniu pagrindu. Į ją žmogus patenka atsikraustęs į kokį nors teritorinį vienetą.

2. Interesų bendruomenė – bendruomenė, susikurianti bendrų interesų pagrindu: bendri tikslai, bendros problemos ir kt. Pvz., žmonių su proto negalia ir jų šeimų bendruomenė ir kt.

3. Mišri bendruomenė, apimanti ir teritorinę, ir interesų bendruomenes.

Klasifikuojant bendruomenes dažniausiai atsižvelgiama į gyvenvietės dydį, ekonominį pagrindą, ryšį su valstybinių institucijų administracija (miesto, rajono), specifinį gyvenvietės charakterį. Mokslininkai, pateikdami bendruomenių klasifikaciją, daugiausia remiasi ekonominiais, socialiniais ir kultūriniais faktoriais.

Anot mokslininkų, Lietuvoje šiandien realiai egzistuoja **dviejų tipų** bendruomenės, besiskiriančios savo struktūra:

1. Stambaus miesto centro bendruomenė. Tai ekonominiai, industriniai ir kultūriniai centrai. Šį tipą sudaro:

- Mikrorajonų bendruomenės. Bendruomenės ribos aiškiai apibrėžtos, socialinės paslaugos atliekamos skirtingai įvairiuose rajonuose.
- Socialiniais – buitiniais reikalais besirūpinančios seniūnijos.

2. Rajono centro bendruomenė, turinti nuo 10 000 iki 20 000 gyventojų, tai pirmiausia administraciniai centrai. Tuomet bendruomenę sudaro smulkesnės bendruomenės:

- Miestelio bendruomenė – ryškiausias uždaros bendruomenės pavyzdys, turintis nuo 1000 iki 3000 gyventojų. Socialinius poreikius vykstama tenkinti į rajono ar apskrities centrą.
- Kaimo bendruomenė, turinti iki 1000 gyventojų, kuriuos jungia naudojimasis socialinių įstaigų paslaugomis: mokykla, paštu, kultūros įstaigomis ar kt. Svarbiausi socialiniai poreikiai tenkinami miestelio ir rajono centro bendruomenėse.

⁴⁹ Leliūgienė I. (2012) Socioedukacinis darbas bendruomenėje. Kaunas: Technologija.

Kalbant apie Lietuvoje egzistuojančias kaimo ir miesto bendruomenes, svarbu išskirti pagrindinius bruožus, apsprendžiančius jų skirtingumą (I. Leliūgienė).

Kaimui būdingas nedidelis gyventojų skaičius, ribotos darbo pasirinkimo galimybės, nepakankamai išvystytas visuomeninis aptarnavimas, egzistuoja laiko praleidimo problema. Gyvenimo ritmas čia pakankamai nuosaikus, neskubus, išlikęs ryšys su gamta. Kaimo bendruomenėje pastebimi specifiniai socialiniai – psichologiniai socializacijos procesai: būdingas atvirumas, svetimas anonimiškumas, santykiai atviri, nėra didelių socialinių ir kultūrinių skirtumų. Kuo mažesnis kaimas, tuo glaudesnis jaunimo, vaikų ir suaugusiųjų bendravimas.

Miestams būdinga didelė koncentracija ribotoje teritorijoje, žmogiškosios veiklos įvairovė, socialinė – profesinė diferenciacija. Tačiau šios charakteristikos gali šiek tiek skirtis. Tai priklauso nuo miesto dydžio, jo geografinės padėties ir gyventojų užimtumo pobūdžio. Senuose mažuose miestuose yra išlikę kai kurių kaimo žmonių gyvenimo elementų. Dideliuose miestuose socializacijos sąlygos truputį skiriasi. Socializacija čia vyksta miesto gyvenimo būdo sąlygomis: vyrauja anonimiškumas, dalykiniai, trumpalaikiai, gana paviršutiniški asmeninio bendravimo santykiai. Čia nereikšmingas teritorinis bendrumas, kaimynystės ryšiai, sumažėjęs ekonominis šeimos palaikymas. Miestuose egzistuoja kultūrinių stereotipų, vertybinių orientacijų ir gyvenimo stilių įvairovė. Miesto žmonių socialinis statusas nepastovus, padidėjęs jų socialinis mobilumas. Žmonių elgesį mažiau veikia tradicijos, silpna socialinė kontrolė, padidėjusi elgesio savikontrolės reikšmė.

Bendruomeninė veikla yra svarbi tokiose srityse, kaip:

- **Aktyvi socialinė įtrauktis.** Kiekvienas asmuo gali būti socialinės aplinkos pokyčių kūrėjas, įsiliedamas į savanoriškus tinklus ir taip prisidedamas prie socialinių problemų sprendimo.
- **Aktyvus pilietiškumas.** Veikla bendruomenėje tiesiogiai susijusi su pilietiškumo skatinimu, individo žmogiškojo ir socialinio kapitalo kūrimu bei aktyviu dalyvavimu kuriant bendruomenės gerovę, įskaitant ir dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose bei domėjimąsi viešosios politikos gyvenimu.
- **Asmenybės tobulėjimas.** Veikla bendruomenėje itin prisideda prie kiekvieno savanoriaujančio asmens sąmoningumo ir gebėjimų ugdymo. Tai suteikia didesnes galimybes būti konkurencingiems darbo rinkoje bei sudaro sąlygas neformaliai mokymuisi. Santykių plėtra tarp skirtingų kartų, savipagalba.
- **Socialinės ekonomikos plėtra.** Bendruomeniškumas skatina socialinės ekonomikos plėtrą, sudarydamas sąlygas vystyti vertingus asmens įgūdžius darbinėje sferoje bei pradėti savo verslus.

Kaip jau minėta, toks skirstymas tėra tik sąlyginis. Tačiau jis gali būti labai naudingas.

Žinant bendruomenės tipą, galima numatyti, kokios gali kilti problemos ir netgi numatyti jų sprendimo būdus.

Kalbėdama apie bendruomenes I. Leliūgienė,⁵⁰ išskyrė stiprios ir silpnos bendruomenės koncepcijas:

- Silpnoje bendruomenėje dalyvavimas ar narystė yra savanoriška, tokia bendruomenė atvira ir įtraukianti žmones. Jos formalūs nariai, jeigu jie nedalyvauja aktyvioje bendruomenės veikloje, pilnai savęs netapatina su šia konkrečia naryste.
- Stiprioje bendruomenėje nariai turi įsipareigoti bendruomenei ir asmeninį tapatumą stipriai susieti su naryste. Narystė stiprioje bendruomenėje yra išskirtinė ir iš dalies priskirta, kadangi negali būti nulemta pasirinkimo.

Bendruomenes galima skirstyti pagal jų funkcionalumą: **funkcionalios ir nefunkcionalios, atviros ir uždaros** (Johnson⁵¹; Nefas⁵²).

Pagal atliktą tyrimą ir sudarytą bendruomeninį žemėlapi galima teigti, jog didžiausias bendruomeninių organizacijų tankis nustatytas kaimiškose vietovėse. Didžiųjų miestų savivaldybės pasižymi mažiausiu bendruomeninių organizacijų tankiu.⁵³

Tai galima pagrįsti ir finansinėmis investicijomis, kaimiškų gyvenviečių bendruomenių įgalinimui ženkliai talkino LEADER⁵⁴ programa bei daugiafunkcių centrų steigimas, tuo tarpu miestų VVG steigimuisi Vidaus reikalų ministerija sukūrė biurokratizuotą daugiapakopį modelį⁵⁵, kuris apsunkina miesto bendruomenių įgalinimą (1 pav.).

Paveikslas Nr. 1. Integruota teritorijos vystymo strategija⁵⁶

⁵⁰ Leliūgienė I. (2012) Socioedukacinis darbas bendruomenėje. Kaunas: Technologija

⁵¹ Johnson C. L. (2001). *Socialinio darbo praktika*. Vilnius.

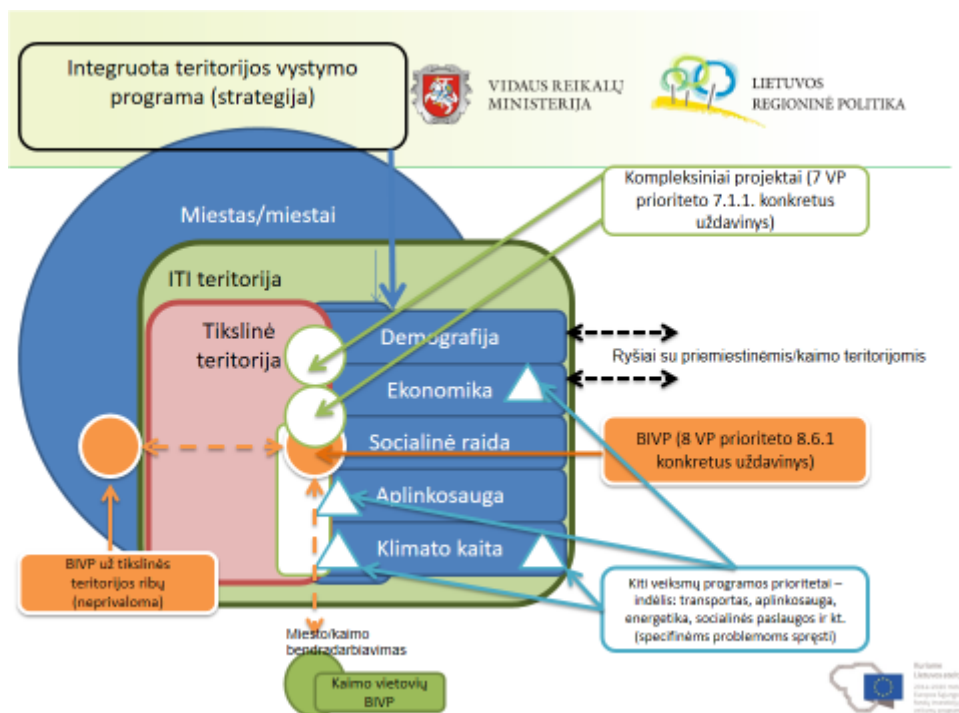
⁵² Nefas S. (2007) Funkcionalios vietos bendruomenė Lietuvos kaimuose ir miesteliuose. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas (S03). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

⁵³ Bendruomeninių organizacijų ir bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas. Užsakovas: LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Paslaugų teikėjas: BGI Consulting, UAB. (2011) Vilnius.

⁵⁴ LEADER programa

⁵⁵ Česonis G. Bendruomenės inicijuojama vietos plėtra miestuose. Prieiga per internetą: www.esf.lt/.../BENDRUOMENES%20INICIJUOJAMA%20VIETOS%20... Žiūrėta: [08-04-2016]

⁵⁶ T.p.

Marijampolės bendruomenė, kaip ir kitos miestų bendruomenės, formuojasi palaipsniui, daugiausia remdamasi jau veikiančiomis NVO (nevyriausybinių organizacijų) bendruomenėmis, kurios veikia mieste ir atstovauja skirtingoms gyventojų grupėms, interesų grupėms ar užsiimančioms skirtinga veikla. Aktyviausiai reiškiasi religinės bendruomenės: Marijampolėje yra dvi seserų bendruomenės: Seserų bendruomenė ir Šv. Juozapo bendruomenė. Dauguma bendruomenės narių vyresnio amžiaus. Taip pat buriasi į bendruomenės sporto mėgėjai, veiklios moterys, pvz., moterų buities dizaino klubas „Kartu - smagu“, kuris užsiima rankdarbių gamyba ir puošyba.

Veikia Marijampolės savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, vyriausybinių organizacija, kuri aktyviai buria Marijampolės miesto gyventojus, organizuoja paskaitas, seminarus sveikatos, sveikatinimosi ir aktyvaus gyvenimo klausimais. Senjorų bendruomenė, senjorų 30 asmenų grupė rengia pramogines-kultūrines vakarones, pažymi reikšmingas Lietuvai datas, organizuoja poezijos skaitymus, puoselėja liaudies dainas ir papročius.

Veikia Marijampolės moterų verslininkų ir vadybininkų klubas, vienijantis verslo ir švietimo srities atstoves. Klubas organizuoja temines diskusijas įvairiais aktualiais klausimais, dalyvauja projektinėje veikloje, vykdo kultūrinę programą.

Marijampolės „Žiburėlio“ mokykla-daugiafunkcis centras. Institucija, kaip veiklus vietinės bendruomenės kultūros židinys, stiprina ryšius tarp vaikų, pedagogų, tėvų ir kitų bendruomenės narių. Švenčiamos tautinės, valstybinės, kalendorinės šventės, organizuojamos darbų parodos, išvykos, taip pat tradicinės šventės: Jurginės, Kaziuko kermošius, Advento popietės, senovinių daiktų parodos ir kiti organizuojami bendruomenės narių sambūriai.

Marijampolės „Poezijos“ parkas pritraukia miestiečius, juo pasigrožėti užsuka turistai iš kitų Lietuvos ir net Europos miestų. Atėjus vasarai, itin populiari kuo daugiau laiko praleisti gamtoje, lauke, traukia kitoniškos veiklos nei įprastai. Vasaros metu organizuojami įvairūs renginiai, tai ugdo ir vienija Marijampolės miesto bendruomenę.⁵⁷

Stiprus Marijampolės bendruomenės traukos centras yra Marijampolės kultūros centras. Šis centras įkurtas 1991 metais. 2006 m. Marijampolės kultūros centras pripažintas geriausiu respublikos aukščiausiosios kategorijos kultūros centru. Kultūros centro tikslas - tenkinti Marijampolės bendruomenės kultūrinius poreikius.⁵⁸

2008 m. liepos 6 dieną atidaryta Marijampolės „Arvi“ arena (stadionas) su aplinkine infrastruktūra (maniežas, treniruočių aikštynas) tapo pirmuoju tokio tipo daugiaviečių sporto objektu Lietuvoje po nepriklausomybės atkūrimo. Ši vieta tapo populiari, mėgiama ir lankoma Marijampolės gyventojų.⁵⁹

Marijampolės trečiojo amžiaus universitetas (TAU) šiuo metu yra didžiausias brandaus amžiaus žmonių mokymo centras Lietuvoje. Jame yra 11 fakultetų ir daugiau nei 700 studentų. Universiteto direktorė Ona Sakalauskienė sako, kad atėjo metas stiprinti visų Lietuvos TAU ryšius ir kurti tokių neprofesinio ir neformalaus švietimo įstaigų tinklą, įtraukiant gyventojus į miesto bendruomenę.

Pasak O. Sakalauskienės, universitete yra paisoma tradicijų, todėl kasmet minimos Šv. Kalėdos ir Šv. Velykos, taip pat kuriamos naujos, universiteto bendruomenės tradicijos, pavyzdžiui, mokslo metų pabaigoje yra laikomos Šv. mišios už studentus, dėstytojus, jų šeimas.

Lankantys TAU senjorai neslepia, jog patiria daug malonių akimirkų universitete, nes tampa aktyviais visuomenės gyvenimo dalyviais: siekia mokslinių žinių, dalyvauja konferencijose, taip pat įsitraukia į kultūrinį gyvenimą, koncertuoja, keliauja, organizuoja renginius, imasi įvairių iniciatyvų.

„Mūsų trečio amžiaus universiteto siekis yra tenkinti pagyvenusių žmonių poreikius: padėti jiems neatsiskirti nuo aktyvaus gyvenimo, išreikšti save, bendrauti, pažinti. Nei vienas renginys nepraeina dėl kažkokio pluso: paskaitos įdomios, renginiuose visada gera nuotaika“, - akcentuoja L. Urbonaitė.⁶⁰ „Universiteto studentai yra bendruomenė, ir jie turi didžiulį pomėgį keliauti, pamatyti, plėsti savo akiratį geografinėje prasme. Su 50-čia žmonių vykdome kartu į Lenkiją, į Žalgirio mūšio vietas. Man teko matyti ir sunkiau judančių žmonių, tačiau iš akių

⁵⁷ Marijampolės Poezijos parkas. Prieiga per internetą: <http://www.marijampoliejai.lt/component/content/article/44-dienos-anekdotos/7272-renginiai-poezijos-parke> žiūrėta: [20-01-2016]

⁵⁸ Marijampolės kultūros centras. Prieiga per internetą: <http://www.marijampoleskc.lt/apie-mus/> žiūrėta: [19-01-2016]

⁵⁹ Marijampolės "Arvi" arena (stadionas). Prieiga per internetą: http://www.lff.lt/lt/marijampoles_futbolo_klubo_stadionas žiūrėta: [21-01-2016]

⁶⁰ Suaugusiųjų švietimas. Prieiga per internetą: <http://www.suaugusiujuvsvietimas.lt/lt/zurnalas/praktika/2010-12-15-marijampoles-treciojo-amziaus-universitetas-atejo-laikas-kurti-bendradarbiavimo-tinklus/> žiūrėta: [21-01-2016]

matyti, ką žmogus jaučia, kaip džiaugiasi. Teko vykti ir į tolimesnes išvykas, per universiteto gyvavimo istoriją studentai laisvalaikio drauge vyko į Egiptą, Turkiją, Šveicariją, Italiją, Vokietiją, Olandiją, Belgiją, Švediją, Norvegiją“, - senjorų matytas šalis vardią Marijampolės TAU direktorės pavaduotoja.⁶¹ Be to, apklausos rodo, jog apie pusę visų studentų yra našliai arba vieniši. Tad paskaitos senjorams tampa naudingos keliomis prasmėmis: jie gali aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime, o kartu ir susirasti daugiau draugų, sutikti naujų pažįstamų. Be to, pastebima, kad žmonės, įsitraukiantys į universiteto gyvenimą, jaučiasi geriau, yra laimingesni ir sveikesni. O senjorų, įsitraukusių į fakulteto gyvenimą, kūrybingumas atsiveria naujais būdais. Marijampolės TAU vadovės pasakoja, kad džiaugiasi, jog studentų ir dėstytojų iniciatyvumas skatina miesto gyventojus burtis į bendruomenes, tačiau jos pabrėžia, kad jaučiama, jog visam TAU tinklui Lietuvoje trūksta koordinatoriaus. Asociacijos „Marijampolėčiai“ iniciatyva pasirašyta Marijampolės miesto vietos veiklos grupės (Marijampolės miesto VVG) steigimo sutartis. Marijampolės miesto VVG tikslas yra padidinti gyventojų užimtumą, sukurti platformas bendruomenėms įsiliesti į vietos gyvenimą, išnaudoti vietos bendruomenių, verslo ir vietos valdžios ryšius pritraukiant 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos lėšas į Marijampolę.

„Marijampolėje per paskutinius metus išvystyta infrastruktūra: miestiečiams tapo prieinami modernūs darželiai, renovuotos švietimo, kultūros, sveikatos įstaigos ir sporto objektai, viešosios erdvės, parkai. Todėl miesto vietos veiklos grupės pagrindinis prioritetas – darbo vietų kūrimas, bendruomenių socialinės integracijos didinimas, kitaip tariant, sąlygų sudarymas mūsų kraštiečiams sugrįžti, pasilikti ir kurti gyvenimą gimtajame mieste“, – pasakojo asociacijos „Marijampolėčiai“ vadovė Vaida Kelerytė – Burokienė.⁶²

„Steigdami Marijampolės miesto vietos veiklos grupę, turime labai aiškią viziją – sukurti terpę mieste veikiančioms organizacijoms įgyvendinti vertę kuriančias idėjas. Tikimasi, kad suinteresuotos šalys – verslo bendruomenė, nevyriausybinių organizacijų, savivaldos atstovai ir visuomenės veikėjai aktyviai dalyvaus tiek strategijos rengimo, tiek ir paraiškų teikimo etapuose. Žinoma, kad didžiausias dėmesys bus skiriamas socialinio kapitalo stiprinimui“, – sakė Marijampolės regiono verslininkų asociacijos atstovas Andrius Jasinskis.⁶³ Po Marijampolės miesto VVG įsteigimo prasidės vietos plėtros strategijos kūrimo etapas. Marijampolėje esančias bendruomenės ir vietos verslai bus įtraukti į Europos socialinio fondo tikslų įgyvendinimą. Šiuo

⁶¹ Suaugusiųjų švietimas. Prieiga per internetą: <http://www.suaugusiujušvietimas.lt/lt/zurnalas/praktika/2010-12-15-marijampoles-treciojo-amziaus-universitetas-atejo-laikas-kurti-bendradarbiavimo-tinklus/> žiūrėta: [21-01-2016]

⁶² Suaugusiųjų švietimas. Prieiga per internetą: <http://www.marijampolieceiai.lt/naujienos/aktualija/8267-pasirayta-marijampols-miesto-vietos-veiklos-grups-steigimo-sutartis> žiūrėta: [20-01-2016]

⁶³ Marijampolės miesto vietos veiklos grupės steigimo sutartis. Prieiga per internetą: <http://www.marijampolieceiai.lt/naujienos/aktualija/8267-pasirayta-marijampols-miesto-vietos-veiklos-grups-steigimo-sutartis> žiūrėta: [20-01-2016]

metu rengiama paraiška Marijampolės miesto VVG strategijos rengimo finansavimui gauti. Rugsėjo mėnesį bus pradėta rengti Marijampolės miesto bendruomenės poreikių analizė ir konsultacijos su vietos bendruomene. Strategijos pagrindu taps dvi pagrindinės Marijampolės miesto VVG veiklos kryptys: pirmoji skirta socialinei atskirčiai mažinti, antroji – užimtumo skatinimui, padedant bedarbiams ir neaktyviems asmenims įgyti naujų profesinių įgūdžių, įtraukiant juos į visuomeninę veiklą, didelis dėmesys bus skiriamas verslumo skatinimui.⁶⁴

Vietos valdžios institucijos galėtų daugiau ir efektyviau prisidėti prie miesto bendruomenių kūrimo. Taip pat aktyvesnis privačių verslo kompanijų įsitraukimas turėtų teigiamą poveikį bendruomenių veiklai ir plėtrai.

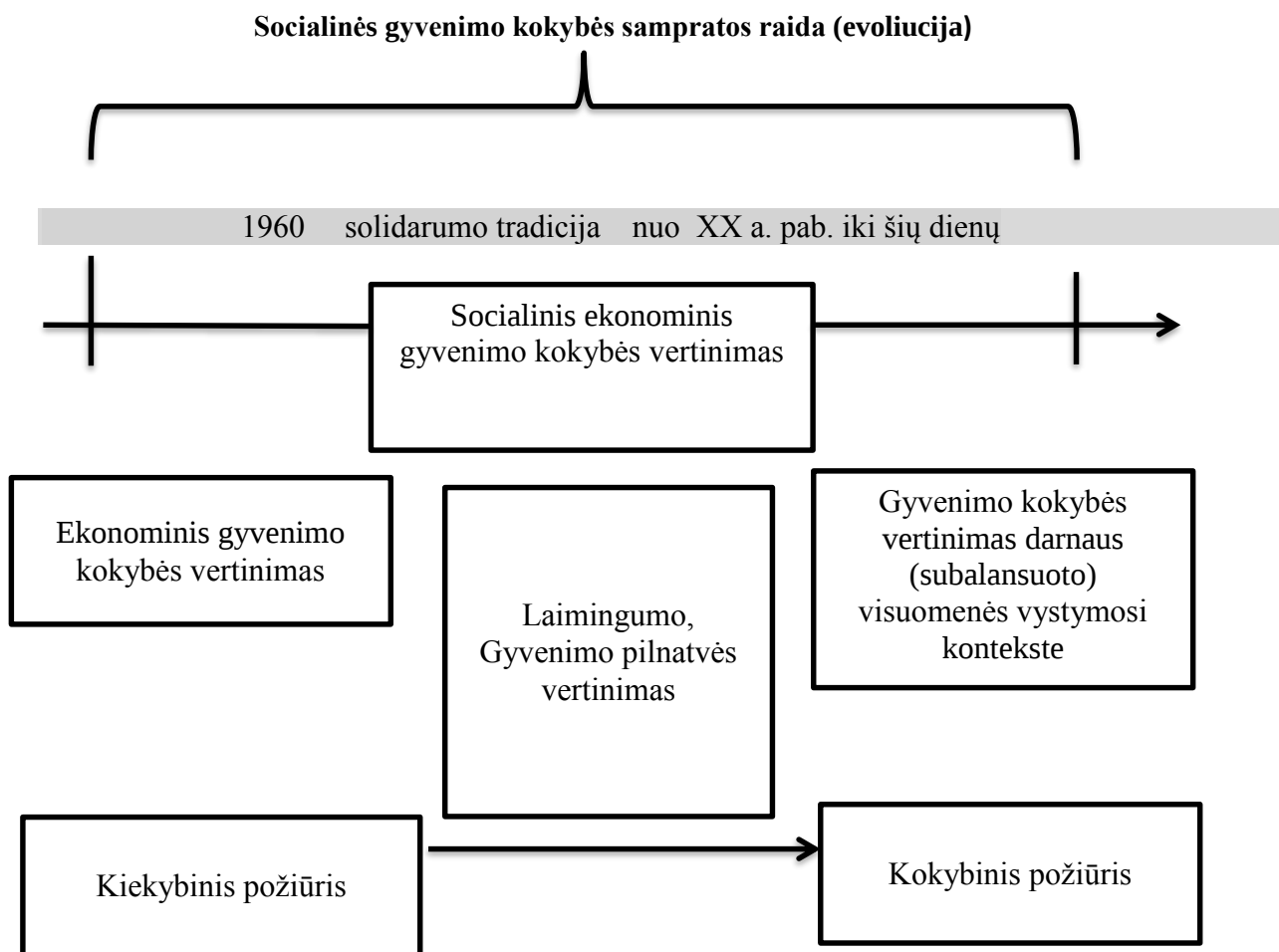
Apibendrinant galima teigti, kad bendruomenė susideda iš asmenų, esančių socialinėje sąveikoje tam tikroje geografinėje vietoje ir turinčių vieną ar daugiau bendrų ryšių, – jungiasi su kitomis bendruomenėmis per kultūrą ir įsitikinimų sistemas, interesus, bendrą veiklą. Bendruomenės gali būti skirstomos pagal: tikslus; sociologinius bruožus; vaidmenį dalijantis žiniomis; dydį; sociokultūrinius ypatumus, bendruomenės vidaus prigimtį, funkcionalumą; kuriamą asmens tapatumą. Tarp vietos, interesų, virtualios, profesinės, įsivaizduojamos ir veiklos bendruomenių bendra yra jų poreikis turėti narius ir vienijančią sritį (teritoriją, interesus, vertybės, problemas). Skirtini šie pagrindiniai bendruomenių tipai: vietos, veiklos, institucinė, virtuali, interesų ir profesinė. Teritorinės, vietos ir kaimynystės bendruomenės sąvokų analizė atskleidė, kad kiekviena iš šių sąvokų savitu būdu išryškina truputį skirtingus su vieta susijusios bendruomenės svarbiausius aspektus: geografinę teritoriją, tarpusavio santykius ir tarpusavio sąveiką. Vietos bendruomenės funkcionavimą lemia jos socialinė struktūra.

Galima teigti, kad bendruomenės nariai - kaip atskira asmenybė su savo branda. Kuo daugiau gyventojų atitinka brandžios asmenybės požymius, tuo bendruomenei lengviau pasiekti aukštesnę bendruomenės raidos būklę, kadangi tokie asmenys geba objektyviai suvokti pasaulį ir save, tvarkyti ir keisti aplinką, prisiimti atsakomybę už savo veiksmus.

Socialinė gyvenimo kokybė. Nors socialinės gyvenimo kokybės klausimais labiau susidomėta ne taip jau seniai, tačiau „gero gyvenimo“ sampratą randame Platono ir jo mokinio Aristotelio veikaluose, Platonas aukščiausia gyvenimo vertybe laikė logika pagrįstą mąstymą pranokstantį žmogiškuosius jausmus. O Aristotelis teigė, kad gyvenimas, nepasinėręs į jausmus, net jei tai susiję su rizika, yra bevertis. Platono aiškinimai daugiau atitinka šiuolaikinius gyvenimo kokybės kriterijus, Aristotelio laimingumo nuostatas, kurios gali ir nepriklausyti nuo ekonominių ir socialinių gyvenimo sąlygų. Praėjusio amžiaus pradžioje gyvenimo kokybė buvo

⁶⁴ Marijampolės miesto vietos veiklos grupės steigimo sutartis. Prieiga per internetą: <http://www.marijampoliceciai.lt/naujienos/aktualija/8267-pasirayta-marijampols-miesto-vietos-veiklos-grups-steigimo-sutartis> žiūrėta: [20-01-2016]

suvokiama kaip materialinė gerovė ir pinigai. Vėliau, keičiantis gyvenimo prasmės suvokimo ir vertybių turiniui, keitėsi ir gyvenimo kokybės samprata bei jos sudedamosios dalys.⁶⁵ Socialinės gyvenimo kokybės sampratos raidą žiūrėkite (2 pav.)

Paveikslas Nr. 2 adaptuotas pagal: Socialinės gyvenimo kokybės sampratos raida (Vazonienė 2010)⁶⁶

Pažymėtina, kad gyvenimo kokybės sąvoka iškilo XX a. 7-ajame dešimtmetyje. Tada ir atsirado pirmasis apibrėžimas, teigiantis, kad *socialinė gyvenimo kokybė – tai politinis bei ekonominis idealas, sukurtomis priemonėmis užtikrinantis visuomenei ne tik esminių poreikių patenkinimą, bet ir trokštamą gerovę: ekonominį klestėjimą, socialinį saugumą, pakankamą sveikatos apsaugą, gamtinės aplinkos priežiūrą* (Rakauskienė, 2011). XX a. 8-ajame dešimtmetyje šalia ekonominės gyvenimo kokybės iškyla socialinė-ekonominė kokybė, kuriai vertinti pasitelkiami visuomenei svarbūs socialiniai rodikliai: nedarbas, gyventojų mirtingumas, vidutinė būsima gyvenimo trukmė. Kaip tik XXa. 7- uoju–8-uojų dešimtmečiais Vakarų Europoje ir Šiaurės Amerikoje formavosi gyvenimo kokybės teorija kaip sociologijos kryptis,

⁶⁵ Susniene D., Jurkauskas A, (2009) ISSN 1392 - 2785 inžinerine Ekonomika-Engineering Economics(Z).

⁶⁶ T.p.

akcentuojanti socialinius indikatorius.⁶⁷

Mokslinėje literatūroje nėra vienos visuotinai pripažintos gyvenimo kokybės koncepcijos ir gyvenimo kokybės apibrėžimo (Hird 2003). Remiantis šiuolaikine darnios plėtros koncepcija, gyvenimo kokybė yra apibūdinama kaip socialinių, ekonominių ir aplinkos veiksnių sąveikos socialinis rezultatas (LR aplinkos ministerija 2003).⁶⁸

Dauguma šiuolaikinių mokslininkų intuityviai sutaria, kad gerovę išreikšti ir vertinti reikėtų remiantis ne tik finansiniais rodikliais, būtina atsižvelgti ir į gyvenimo kokybės rodiklius, kurie išreiškiami tiek kiekybiniais, tiek kokybiniais parametrais. Kaip patvirtina moksliniai tyrimai ir praktikų ekspertų pastebėjimai, pasak Baranauskienės ir Juodraičio, parankiausia naudotis Le Moigne sisteminiu modeliu. Toks pasirinkimas leidžia sistemiškai įvertinti nagrinėjamą situaciją, atskleisti jos sudėtinės dalis ir tarp jų esančius ryšius (Baranauskienė, Juodraitis, 2003).

Išanalizavus gyvenimo kokybės sampratą ir įvertinus istorinę raidą, galima teigti, kad mokslinėje literatūroje vieningo gyvenimo kokybės sąvokos apibrėžimo nėra. Gyvenimo kokybė yra kompleksinis, laike kintantis reiškiny, veikiamas įvairių išorinių veiksnių.

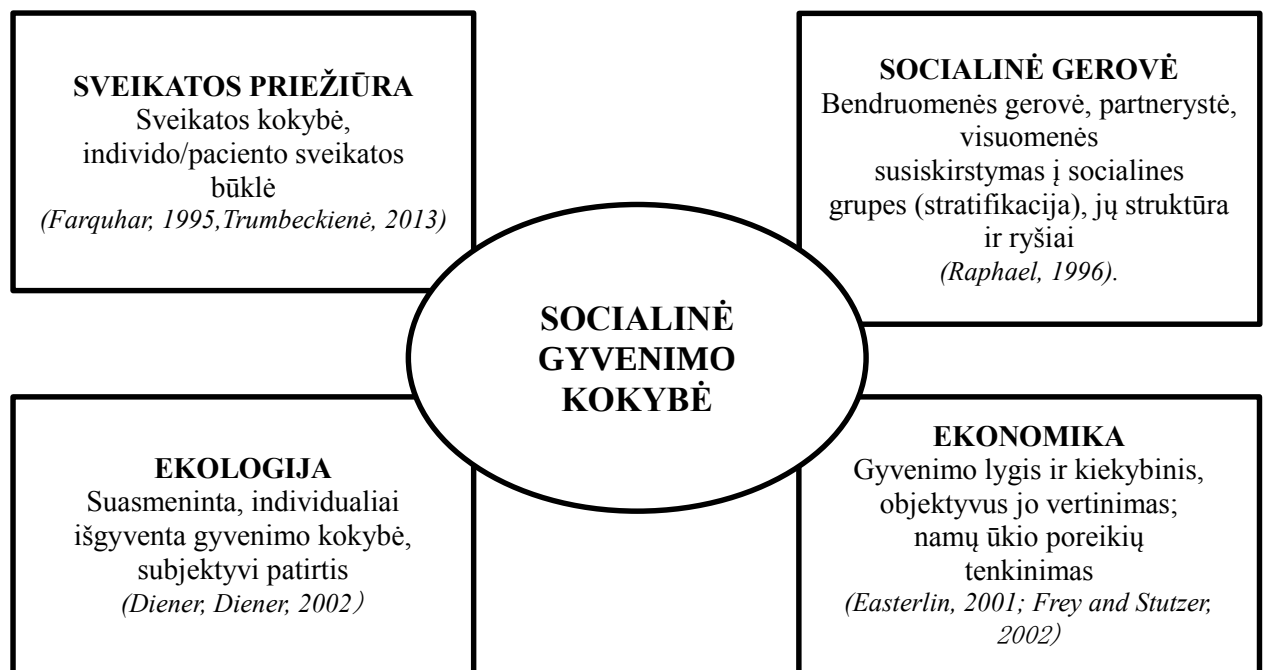
Buvo atlikta daugybė empirinių tyrimų skirtingose šalyse, kurių metu buvo bandoma išsiaiškinti, kokie veiksniai lemia gyvenimo kokybę. Kaip ją veikia gaunamos pajamos, ar materialinė gerovė lemia gimstamumo lygį šalyje, kas daro žmones laimingus ir kaip konkrečiai būtų galima apibrėžti gyvenimo kokybę.⁶⁹

Tiksliai apibrėžti socialinę gyvenimo kokybę – sudėtingas mokslo uždavinys dėl kelių priežasčių. Kaip vieną iš pagrindinių priežasčių, siekiant tiksliai įvardinti, kas yra socialinė gyvenimo kokybė, grindžiama ne tik plačia sveikatos perspektyva, kaip fiziniu, psichologiniu ir socialiniu funkcionavimu, bet ir žmogaus materialine bei socialine gerove. Antra priežastis yra įvairių mokslo sričių atstovų skirtingas sąvokos interpretavimas. Svarbu tai, kad daugelio mokslo sričių atstovų dėmesio centre atsidūrusi gyvenimo kokybė yra nagrinėjama akcentuojant skirtingas tyrimo objekto puses, tyrėjai orientuojasi į skirtingas mokslo sritis ir kryptis. Socialinės gyvenimo kokybės tyrimai dabartiniu metu vyrauja sveikatos priežiūros, ekologijos, socialinės gerovės ir ekonomikos mokslų kryptyse (3 pav.)

⁶⁷ Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S. Gyvenimo kokybės kompleksinio vertinimo metodologinės problemos. Geografijos metraštis 45, 2012. ISSN 1822-6701

⁶⁸ Mindaugas Samoška. (2013) Visuomenės gerovės ir verslo sąlygų palankumo vertinimo tyrimų analizė. Mokslas – Lietuvos ateitis. ISSN 2029-2341 Spausdintas. / ISSN 2029-2252 online 2013 5(1): 1–6 doi:10.3846/mla.

⁶⁹ Viktorija Starkauskienė. (2011) Gyvenimo kokybės veiksniai ir jos kompleksinio vertinimo modelis. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, ekonomika (04 s). Kaunas.

Paveikslas Nr. 3. Adaptuota pagal: Skirtingų mokslo krypčių socialinės gyvenimo kokybės tyrimų objektai⁷⁰

Ekonomikos teorijoje gyvenimo kokybės sąvoka dažniausiai siejama su piniginiiais matais nusako tik materialinę gerovę, o ne visas gyvenimo sritis apimančią gyvenimo kokybę. Kitos socialinės mokslų srities socialinės gerovės tyrimuose gyvenimo kokybė vertinama socialinio bendruomenių ir visuomenės gyvenimo, visuomenės susiskirstymo į įvairias socialines grupes aspektu. Ekologijos srityje nagrinėjama sveika aplinka, neužterštas oras ir kt. Socialinės gerovės mokslų sritis apsiriboja individualiais asmens išgyvenimais, subjektyvia patirtimi, kurią lemė asmeninės individo savybės, vertybės ir tikslai. Sveikatos priežiūros srityje gyvenimo kokybės terminas ypač paplitęs biomedicinos mokslų srityje. Čia dažniausiai vertinama su sveikata susijusi gyvenimo kokybė, individo (paciento) sveikatos būklė.

Vertinant socialinę gyvenimo kokybę svarbu išskirti ne tik individo ir visuomenės lygius, bet ir objektyvią bei subjektyvią gyvenimo kokybę. Bendrąja prasme objektyvi gyvenimo kokybė vertinama taikant objektyvius kriterijus, socialinius, ekonominius rodiklius, atsiribojant nuo asmeninės patirties ir individo aplinkos suvokimo. Subjektyvi gyvenimo kokybė - tai subjektyvus geros savijautos suvokimas ir patirtimi bei išgyvenimais paremtas savo pozicijos gyvenime vertinimas. Objektyvios ir subjektyvios gyvenimo kokybės palyginimas 2 lentelėje.

⁷⁰ Viktorija Starkauskienė. (2011) Gyvenimo kokybės veiksniai ir jos kompleksinio vertinimo modelis. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, ekonomika (04 s). Kaunas.

2 lentelė. Objektivos ir subjektyvios gyvenimo kokybės palyginimas

(sudaryta, remiantis Diener and Suh (1997), Diener et al (1999), Easterlin (2003), Veenhoven (2000), adaptuota autorės)

Palyginamieji kriterijai	OBJEKTYVI Gyvenimo kokybė	SUBJEKTYVI Gyvenimo kokybė
Sampratos kilmė/ Mokyklos	1960 m. Socialinių rodiklių judėjimas; Gerovės valstybės idėja (skandinavų mokykla)	1960 – 1970 m. JAV (amerikiečių mokykla)
Sampratos bruožai	Tiksli, aiški, išskiria konkrečius gyvenimo kokybės veiksnius	Psichologizuota, suasmeninta, vienijanti pasitenkinimo gyvenimu ar laimės idėjas
Susiję sąvokos	Objektyvi situacija: materialinė gerovė, gerovė, gyvenimo lygis	Subjektyvi patirtis: laimė, pasitenkinimas gyvenimu, emocinė gerovė
Tyrimų objektas	Išorinė gyvenimo kokybės aplinka, aplinkos tinkamumas	Individualiai išgyventa GK
Vertinimas	Kiekybiniai tyrimai: socialiniai ekonominiai rodikliai, jų sistemos, sudėtiniai indeksai	Kokybiniai tyrimai: klausimynai, skalės
Priskiriamas lygmuo	Makro ir mikro	Mikro
Mokslo kryptys	Ekonomika, sociologija, medicina	Filosofija, psichologija, sociologija, medicina

Apibendrinant galima teigti, kad socialinė gyvenimo kokybė apima visus žmogaus gyvenimo aspektus, kurie yra grindžiami išorinės aplinkos tinkamumu gyventi ir vidinės aplinkos, kontroliuojamos paties žmogaus, kaip teisių ir laisvių turėtojo, teikiamomis galimybėmis tobulėti ir didinti savąją gerovę bei viešojo, privataus ir NVO sektorių partnerystės.

1.2. Bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės vertinimo indikatoriai

Per pastaruosius kelis dešimtmečius mokslininkai siūlė keletą skirtingų požiūrių apie socialinės gyvenimo kokybės (gerovės) koncepcijos sudėtį ir jos vertinimą (Diener, Suh 1997). Turinio prasme socialinių indikatorių sistema susisieja su tokiomis kategorijomis kaip „socialinė gerovė“, „gyvenimo kokybė“. Svarbus informacinis šaltinis plėtojant socialinių indikatorių sistemą yra masinės gyventojų apklausos. Visuotinai žinoma autoritetinga Europos Sąjungos institucija EUROSTAT. Paminėtina ir masinių gyventojų apklausų sistema EUROBARO-METER⁷¹. Vis dėlto greta minėtų institucijų dar lygiagrečiai egzistuoja

⁷¹ Prieiga per internetą: http://www.ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm žiūrėta: [20-12-2015]

Europos socialinių indikatorių sistema⁷². Maža to, nacionalines socialinių indikatorių sistemas turi pasitvirtinusios pavienės valstybės – Anglija, Vokietija, Šveicarija⁷³. Simptomiška, kad nacionalines socialinių indikatorių sistemas turi pasitvirtinusios ne visos ES valstybės „senbuvės“. Antai dar 2002 m. prancūzų autorius kritikavo padėtį, kad savo nacionalinių indikatorių sistemos dar neturi Prancūzija ir pagrįstai ragino tokią sistemą sukurti ir patvirtinti⁷⁴.

Pagal šiuolaikinę darnios plėtros koncepciją gyvenimo kokybė yra socialinių, ekonominių ir aplinkos veiksnių sąveikos rezultatas. Šiuolaikinė gyvenimo kokybės samprata suvokiama kaip tam tikras socialinis konstruktas, susidedantis iš savitų socialinių dimensijų.⁷⁵

Norėdami vertinti gyvenimo kokybę, pirmiausia turime suvokti šio termino reikšmę, jo traktavimą, apibrėžti, kas tai yra. Daugelį amžių besiformuojanti gyvenimo kokybės samprata vis dar neįgauna vientiso pavidalo. Lietuvių literatūroje ji dažnai tapatinama su kitais panašios, bet ne tapačios reikšmės žodžiais: *gerbūvis*, *gerovė*, *gyvenimo lygis*, *laimingas gyvenimas*, *pasitenkinimas gyvenimu*.⁷⁶ Dėl šalies išsivystymo lygio skirtingose šalyse asmens / visuomenės gyvenimo kokybė skiriasi, nors tyrimų sritys išskiriamos tos pačios:

- analizuojant ekonominę sritį dažniausiai atsižvelgiama į gyventojų pajamas ir jų struktūrą, ekonominį aktyvumą ir kt.;
- socialinė sritis atsižvelgia į pozityviosios socializacijos procesą, gebėjimą palaikyti socialinius ryšius, socialinį mobilumą ir kt.;
- politinė sritis dažnai apima veiklos, žodžio ir sprendimų laisves;
- aplinkos sritis – tai sveika aplinka, neužterštas oras ir kt.;
- kultūros sritis – poilsio ir laisvalaikio prioritetai, saviraiškos būdai, vertybės ir t. t.

Vertinant gyvenimo kokybės koncepcijos ir tyrimų raidą, galima išskirti būtent šiems tyrimams būdingus bruožus (Fahey et al. 2003; Quality... 2005; Kaimiškujų... 2006; Milaševičiūtė ir kt. 2006):

⁷² Europos socialinių indikatorių sistema. Prieiga per internetą: http://www.gesis.org/en/social_monitoring/social_indicators/EU_Reporting/eusi.htm žiūrėta: [20-12-2015]

⁷³ Vokietijos Federacinės Respublikos socialinių indikatorių sistema. Prieiga per internetą: http://www.gesis.org/Dauerbeobachtung/Sozialindikatoren/Daten/System_Sozialer_Indikatoren/index.htm žiūrėta: [20-12-2015] Jungtinės Karalystės socialinių indikatorių sistema. Prieiga per internetą:

<http://www.statistics.gov.uk/statbase/mainmenu.asp> žiūrėta: [20-12-2015] Šveicarijos socialinių indikatorių sistema. Prieiga per internetą: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index.html> žiūrėta: [20-12-2015]

⁷⁴ Perret B. Indicateurs sociaux, état des lieux et perspectives Rapport au Conseil de l'Emploi, des Revenus et de la Cohésion Sociale (CERC), janvier 2002. Prieiga per internetą: <http://pagesperso-orange.fr/bernard.perret/indicsoc.htm> žiūrėta: [20-12-2015]

⁷⁵ Algirdas Juozulynas, Mindaugas Butkis, Algirdas Venalis, Laura Narkauskaitė, Antanas Jurgelėnas ACTA MEDICA LITUANICA. 2011. Vol. 18. No. 2. P. 79–85

⁷⁶ Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S. Gyvenimo kokybės kompleksinio vertinimo metodologinės problemos. Geografijos metraštis 45, 2012. ISSN 1822-6701

- pereita nuo siauro prie plataus požiūrio;
- pereita nuo vienadimensinių prie daugiadimensinių vertinimų;
- daugiadimensiniams vertinimams sukurti sudėtiniai (kompleksiniai) rodikliai arba tam tikrų ekonominių, socialinių ir aplinkos rodiklių sistemos;
- objektyvaus vertinimo požiūris (naudojant nacionalinės bei regioninės statistikos duomenis) praplėstas / papildytas alternatyviu požiūriu – žmonių subjektyviais vertinimais,
- asmeniniu gerovės suvokimu;
- gyvenimo kokybės vertinimo globalinis lygmuo praplėstas nacionaliniu ar subnacionaliniu (regioniniu), o pastaraisiais metais – vietos lygmeniu; pradėtos kurti ilgalaikės gyvenimo kokybės stebėsenos duomenų bazės statistiniams ir gyventojų apklausų duomenims kaupti.

Socialinių indikatorių konstravimas ir nagrinėjimas buvo svarbus industrinei visuomenei, o dabartiniu metu tapo dar labiau aktualus postmodernistinei žinių arba, pasak prof. K.Varnelio,⁷⁷ tinklinei visuomenei. Dar XX a. pradžioje italų statistikas ir kriminologas Alfredo Niceforo knygoje „Les indices numerique de la civilisation et du progres“⁷⁸ bandė apibrėžti socialinių indikatorių sistemą, kuri leistų matuoti socialinės pažangos dinamiką. Tačiau kaip savarankiška ir fundamentali tyrimų kryptis socialinių indikatorių konstravimas atsirado palyginti neseniai ir yra naujai besiformuojanti tyrimų kryptis. Tyrimai pradėti JAV 6-ojo dešimtmečio viduryje. Socialinių indikatorių pagrindimo pradininku laikomas Raymond Bauer, kuris 1967 išleido teorinį veikalą „Social Indicators“. Šis autorius pateikė ir šiuolaikinę socialinių indikatorių sampratą, kuri nepraranda aktualumo ir dabar. Pasak Bauer, socialiniai indikatoriai - tai „statistika, statistinės eilutės ir kitos įrodymų formos, kurios leidžia mums įvertinti kur mes esame ir kur link mes einame, atsižvelgiant į mūsų vertybes ir tikslus; suteikia galimybę įvertinti atitinkamas programas ir apibūdinti jų įtaką“⁷⁹. Verta dėmesio ir Jungtinių Tautų Organizacijos pateikiama socialinių indikatorių

⁷⁷ Varnelis K. (2010). Tinklo kultūros reikšmė. Prieiga per internetą: http://www.eurozine.com/articles/article_2010-01-14-varnelis-lt.html, žiūrėta: [20-12-2015]

⁷⁸ Heinz-Herbert Noll (2002). Social indicators and quality of life research: background, achievements and current trends. Prieiga per internetą: http://www.gesis.org/fileadmin/upload/institut/wiss_arbeitsbereiche/soz_indikatoren/Publikationen/isscnoll.pdf žiūrėta: [20-12-2015]

⁷⁹ Heinz-Herbert Noll (2002). Social indicators and quality of life research: background, achievements and current trends. Prieiga per internetą: http://www.gesis.org/fileadmin/upload/institut/wiss_arbeitsbereiche/soz_indikatoren/Publikationen/isscnoll.pdf ⁷⁹

Varnelis K. (2010). Tinklo kultūros reikšmė. Prieiga per internetą: http://www.eurozine.com/articles/article_2010-01-14-varnelis-lt.html, žiūrėta: [20-12-2015]

⁷⁹ Heinz-Herbert Noll (2002). Social indicators and quality of life research: background, achievements and current trends. Prieiga per internetą: http://www.gesis.org/fileadmin/upload/institut/wiss_arbeitsbereiche/soz_indikatoren/Publikationen/isscnoll.pdf

samprata: „Socialiniai indikatoriai apibrėžiami kaip statistika, kuri sėkmingai atspindi svarbias socialines sąlygas ir palengvina šių sąlygų evoliucijos vertinimą. Socialiniai indikatoriai naudojami socialinėms problemoms identifikuoti, prioritetams nustatyti, įvairioms programoms bei politikos efektyvumui vertinti“.⁸⁰ Panašiai nagrinėjamą objektą apibrėžia ir McEwin: „Socialiniai indikatoriai yra socialinės gerovės matavimai, atspindintys svarbias šiuolaikines gyvenimo sąlygas ir palengvinantys šių sąlygų evoliucijos vertinimą“⁸¹. Kaip minėta, socialiniu indikatoriumi neturėtų būti laikoma bet kokia statistinės prigimties informacija apie visuomenę. Pasak McEwin, socialiniai indikatoriai turi pasižymėti tam tikromis savybėmis: atspindėti atitinkamą socialinę idėją, būti validūs ir reikšmingi, būti „jautrūs“ tiriamam fenomenui, aiškiai interpretuojami⁸². Paminėtini ir kiti reikalavimai, keliami empiriniams indikatoriams socialiniuose tyrimuose apskritai (objektyvumas, validumas, naudingumas, ekonomiškumas, principinis paprastumas, informatyvumas etc.)⁸³. Vėlesnių tyrimų autoriai diskutavo, kad socialiniu gyvenimo kokybės indikatoriumi iš principo turėtų būti laikytina ne tik kiekybinės statistinės prigimties socialinė informacija. Socialinio gyvenimo kokybės indikatoriaus konstravimas, pasak kitų tyrėjų, turėtų būti dažniau grindžiamas kokybinėmis socialinių tyrimų metodikomis, tokiomis kaip: atvejo analizė, interviu, kokybinis, įtruktasis stebėjimas, etnografinė studija ir kt. Socialinių gyvenimo kokybės indikatorių mokslas užgimė ir vystėsi kiekybinių tyrimų paradigmoje, tačiau vis daugiau tyrėjų pasitelkia ir kokybinius tyrimus. Socialinių gyvenimo kokybės indikatorių konstravimas yra ta veiklos sritis, kur mokslo ir valdymo praktikos bendradarbiavimas yra labai prasmingas ir netgi būtinas. Identifikuojamos bent devynios labai stambios visuomenės gyvensenos ir viešojo sektoriaus sritys, kur socialinių gyvenimo kokybės indikatorių naudojimas bei taikymas yra būtinas. Paminėtinos šios sritys:

1. Įvairių socialinių problemų identifikavimas, jų paplitimo masto ir aštrumo laipsnio įvertinimas;
2. Socialinių pokyčių monitoringas;
3. Socialinės gerovės matavimas ir vertinimas;
4. Moksliskai pagrįstų socialinių prognozių parengimas;

žiūrėta: [20-12-2015]

⁸⁰ T.p.

⁸¹ Lapinskaite I., Rutkauskas A., The Optimization of Marketing Costs' Structure as a Prerequisite for Business Sustainable development/Rinkodaros Sunaudu Struktūros Optimizavimas Kaip Verslo Pletros Tvarumo Prielaida Prieiga per internetą: <https://www.questia.com/.../the-optimization-of-marketing-costs-structure-a...> ⁸¹ Varnelis, K. (2010). Tinklo kultūros reikšmė. Prieiga per internetą: http://www.eurozine.com/articles/article_2010-01-14-varnelis-lt.html, žiūrėta: [20-12-2015]

⁸¹ T.p.

⁸² T.p.

5. Socialinės ir ūkinės raidos strateginių planų parengimas;
6. Motyvuotas ir pagrįstas viešojo biudžeto projektų parengimas;

Mokslinėje literatūroje daugiausiai analizuojami trys pagrindiniai filosofiniai požiūriai į gyvenimo kokybės nustatymą ir vertinimą (Brock 1993). Pagrindinės gerovės vertinimo filosofinės kryptys yra šios: socialinių indikatorių Socialinės kokybės (*social equality*) koncepcija išryškėjo 1997 m. Amsterdame vykusioje tarptautinėje socialinių mokslų specialistų konferencijoje. Socialinė kokybė buvo apibrėžta kaip piliečių dalyvavimo socialiniame ir ekonominiame bendruomenių gyvenime lygis. Vertinimas (sveikatos apsauga, nusikalstamumo lygis ir kt.), subjektyvus gerovės vertinimas (gyventojų apklausa apie jų asmeninę gerovės patirtį) ir ekonominių rodiklių (kiekybinių rodiklių, oficialios statistikos duomenų) vertinimas (Diener, Suh 1997)⁸⁴. Apibrėžime akcentuojamos turimos sąlygos, kurios gerina bei pakelia piliečių gerbūvį ir asmeninę potencialią (G.J. Room, 1999).

Išskiriami keturi socialinės gyvenimo kokybės elementai:

1. **Socialinis – ekonominis saugumas (*security*) arba nesaugumas (*insecurity*);**
2. **Socialinis įsitraukimas (*inclusion*) arba atskirtis (*exclusion*);**
3. **Socialinis sutelktumas (*cohesion*) arba anomija (*anomie*);**
4. **Igalinimas (*empowerment*) arba galių atėmimas (*disempowerment*).**

Londone įkurtas Legatum nepriklausomas viešosios politikos institutas kasmet atlieka 142 šalių, kuriose gyvena daugiau nei 96 % pasaulio gyventojų ir kur sukurama daugiau negu 99 % pasaulio BVP, gerovės tyrimą (Legatum Prosperity Index 2015). Atliekant Legatum gerovės tyrimą nustatoma, kad pagal indeksą labiausiai klestinčios šalys yra nebūtinai tos, kuriose BVP vienam gyventojui didesnis, bet tos, kurių gyventojų sveikata geresnė ar kurių gyventojų pilietinė laisvė mažiau varžoma. Institutas apibrėžia gerovę kaip materialinės padėties ir gyvenimo sąlygų kokybės lygį. Šiame indekse 2015 metais Lietuva užėmė 41-ąją vietą pasaulyje. 2015 metais ir šiame indekse (Prosperity Index) pakilo per vieną vietą. Geriausias Lietuvos pasirodymas yra saugumo sub-indeksu, kuriame ji užima 30 vietą. Lietuvos mažiausias rangas yra asmeninė laisvė, kurios sub-indeksas 2015 metais užima 97-ąją vietą. (žr. 3 lentelę Nr. 1)⁸⁵

3. lentelė. Socialinės gerovės indekso parametrai Lietuvai

⁸⁴ Mindaugas Samoška. Visuomenės gerovės ir verslo sąlygų palankumo vertinimo tyrimų analizė. Prieiga per internetą: www.mla.vgtu.lt/index.php/mla/article/download/mla.2013.01/pdf žiūrėta [30/10/2015]

⁸⁵ Country profile. Lithuania, 2015 Legatum Prosperity Index. Prieiga per internetą: <http://www.prosperity.com/#!/country/LTU>, žiūrėta [30/10/2015],
Kvieskienė G. Sumanioti edukacija – socialinėms industrijoms (rankraštis)

Socialinės gerovės indekso subindeksai	Subindikatoriai	Metai	Šalies (Lietuvos)	Pasaulinis vidurkis
Edukacija (Education)	1. Vaikų galimybės mokytis.	2014	57%	70,5%
	2. Jūsų nuomonė apie švietimo kokybę.	2014	65.9%	65%
	3. Mergaičių ir berniukų lyginamasis dalyvavimas švietime.	2012	0.9	1
	4. Dalyvavimo bendrojo ugdymo institucijose.	2012	105.9%	79.9%
	5. Dalyvavimas trečiojo lygio (universitetiniame) švietime.	2012	73.9%	40.3%
	6. Dalyvavimo pradiniam švietime lygis.	2012	95.98%	91.5%
	7. Vaikų ir mokytojų santykis ugdymo institucijose.	2012	12.4	24.5
	8. Vidurinis išsilavinimas vienam darbuotojui.	2010	5.5	2.6
	9. Trečio lygio (aukštasis išsilavinimas) vienam darbuotojui.	2010	1	0.5
Ekonomika (Economy)	1. BVP augimas per 5-kis metus. (per penkis metus BVP augo)	2013	1.5%	1.7%
	2. Lūkesčiai dėl ekonomikos (klausimas: kokia Jūsų nuomonė apie regiono, vietovės ekonominės sąlygos: ar jos pagerėjo ar pablogėjo?)	2014	1.9	2
	3. Užimtumo statusas.	2014	55%	54.6%
	4. Pasitikėjimas finansinėmis institucijomis.	2014	39.5	59.9
	5. Ar turite pakankamai maisto ir pastogę?	2014	78.7%	70.4%
	6. Ar geras laikas susirasti darbą?	2014	18.8%	36.9%
	7. Kapitalas vienam darbuotojui	2011	71963.5	54772.8
	8. Užsienio investicijos ir kaita.	2013	1.5	6.4
	9. Vietinių santaupų augimas.	2011	17.2%	19%
	10. Aukštų technologijų eksportas, lyginant su kitu eksportu.	2013	10.3%	8.8%
	11. Infliacijos kursas.	2014	1.1%	4.4%
	12. Rinkos lygis (JAV doleriais). (vietinis naudojimas, plus šalies eksportas)	2011	26959	310000
	13. Neveiksnios paskolos.	2014	9.9%	7.7%
	14. Pasitenkinimas gyvenamosios standartais.	2014	36.6%	59.7%
	15. Bedarbių lygis.	2013	11.8%	8.9%

Verslumas ir galimybės (Entrepreneurship and Opportunity)	1. Geros sąlygos pradėti naują verslą.	2010	48.4%	70%
	2. Informacinių ir komunikacijų technologijų eksportas, lyginant su visu eksportu.	2013	2.4%	3.6%
	3. Saugūs interneto serveriai (1-vienam milijonui gyventojų).	2014	205.7	329.9
	4. Internetinis pralaidumas (MGB per sekundę).	2014	272	1300000
	5. Vienkartinės pajamos (US doleriais).	2013	33118	2000000
	6. Startuolių išlaidos vienam gyventojui.	2014	0.7%	25.5%
	7. Mobilų telefonų 100 gyventojų.	2014	147	109.3
	8. Mobilų telefonų % namų ūkiuose.	2014	92.9%	85.8%
	9. MTEP išlaidos (% BVP)	2013	0.9%	0.9%
	10. Netolygus ekonominis vystymasis (socialinių grupių nelygybė, švietimo darbo vietų kūrimo ir ekonomikos statusas).	2014	5.3	6
	11. Ar galite susitaupyti ateičiai dirbdami sunkiai? (% taip)	2014	42.7%	80.3%
Valdymas (Governance)	1. Ar jūs patenkinti vyriausybės pastangomis, kovojant su skurdu?	2012	20.3%	38.2%
	2. Ar Jūs pasitikite rinkimų sąžiningumu?	2014	38.6%	50.5%
	3. Ar pasitikite savo kariuomene? (%)	2014	73.3%	72.8%
	4. Ar pasitikite savo juridine sistema?	2014	33.7%	52.5%
	5. Ar pasitikite vyriausybės dėmesiu aplinkosaugai?	2014	55.1%	53.7%
	6. Valdžių atskyrimas.	2010	24	16.8
	7. Pasitikėjimas valdžia.	2014	37%	52.8%
	8. Valdymo efektyvumas.	2013	0.8	0
	9. Valdymo institucijų stabilumas.	2014	23	31.2
	10. Valdymo tipas (autokratija, demokratija)	2014	10	5
	11. Korupcija valdžios ir verslo institucijose.	2014	87.6%	65.4%
	12. Politiniai suvaržymai.	2012	0.8	0.5
	13. Politinės teisės.	2014	7	4.7
	14. Reglamentavimo kokybė.	2013	1.1	0.1

	15. Teisės taisyklės (pagarba asmens laisvėms, teisės sistemos politika, apsaugos priemonės).	2013	0.8	-0.1
	16. Valdžios dėmesys piliečių nuomonei (klausimas: ar turėjote galimybę pareikšti savo nuomone valdžiais svarbiais klausimais)	2013	9.2%	20.1%
Socialinis saugumas (Safety and Security)	1. Ar buvote užpulti pereinamais metais?	2010	2%	7.5%
	2. Demografinis nestabilumas.	2014	3.6	5.8
	3. Galimybė be baimės reikšti savo nuomonę.	2010	2.4	2.4
	4. Grupių nusiskundimai.	2014	50.6%	73.9%
	5. Žmonių emigracija.	2014	54.2%	66.3%
	6. Ar buvo pavogta Jūsų nuosavybė per paskutinius 12 mėnesių?	2014	8.2%	17.5%
	7. Pabėgėliai ir šalies viduje perkelti asmenys.	2014	2.9%	5.2%
	8. Ar jaučiatės saugus eidamas naktį savo mieste ar rajone?	2014	50.5%	61.9%
	9. Valdžios remiamas politinis smurtas.	2013	5	3.5
	10. Pilietinio karo nuostoliai.	2014	0	0.5
Asmeninė laisvė (Personal Freedom)	1. Asmens ir pasirinkimo laisvė.	2013	0.3	0.4
	2. Pilietinės laisvės.	2014	7	4.7
	3. Pasirinkimo laisvės.	2014	50.6%	73.9%
	4. Gera vieta tautinių mažumų gyvenimui.	2014	61.1%	69.7%
	5. Gera vieta gyventi imigrantams.	2014	54.2%	66.3%
Socialinis kapitalas (Social Capital)	1. Ar aukojote pinigus labdarai pastarąjį mėnesį?	2014	10.1%	31.1%
	2. Ar padėjote nepažįstamajam pastarąjį mėnesį?	2014	33.7%	49.7%
	3. Ar esate vedęs?	2014	48%	50.6%
	4. Ar galite pasikliauti draugų ar giminių parama?	2010	26.9%	49.2%
	5. Ar lankėtės maldos vietose paskutinę savaitę?	2010	26.9%	49.2%
	6. Ar galite pasitikėti dauguma žmonių?	2009	25.5%	24.2%
	7. Ar savanoriavote paskutinį mėnesį?	2014	8.2%	20.6%
Sveikata	1. Imunizacijos lygis nuo infekcinių ligų.	2013	93%	89.3%
	2. Pasitenkinimas aplinkos tvarka.	2012	78.1%	72.9%

3. Gyvenimo trukmės kaita.	2013	65	62.2
4. Sveikatos problemos.	2014	28.6%	23.9%
5. Pasitenkinimas asmenine sveikata.	2012	67.1%	78.2%
6. Ligoninių lovos 1000 gyventojų.	2011	7	3
7. Kūdikių mirtingumas (1000-čiui kūdikių).	2013	4	24.7
8. Gyvenimo trukmė.	2013	74.2	71
9. Skiepų nuo tymų lygis.	2013	93%	88.6%
10. Viešojo ir privataus sektorių lėšos asmens sveikatos apsaugai (vienam asmeniui).	2013	1579	1377.9
11. Mirtys nuo kvėpavimo ligų (100 žmonių).	2012	11.8	36.1
12. Sanitarija (%).	2012	94.3%	73.5%
13. Tuberkuliozės dažnumas (100.000 gyventojų).	2013	65	109.2
14. Prasta mityba, (%).	2011	5%	12.3%
15. Pasitenkinimas vandens kokybe.	2014	81.4%	68.6%
16. Ar jautėtės gerai pailsėję vakar?	2014	62.5%	66.4%
17. Ar jautėte nerimą vakar?	2014	40.8%	39.3%

Legatum gerovės indeksas skaičiuojamas pagal 89 kriterijus, sugrupuotus į 8 kategorijas – vienodo reikšmingumo kriterijų grupes. Įverčiai pagal 28 kriterijus yra gaunami atlikus ne mažiau nei po 1200 gyventojų apklausą kiekvienoje iš tyrimo aprėptyje įtrauktų šalių.

Minimalus *saugumas* užtikrina apsaugą nuo skurdo, nedarbo, plintančių ligų ir kitų materialinių formų.

Socialinis įsitraukimas susijęs su lygybės ir teisingumo principais, jų įgyvendinimo struktūromis.

Sutelktumas – procesas, kuris sukuria, palaiko ir vysto socialinius tinklus ir socialines infrastruktūras.

Igalinimas – žmonių kompetencijos ir galimybių panaudojimas, kad jie vertingai dalyvautų socialiniame, ekonominiame, politiniame ir kultūriniame bendruomenės gyvenime G.J. Room⁸⁶. Visi kartu šie elementai apibrėžia visapusišką socialinį bei ekonominį piliečio gerbūvį. Išvardyti elementai tarpusavyje sąveikauja bei papildo vienas kitą – tai akivaizdu, kai bandome socialinės gyvenimo kokybės elementus apibūdinti (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Socialinės gyvenimo kokybės elementai (pagal G.J. Room, 1999, adaptuota autorės)

⁸⁶ Room G., J. (1999) Social exclusion, solidarity and the challenge of globalization / *International Journal of Social Welfare*, No. 8.

Socialinės gyvenimo kokybės elementai	Sritis
Sociokultūrinis saugumas	Materialinis saugumas; užimtumo saugumas; gyvenimo vietos saugumas; sveikatos apsauga
Socialinė įtrauktis	Socialinės apsaugos sistema; darbo rinka; gyvenimo vietos tinklas; sveikatos paslaugos; švietimo sistema ir paslaugos; politika; bendruomenės paslaugos; socialinis statusas
Socialinis sutelktumas	Ekonomika; socialinis statusas; politika; visuomenės sveikata; altruizmas
Įgalinimas	Socialinis ir kultūrinis įgalinimas; politinis įgalinimas; ekonominis įgalinimas; socialinis psichologinis įgalinimas

Aptariant socialinės gyvenimo kokybės elementų svarbą bendruomenei galima daryti tokias prielaidas, kad sociokultūrinis saugumas bendruomenėje dažnai nėra problemiškas, nes paprastai siejasi su visos valstybės politika bei garantijomis. Socialinio įsitraukimo atžvilgiu bendruomenei yra svarbūs aspektai: bendruomenės įsitraukimas į visuomenę, tokia bendruomenė prisiims atsakomybę už savo narių socialinę kokybę. Individo įsitraukimas į visuomenę nepriklausomai nuo dalyvavimo bendruomenės gyvenime, tai individo įsitraukimas į bendruomenę.

Socialinis sutelktumas turi du aspektus: tai be aukšto socialinio sutelktumo bendruomenė negalės atlikti jokių visuomeninių vaidmenų ir visuomeninis socialinis sutelktumas – ar visuomeninės infrastruktūros yra arba gali būti įkurtos ten, kur jos galėtų užtikrinti įsitraukimą bei įgalinimą. Įgalinimas - tai pagalba bendruomenei vystyti jos potencialą, vidinis įgalinimas – bendruomenės nariai pasižymi stipriai išvystytu tapatumo jausmu bei bendru pojūčiu būti įgalintiems ir išorinis įgalinimas – valstybinės institucijos turi galią skatinti arba kliudyti bendruomenių įgalinimui.

Šie elementai susiję: socialinė įtrauktis sąlygoja lygių galimybių principą, kuris bendruomenei atveria realią galimybę siekti įgalinimo (jeigu ji to nori). Socialinis sutelktumas, tinklai ir infrastruktūros sudaro galimybes įgalinimui pasireikšti. Todėl galima teigti, kad socialinis įsitraukimas yra įgalinimo prielaida, o socialinis sutelktumas – procesas G.J. Room⁸⁷.

⁸⁷ Room G., J. (1999) Social exclusion, solidarity and the challenge of globalization / *International Journal of Social Welfare*, No. 8.

Socialinės kokybės koncepcija, kaip ir bendradarbiavimo metodas, atsirado kaip reakcija į vyraujančias visuomenės sampratas ir tendencijas. Į skirtingas socialinio egzistavimo sritis orientuota socialinės kokybės koncepcija yra atsvara socialinės atskirties sampratai.

Apibendrinant galime teigti, kad remiantis atlikta mokslinės literatūros analize visuomenės gerovės tyrimų tema iki šiol dar nėra sutarta dėl visuotinai pripažįstamos gyvenimo gerovės kokybės koncepcijos ir visuomenės gerovės apibrėžimo sąvokos taikymo. Socialinė gyvenimo kokybė glaudžiai susijusi su socialinio darbo filosofiniais, o socialinė partnerystė (bendradarbiavimas) – metodiniais pagrindais⁸⁸. Analizuojant visuomenės gerovės sampratą istorinę raidą mokslinėje literatūroje, akivaizdu, kad šiuolaikinis požiūris į gerovės vertinimą yra platesnis ir apima didesnę rodiklių skaičių, nebesiremiamą vien pajamų lygio matavimo rezultatais, vertinimo metodikoje naudojami kompleksiniai daugiasektoriai, daugiafunkciai ir daugiakriteriniai indeksai, susidedantys iš atskirų veiksnių.

1.3. Į bendruomenę orientuoti socialinio gyvenimo veiklų ypatumai

Vadovaujantis LR vietos savivaldos įstatymo (Žin., 2008, Nr. 113-4290) 3 straipsnio 12 dalimi, gyvenamosios vietovės bendruomenė - tai savivaldybės gyvenamosios vietovės (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių) gyventojai, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais ir interesais ir tenkindami šiuos poreikius ir interesus veikiantys įvairiomis tiesioginio dalyvavimo formomis (susirinkimas, viešas svarstymas, apklausa, veikla per savo atstovus, bendruomeninės organizacijos ir kt.). Vadovaujantis to paties įstatymo 3 str. 12 dalimi, bendruomeninė organizacija – tai asociacija, kurios steigėjai ir nariai yra gyvenamosios vietovės bendruomenės (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių) gyventojai (jų atstovai) ir kurios paskirtis – per iniciatyvas įgyvendinti viešuosius interesus, susijusius su gyvenimu kaimynystėje. Viešųjų interesų, susijusių su gyvenimu kaimynystėje, sampratai visų pirma taikomas teritorinis principas, t.y. tam tikrame kaime, miestelyje gyvena žmonės, turi bendrą poreikių ir siekia juos įgyvendinti įsteigdami bendruomeninę organizaciją, kurios teisinė forma (vadovaujantis įstatymu) yra asociacija, ir kurios steigimo dokumentuose nurodytas jos pamatinis steigimo tikslas – bendruomenės poreikių įgyvendinimas, bendruomenės narių ir jų interesų atstovavimas ar pan.⁸⁹. Į bendruomenės orientuotą plėtrą Lietuvoje analizuoja G. Kvieskienė (2003, 2005, 2008), I. Leliugienė (2011), G. Kvieskienė, V. Kvieska (2012), S. Nefas (2013), G. Kvieskienė, E. Celešienė (2014), V. Rutkauskas (2014), D. Bardauskienė (2014) ir kt. Europos Komisijos

⁸⁸ Leliugienė I. (2012) Socioeducacinis darbas bendruomenėje. Kaunas: Technologija.

pateikiamose naujose integravimo priemonėse, kurias galima naudoti įgyvendinant teritorines strategijas, nurodytos partnerystės sutartys, veiksmų programos ir teritoriniai matmenys: apibrėžiama bendruomenės inicijuota vietos plėtra (siūlomo bendrųjų nuostatų reglamento 28–30 straipsnis) ir integruotos teritorinės investicijos (siūlomų bendrųjų nuostatų reglamento 99 straipsnis). Tvarios bendruomenės nėra duotybė: tai viešoji gėrybė, kurią turime susikurti patys. Siekiant identifikuoti gebėjimus, kurių mums reikia jas kuriant, mes turime suprasti, kas tai yra tvarios bendruomenės viešoji gėrybė, kurią turime susikurti patys. Dar 2003 metais seras Johnas Eganas JK premjero užsakymu parengė ir pristatė tyrimą „Tvarios bendruomenės matmenys“⁹⁰, kuriame išanalizavo darnių bendruomenių komponentus ir sėkmingus atvejus. 2003 Dr. C. Murray teigimu, **žmogaus laimę užtikrinti gali keturi veiksniai: šeima, bendruomenė, religija, veikla** (pvz. darbas). „Šios institucijos svarbiausios, nes tiesiog niekas negali sugalvoti kitų. Laimė ateina tada, kai jaučiame pasitenkinimą svarbiausiose gyvenimo srityse. Tiriant bendruomeniškumo problemas pasaulyje ir Lietuvoje, kuriant bendruomeniškumo, saugios kaiminystės principus, diskutuojant bendruomeniškumo formų modeliavimo klausimais, ieškant bendruomeniškumo ugdymo prasmingumo savivaldybių veikloje, dideles galimybes turi būtent pirminė grandis – veiklios bendruomenės ir daugiasektoris bei daugiafunkcis, daugiakriteris principas.“⁹¹ Sėkmingos bendruomenės ir regionai remiasi sumanios ir inovacinės aplinkos, į kurią įtrauktos viešos ir privačios institucijos, kūrimu. Rezultatas – būtinų regiono ekonominei sėkmei charakteristikų sukūrimas.⁹²

Bendruomeninių, organizacijų veikla gali būti įvairi. Mokslinėje literatūroje siūlomos įvairios vietos organizacijų klasifikacijos, pavyzdžiui⁹³, pagal veiklos tikslus galima skirti – konkrečioms problemoms spręsti skirtos organizacijos; paslaugas teikiančios organizacijos, tikėjimu, vertybėmis grįstos organizacijos, socialinės, laisvalaikio paslaugas teikiančios organizacijos, kasdienines paslaugas gyventojams teikiančios organizacijos. Bendruomeninės organizacijos, grįstos gyventojų naryste, gali būti išskirtas kaip atskiras vietos organizacijos tipas.

Bendruomeninių organizacijų tikslai yra gyventojų telkimas bendrai veiklai, jų bendruomeniškumo ugdymas, bendruomenės ekonominių, socialinių, aplinkosaugos ir kitų problemų sprendimas, kultūros ir sporto renginių organizavimas, vaikų ir jaunimo užimtumo organizavimas, gyventojų švietimas, mokymų rengimas, informacijos sklaida.

⁹⁰ The Egan Review. SKILLS FOR SUSTAINABLE COMMUNITIES. Prieiga per internetą: <http://resources.cohesioninstitute.org.uk/Publications/Documents/Document/DownloadDocumentsFile.aspx?recordId=157&file=PDFversion> žiūrėta: [29-10-2015]

⁹¹ Kvieskienė G., Celiešienė E., (2012). Adequate Educational System for Sustainable Development. *Sistemas, Cibernetica e Informática: CISCi 2014*, 15 al 18 de Julio de 2014 ~ Orlando, Florida, EE.UU. Prieiga per internetą: http://www.iiis.org/CDs2014/CD2014SCI/SCI_2014/PapersPdf/SA704JA.pdf, žiūrėta [29-10-2015]

⁹² Kvieskienė G., Bardauskienė D. Į bendruomenę orientuota tvari plėtra. Prieiga per internetą: socialinisugdymas.leu.lt/index.php/socialinisugdymas/, žiūrėta: [29-10-2015]

⁹³ Caterina Gouvis Roman, Gretchen E. Moore, (2004) *Measuring Local Institutions and Organizations: The Role of Community Institutional Capacity in Social Capital*, Urban Institute Justice Policy Center

Kultūrinės veiklos dominavimas laikomas tipine bendruomeninio judėjimo vystymosi stadija. Tokia veikla padeda sutelkti žmones, mažinti nepasitikėjimą, kurti bendruomeniškumo atmosferą. Ilgainiui bendruomenės subręsta ir kitokiai veiklai, ima galvoti apie bendruomenės verslą, galimybę teikti socialines paslaugas ar imasi verslo iniciatyvų.⁹⁴ Bendruomeninių organizacijų paskirtis ir vykdomų veiklų specifika lemia būtinybę bendradarbiauti su įvairiomis organizacijomis, ypač su vietos valdžios institucijomis, kaip savivaldybė, seniūnija. Bendradarbiavimo su vietos valdžios institucijomis intensyvumas nepriklauso nei nuo bendruomenės dydžio, nei nuo bendruomenės tikslų.

Pastebima, kad bendruomeninės organizacijos sėkmė priklauso nuo to, kiek vietos gyventojų pavyksta pritraukti. Tačiau gyventojų aktyvinimo procesas nėra paprastas, o gyventojų įsitraukimas į bendruomenių ir visuomeninių organizacijų veiklą priklauso nuo daugybės objektyvių ir subjektyvių faktorių. Visgi tam tikras grupės faktorių, motyvuojančių dalyvauti bendruomeninėje, visuomeninėje veikloje, galima išskirti.⁹⁵

Problemos kaip motyvuojantis faktorius. Teigiama, kad asmenys, norėdami užsitikrinti ar pagerinti savo šeimos, turto saugumą, linkę jungtis į organizuotas bendruomenes, kurios matomos kaip didesnis garantas esamoms problemoms spręsti.

Bendruomenės stabilumas. Kalbant apie sėslumo įtaką bendruomeninių veiklų aktyvumui, pastebėta, kad didesnis bendruomenių aktyvumas pasireiškia tose vietovėse, kuriose migracijos mastas yra santykinai nedidelis ir gyventojų ratas yra pakankamai stabilus. Įdomu tai, kad bendruomenės stabilumas veikia kaip skatinantis pozityvus faktorius įtraukiant naujus narius, nepriklausomai net nuo jų pačių gyvenimo konkrečioje vietovėje trukmės. Dar daugiau, gyvenamosios vietovės bendras stabilumas gali didinti pasitenkinimą bendruomene ir skatinti ją įsitraukti tiek vietovės senbuvių, tiek ir naujai atvykusių.

Individualūs ir kolektyviniai motyvai. Pasak mokslininkų, labiausiai dalyvaujančius asmenis motyvuoja tokie nematerialūs asmeniniai stimulai, kaip savirealizacija ar vertinga patirtis. Iš kolektyvinių stimulų stipriausiai veikia bendrumo jausmas (buvimo bendruomenės dalimi jausmas) ir bendros vertybės. Tačiau nėra kaip motyvuojantis stimulus bendrų tikslų siekimas.

Bendruomeninių organizacijų vaidmuo. Nereikia pamiršti ir vadinamosios „pasiūlos pusės“, kuri gali būti ne mažiau svarbi negu aptarti faktoriai, sukuriantys visuomeninės veiklos poreikį. Jeigu dalis asmenų įsitraukia į visuomenines veiklas vedini asmeninės iniciatyvos, tai

⁹⁴ Alvydas Aleksandravičius, Jan Žukovskis. *Kaimo bendruomenių raida ir jų veiklos tikslai: siekiant darnumo visuomenėje. Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. 2011. Nr. 1 (25). ISSN 1822-6760.

⁹⁵ Bendruomeninių organizacijų ir bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas. Užsakovas: LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Paslaugų teikėjas: BGI Consulting, UAB. 2011, Vilnius.

daliai yra svarbus „būti pakviestam“ faktorius. Šiuo atveju agento vaidmenį bene geriausiai atlieka egzistuojantys socialiniai tinklai, kuriuose dalyvauja potencialūs bendruomeninės organizacijos nariai.⁹⁶

Demografinės, socialinės charakteristikos. Kalbant apie asmenų, dalyvaujančių visuomeninėje veikloje, socialines demografines charakteristikas, vienareikšmiškų atsakymų nėra. Visgi tam tikros tendencijos yra pastebimos. Išsilavinimas plačiąja prasme (įgyta kvalifikacija, ankstesnė patirtis ir pan.) beveik be išimties yra svarbus faktorius, darantis įtaką dalyvavimui visuomeninėje veikloje. Dar daugiau, labiau išsilavinę asmenys yra ne tik labiau linkę įsitraukti į veiklas, bet jų dalyvavimui taip pat būdingas didesnis intensyvumas ir indėlis lyginant su žemesnio išsilavinimo asmenimis.⁹⁷ Yra manoma, kad labiau išsilavinę ir aukštesnes pajamas turintys asmenys aktyviau dalyvauja bendrų reikalų sprendimo, gyventojų atstovavimo tikslais įkurtų organizacijų veikloje. Dalyvavimas organizacijose, kurios sukurtos pomėgių, tautybės, religinių įsitikinimų ar panašiai pagrindu, daug mažiau priklausomas nuo socialinių demografinių charakteristikų. Tačiau pajamos nėra pagrindinis faktorius, lemiantis dalyvavimą visuomeninėje veikloje ir dalyvavimo intensyvumą.

Apibendrinant galima teigti, kad į bendruomenę orientuotos veiklos ypatumai yra viešųjų interesų, susijusių su gyvenimu kaimynystėje ar miestelyje poreikis. Žmonės, turintys bendrų interesų ir poreikių, siekia juos įgyvendinti įsteigdami bendruomeninę organizaciją. Pagrindinis bendruomeninių organizacijų tikslas - gyventojų telkimas bendrai veiklai, pavyzdžiui, gyvenamosios aplinkos tvarkymui, įvairių bendruomenės švenčių organizavimui, kitų panašių veiklų vykdymui. Gyventojų dalyvavimas visuomeninėje veikloje, bendruomenių įsitraukimas sprendžiant aktualius gyvenamosios aplinkos, kultūrinius, socialinius, saugumo klausimus, taip pat yra svarbi priemonė, stiprinanti viešosios politikos sprendimų kokybę. Pagrindiniai motyvai, skatinantys gyventojus jungtis į bendruomenines veiklas, yra individualūs - bendravimo poreikis, savirealizacija. Kolektyviniai motyvai, tokie kaip noras prisidėti prie bendruomenės tikslų siekimo, savo turimas žinias panaudoti bendruomenės naudai. Gyventojų nepasitenkinimas esamomis viešosiomis paslaugomis, jų trūkumas, noras gerinti gyvenamąją aplinką taip pat skatina juos jungtis ir klausimus spręsti bendrai.

⁹⁶ Grant Jordan, William A. Maloney. (1996) *How Bumble-bees Fly: Accounting for Public Interest Participation*, Political Studies Volume 44, Issue 4

⁹⁷ Richard Simmons, Johnston Birchall. *A Joined-up Approach to User Participation in Public Services: Strengthening the "Participation Chain"*. Social Policy & Administration, Vol. 39, No. 3, June 2005, ISSN 0144-5596

II. MARIJAMPOLĖS BENDRUOMENĖS SOCIALINĖS GYVENIMO KOKYBĖS DINAMIKOS TYRIMAS

2.1 Socialinės gyvenimo kokybės tyrimo organizavimas

Mokslininkai (Merkys 1995, Kardelis 2002, Bitinas 2006, Tidikis 2003) pabrėžia, kad tyrimo metodologija yra teorija, kuri nagrinėja mokslinio pažinimo procesą, jo principus, mokslinio tyrimo metodus ir techniką. Prieš pradėdant tyrimą buvo atlikta teorinės literatūros, statistikos duomenų ir norminių dokumentų analizė. Ši analizė leido tikslinti tyrimo temą, išskirti problemą, apibrėžti objektą, išsikelti tyrimo prielaidą ir suformuluoti tyrimo tikslą bei ir uždavinius. Tyrimo tikslas atspindi tiriamojo darbo problemos pagrindinę idėją bei viso tyrimo kryptingumą (Tidikis 2003).

Tyrimo metodologija grindžiama socialinio interakcionizmo idėjomis, o darbe nagrinėjamus reiškinius (bendruomenę, socialinės kokybės dinamiką) siekiu pagrįsti sistemų teorija, kuri yra sisteminio socialinio darbo modelio pagrindas ir pozityviosios socializacijos metodologija, kuri yra asmens, bendruomenių ir visuomenų įgalinimo teorija (Kvieskienė 2005).

Kaip teigia Kardelis (2007), pagrindinė kokybinio tyrimo metodologijos idėja yra kontekstas. Tai yra fizinė, socialinė ir materialinė aplinka, kurioje vyksta žmonių veikla. Kokybinio turinio analizė – kokybinių tyrimų strategija paremta kategorijų išskyrimu ir jų įterpimu į kontekstą. (Bitinas, Žydžiunaitė, Rupšienė, 2008). Atliekant turinio analizę, skaičiuojamas kategorijų pasikartojimo dažnis (Kardelis, 2002). Išskirtos tokios kategorijos kaip socialinės gyvenimo kokybės indeksai, subindeksai ir indikatoriai, kurie atspindi daugiafunkcij tyrimo objektą. O subkategorijos pateikiamos kaip detaliau atskleidžiančios kategorijas bei apskaičiuotas empirinių tyrimų teiginių pasikartojimas. V. Vaicekauskienė 2009 m. žurnale LOGOS išspausdintame straipsnyje „Sistemų teorijos integravimas į socialinio darbo veiklą“ teigia, kad sistemų ir socialinių sistemų teorijos yra naudingos praktinėje socialinėje veikloje, „nurodo būdus, kaip galima suabstraktinti, atrodytų, skirtingų esybių: individų, šeimų, mažų grupių, agentūrų, bendruomenių ir visuomenių ryšius bei santykius“. (Vaicekauskienė V. p. 182)⁹⁸. Sistemų teorija žmogaus socialinių problemų priežasčių esmę laiko socialinę aplinką. Jos pradininkas yra L. Bertalanffy. Bendroji sistemų teorija, teigianti sisteminį – struktūrinį tikrovės pažinimą ir pripažįstanti „chaotiškų – sistemų dinamišką pastovumą ir reguliavimą analitiniais bei loginiais (mąstymu, numatymu, intuicija) metodais, įtraukiant ir individo savireguliaciją, gebėjimą prisitaikyti prie sistemos“ (L. Bertalanffy 1972). Jonson (2001), vadovaudamasis Payne (1991), detalai aprašo sistemų teoriją paaiškindamas aukščiau paminėtus bruožus bei pagrindines šios sistemos sąvokas.

⁹⁸ Vaicekauskienė V. LOGOS. Sistemų teorijos integravimas į socialinio darbo veiklą. 2009. 182p.

Norint įvertinti bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės dinamiką, reikia vertinti *pokyčius* juos indikuojant, pasitelkti išryškintas *rodiklių grupes* ir ją atvaizduoti *teritoriniu pjūviu* pasinaudojant I. Wallersteino teorija ne tik globaliu, bet ir regioniniu ar lokaliu lygmeniu.

99

Vertinant socialinės gyvenimo kokybės dinamiką mokslininkų darbuose, išskiriamos aštuonios rodiklių grupės (3 pav.). Tai yra socialinė struktūra, gamybinės jėgos, infrastruktūra, verslumas, globali komunikacija, politinė struktūra (demokratija), urbanizacija, teritorinė hierarchinė sistema.¹⁰⁰ (4 pav.)

Socialinės gyvenimo kokybės dinamiką lemiantys veiksniai							
Socialinė struktūra	Gamybinė jėga	Infrastruktūra	Verslumas	Globali komunikacija	Politinė struktūra (demokratija)	Urbanizacija	Teritorijos hierarchinė sistema
Išsilavinimas Amžiaus vidurkis Dirbančiųjų skaičius Santykis tarp dirbančiųjų ir nedirbančiųjų asmenų	Gyventojų skaičius Darbingo amžiaus gyventojų skaičius	Kelių tinklas Geležinkelio tinklas Oro uostai Jūrų uostai Upių uostai Europiniai koridoriai	Įmonių skaičius Įmonių struktūra Įmonių skaičiaus raidos tendencijos	Globalūs ryšiai Interneto prieinamumas	Politinių partijų atstovavimas valdžios institucijose Gebėjimas laisvai išreikšti savo nuomonę Žiniasklaidos priemonių skaičius Valdžios priartinimo lygis prie žmogaus	Urbanizacijos lygis Kaimo gyventojų skaičius Miesto gyventojų skaičius	Hierarchinis suskirstymas Teritorijų geografinis išsidėstymas

Paveikslas Nr. 4. Pagal Šabanovą S. modernią socialinės gyvenimo kokybės dinamiką lemiantys veiksniai (adaptuota autorės)

Prie šių socialinės gyvenimo kokybės dinamiką lemiančių veiksnių nurodyti ir juos galintys apibūdinti rodikliai. Matome, kad svarbiausi ir daugiausia lemiantys yra ekonominiai rodikliai ir jų ryšiai, būtent jie turi daugiausia įtakos socialinei raidai. Tačiau negalime neatsižvelgti į aplinkos veiksnius: tokius kaip globalizaciją, hierarchinius teritorijų ir subjektų

⁹⁹ Šabanovas S. 2015 Modernios socialinės raidos samprata (socialinės gerovės kontekste) Filosofija. Sociologija. T. 26. Nr. 4

¹⁰⁰ T.p

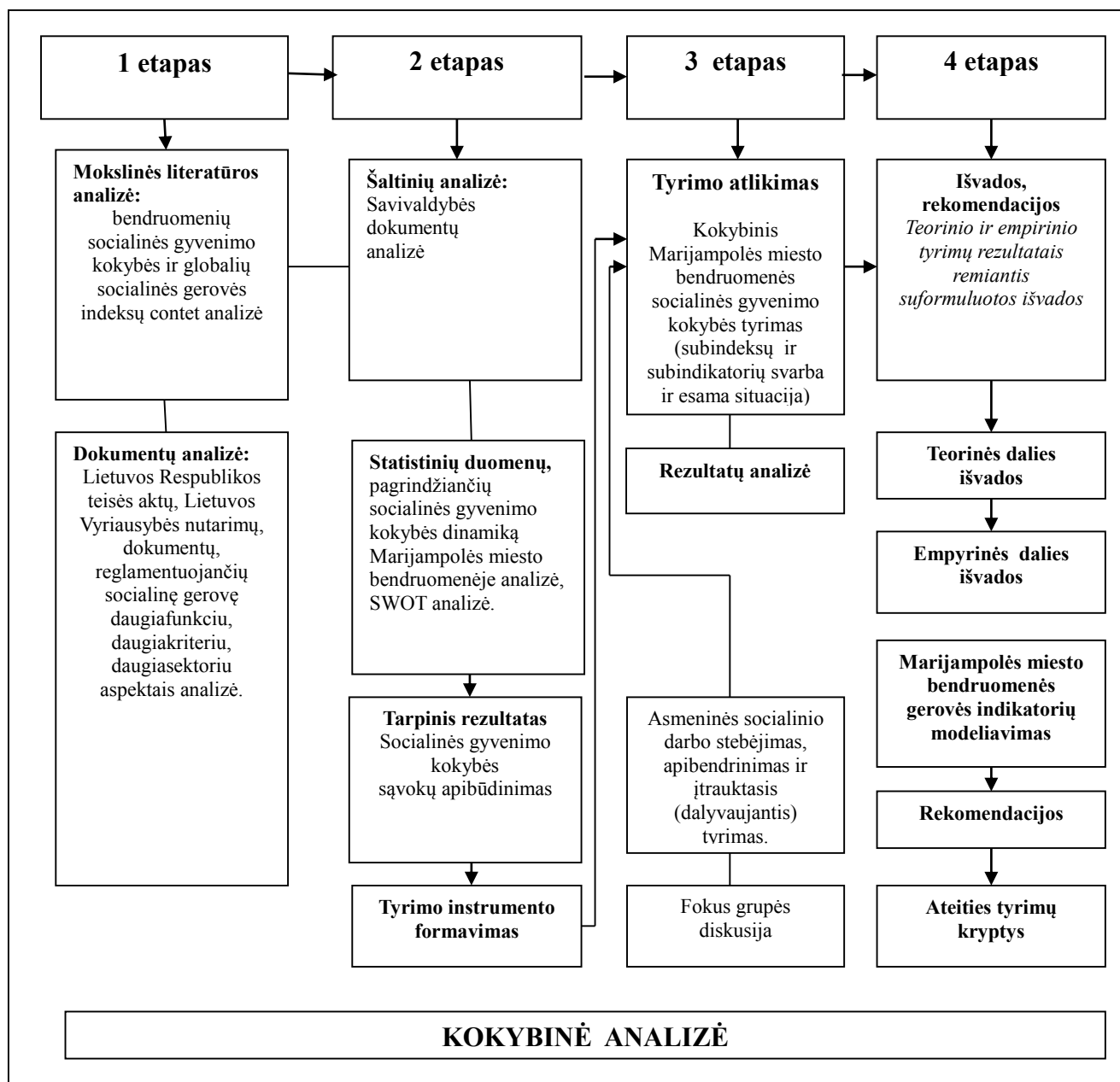
ryšius, taip pat socialinius – socialinę struktūrą, socialinius ryšius, politinę struktūrą. Tai skiria modernią raidą nuo klasikinės, kai vertinami vien tik ekonominiai rodikliai.

Siekiant ištirti Marijampolės bendruomenės socialinės gerovės dinamikos indikatorius, suformuluoti uždaviniai: atlikti Marijampolės miesto bendruomenės socialinės kokybės parametrų analizę ir apibendrinti svarbiausius Marijampolės miesto bendruomenės socialinę gerovę atspindinčius indikatorius, ištirti skirtingų sektorių bendradarbiavimą, lyderystę, socialinę gerovę, kuriant modernų daugiafunkcij dizainą esamomis sąlygomis.

Tyrimas organizuojamas remiantis socialinių mokslų sričiai teikiamomis tyrimų metodologijos gairėmis, tyrimas bus vykdomas keliais etapais. Tyrimo dizaino struktūrą pateikta 5 paveiksle. Remiantis M. K. William (2006), mokslinio tyrimo projekto struktūrą sudaro visiems gerai žinomos dalys – pradžia, vidurys ir pabaiga. Pagrindinės mokslinio tyrimo projekto fazės įkomponuojamos į tyrimo struktūrą. Toje dalyje taip pat pateikiamos kai kurios svarbios mokslinio tyrimo skiriamosios savybės: skirtingi klausimai, kuriuos galima pateikti tyrimo projekte, tyrimo projekto pagrindinės dalys ir komponentai. R. C. Calfee (1999) teigimu, dizainas – tai tyrimo planas, kuris kiekybinių tyrimų kontekste reiškia nepriklausomų kintamųjų testavimą, kokybinių tyrimų, situacijų ar konteksto tyrimus. R. J. Shavelson ir L. Towne (2002) pažymėjo, kad tyrėjas turėtų kelti klausimus, kuriuos būtų galima tirti empiriškai; sujungti tyrimą su teorija; taikyti metodus, kurie leistų tiesiogiai nagrinėti iškeltą klausimą; pateikti nuoseklią ir aiškią motyvaciją; pakartoti ir apibendrinti kelis tyrimus; atskleisti tyrimus, taip siekiant paskatinti profesionalų nagrinėjimą ir kritiką. Tai turėtų atsispindėti ir konstruojant tyrimo planą kiekvienam konkrečiam atvejui.

Pirmajame tyrimo etape atliekama mokslinės literatūros bendruomenių socialinės gyvenimo kokybės ir globalių socialinės gerovės indeksų contet analizė pristatant daugiafunkcę, daugiakriterę, daugiasektorę partnerystę lokaliu, nacionaliniu ir globaliais lygmenimis, analizuojami dokumentai, Lietuvos Respublikos teisės aktai, Lietuvos Vyriausybės nutarimai, reglamentuojantys socialinę gerovę.

Antrajame tyrimo etape analizuojami pirminiai šaltiniai, t.y. Marijampolės savivaldybės tinklinių organizacijų veiklos nuostatai, Nevyriausybinių organizacijų dokumentai ir duomenys, sudaryta Marijampolės regiono ekonominės ir socialinės būklės SWOT analizė. Atlikta statistinių duomenų, pagrindžiančių socialinės gyvenimo kokybės dinamiką Marijampolės miesto bendruomenėje, analizė. Kaip tarpinis rezultatas apibrėžiamos socialinės gyvenimo kokybės sąvokos ir sudaromas tyrimo instrumentas (pav. 5).

Paveikslas Nr. 5. Tyrimo dizaino struktūra

Trečiajame etape atliekamas kokybinis Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės tyrimas, siekiant apibrėžti esminius socialinio gyvenimo kokybės indeksus. (subindeksų ir subindikatorių svarba ir esama situacija). Atliekama asmeninės socialinio darbo, siekiant bendruomenės socialinio gyvenimo kokybės Marijampolės bendruomenėje, patirties apžvalga įsitraukiant į tyrimą ir taikant stebėjimo ir apibendrinimo metodus. Šiame etape organizuota Fokus grupių diskusijos ir atliekama diskusijų analizė. Focus grupių metodas veiksmingas nagrinėjant problemas, nustatant savybes, ieškant geriausių variantų. Metodas ypač veiksmingas, kai reikia naujų idėjų arba sužinoti tam tikrų grupių nuomonių skirtumus. Taip pat

focus grupę galima naudoti siekiant išsiaiškinti naujų perspektyvių idėjų privalumus ir trūkumus (Stonkutė, Vaitonytė, 2015). Fokus grupės formuojamos iš 8-12 asmenų. Moderatorius užduoda klausimą aptarimui. Dalyvaujantys pradeda diskutuoti apie užduotą temą. Stebėtojai fiksuoja visas išsakytas numones, pokalbio pabaigoje apibendrina ir pateikia išvadas, kaip išspręsti problemą. Šio pobūdžio tyrimo trukmė 1,5-2 val. Fokus grupės scenarijus apima posėdžio tikslą, grupės narių nustatymą, įžanginis žodis (temos paskelbimas, vedimo reglamentas, instrukcijos dalyviams), susipažinimas su respondentais, pagrindinės problemos ar produkto aptarimas, konkretus aptarimas, finalinė dalis (apibendrinimas ir papildomi klausimai situacijos galutiniams išsiaiškinimui).

Ketvirtajame etape formuluojamos bei pateikiamos teorinės ir empirinės dalies išvados, atliekamas Marijampolės miesto bendruomenės gerovės indikatorių modeliavimas ir formuluojamos rekomendacijos. Tiek teorinio, tiek ir empirinio tyrimų metu paaiškėję nauji aspektai, kurie nebuvo tyrimo tikslas, pateikiami kaip naujų ateities tyrimų objektas.

Atlikus teorinę, norminių ir pirminių dokumentų analizę, atliekama Marijampolės miesto socialinės gerovės subindeksų statistinė analizė. Siekiant sudarytos vertinimo kriterijų ir rodiklių sistemos objektyvumo, vykdomas struktūrizuotas interviu su ekspertais. Empirinio tyrimo analizės objektas – socialinės gerovės subindeksų svarba Marijampolės miesto bendruomenės socialinei gyvenimo kokybei ir jų raiška tiriamuoju laikotarpiu ekspertų nuomone. Empirinio tyrimo klausimynas sudarytas pagal Londone įkurto Legatum nepriklausomas viešosios politikos instituto gerovės tyrimo (Legatum Prosperity Index, 2015) socialinės gerovės subindeksus ir indeksus. Sudarant klausimyną panaudoti Dumbliauskienės M., Jarmalavičienės S. (2012) sukurto Kompleksinio vertinimo kriterijų, rodiklių, indikatorių sistemos dalys ir J. Ruževičiaus (2013) išskiriamos gyvenimo kokybės sudėtinės dalys.

Tyrimo instrumento struktūra pateikiama 5 lentelėje. Stuktūrinio interviu klausimynas pateikiamas 1 priede:

5 lentelė. Tyrimo instrumento struktūra

Socialinės gerovės indekso subindeksai	Subindikatorų skaičius (SI)
1. Edukacija (Education)/ (Legatum Prosperity Index, Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S., 2012)	SI 12
2. Ekonomika (Economy) (Legatum Prosperity Index, Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S., 2012)	SI 20
3. Verslumas ir galimybės (Enterprenership and Oportunity)	SI 11
4. Valdymas (Governance) (Legatum Prosperity Index)	SI 16
5. Socialinis saugumas (Safety and Security) (fizinis , socialinis, teisinis) (Legatum Prosperity Index)	SI 17
6. Asmeninė laisvė (Personal Freedom) (Legatum Prosperity Index)	SI 5
7. Socialinis kapitalas (Social Capital) (Legatum Prosperity Index,)	SI 7

8. Sveikata (Legatum Prosperity Index, Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S., 2012)	SI 23
9. Saviraiškos galimybės (Ruževičius, 2013)	SI 3
10. Moralinis psichologinis klimatas (Ruževičius, 2013)	SI 4

Klausimynu siekiame išsiaiškinti, kokie svarbiausi socioedukaciniai indeksai (Celešienė, Kvieskienė 2014; Kvieskienė 2013 Thissen et al. 2013) lemia socialinio gyvenimo kokybę. Tokiu būdu padedama spręsti sudėtingas regionines dabartinės visuomenės problemas, o tarp jų – klientų įgalinimo, skurdo, socialinės rizikos grupių įtraukties, sveikas senėjimas ir kt., nelygybė ir galimybių mokytis visą gyvenimą sudarymas. Socialinė gyvenimo kokybė nagrinėjama remiantis edukacijos, ekonomikos, verslumą, kurie derina mokymąsi, profesionalią edukaciją ir kūrybingumą, ugdant socialinio gyvenimo ir socialinio verslo analitiką, skatina kūrybinių industrijų vystymąsi ir kūrybiškumo dominavimą bei žinių ekonomiką, užtikrina pasiūlos ir paklausos balansą darbo rinkoje (Rutkauskas 2013).

2.2 Respondentų apibūdinimas

Bendruomenės socialinė gyvenimo kokybė vertinama kaip objektyvi, kai tiriama visuomenės arba tam tikros teritorijos gyventojų gyvenimo kokybė, remiantis realiai prieinama statistika, arba subjektyvi (atsižvelgiama į asmens nuomonę apie gyvenimo kokybę), o jos sampratai turi įtakos tyrėjo patirtis. Išskiriamos tokios visuomenės socialinės gerovės kokybės tyrimų sritys: analizuojant ekonominę sritį dažniausiai atsižvelgiama į gyventojų pajamas ir jų struktūrą, ekonominį aktyvumą ir kt.; socialinė sritis atsižvelgia į socializacijos procesą, gebėjimą palaikyti socialinius ryšius, socialinį mobilumą ir kt.; politinė sritis dažnai apima veiklos, žodžio ir sprendimų laisvės; aplinkos sritis – tai sveika aplinka, neužterštas oras ir kt.; kultūros sritis – poilsio ir laisvalaikio prioritetai, saviraiškos būdai, vertybės ir t. t. Pasak Servetkienės (2012)¹⁰¹, įvairių mokslo sričių atstovų gyvenimo kokybės sąvokos išaiškinimus, galima konstatuoti, kad apibrėžiant šią sąvoką, visų pirma, pažymimas subjektyvus gerovės pojūtis, apimantis fizinį, psichologinį, socialinį ir dvasinį lygius, ir, antra, akcentuojama vertybių sistema, kaip atspirties taškas, padedantis kiekvienam suvokti ir pagal tai įvertinti savo gyvenimo gerovės lygį, o gyvenimo kokybė – tai ekonomikos, sociologijos, psichologijos ir politologijos srityse vartojama sąvoka, apimanti žmogaus dvasinę (emocinę), socialinę ir fizinę gerovę, t. y. aplinkosaugos, darbo sąlygų, socialinio aprūpinimo, visuomeninio transporto, sveikatos

¹⁰¹ Servetkienė V. (2012). Gyvenimo kokybė Lietuvoje: subjektyvus vertinimas ir realybė. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, No. 4 (28), p. 20-35.

apsaugos, profesinio parengimo ir kitus aspektus. Gyvenimo kokybės daugiadimensiškumas lemia skirtingų mokslo krypčių – sveikatos priežiūros, socialinės gerovės, psichologijos, ekonomikos, politologijos, filosofijos, aplinkos mokslų atstovų susidomėjimą ja ir rodiklių, indeksų bei metodikų jai matuoti įvairovę. Galima teigti, kad bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės sąvoka yra daugiadimensinė, todėl renkant ekspertus buvo atsisąžvelgiama į tai, kad būtų tiriamos sritys, kurios sąveikauja bendrame socialinės gerovės kokybės kontekste ir sąlygoja jos dinamiką. Kokybiniam tyrimui atlikti tikslinės atrankos būdu pasirinkti Marijampolės miesto savivaldybės atsakingi darbuotojai ir kitų įstaigų darbuotojai, dirbantys socialinę gerovę formuojančiose srityse bei aktyviausi miesto bendruomenės atstovai, dalyvaujantys miesto bendruomenės vietos strategijos rengimo grupėje. Tyrime dalyvavo 15 ekspertų. Pagal ekspertų atsakymus bus nustatytas ir jų nuomonių suderinamumo lygis. Siekiant apibrėžti esminius socialinio gyvenimo kokybės indeksus, kokybiniam tyrimui atlikti pasirinkti ekspertai. Tyrimo ekspertų charakteristika pateikiama 6 lentelėje.

6 lentelė. Ekspertų sąrašas ir charakteristikos

Eksperto kodas	Organizacija	Pareigybė	Išsilavinimas
E 1	Marijampolės Savivaldybė	Administracijos direktorius	Aukštasis/ Magistro
E 2	Socialinių reikalų departamentas	Direktorė	Aukštasis/ Magistro
E 3	Švietimo, kultūros ir sporto departamentas	Direktorius	Aukštasis
E 4	Marijampolės kultūros centras	Direktorė	Aukštasis
E 5	Marijampolės socialinės pagalbos centras	Direktorė	Aukštasis/ Magistro
E 6	Marijampolės trečiojo amžiaus universitetas	Rektorė	Aukštasis
E 7	Marijampolės visuomenės sveikatos centras	Direktorė	Aukštasis
E 8	Marijampolės seniūnija	Seniūnas	Aukštasis
E 9	Marijampolės miesto vietos veiklos grupė	Vadovė	Aukštasis
E 10	Marijampolės socialinės pagalbos centras	Pavadootoja	Aukštasis
E 11	Socialinių reikalų departamentas. Piniginės paramos skyrius.	Skyriaus vedėja	Aukštasis/ Magistro
E 12	Socialinių reikalų departamentas. Socialinių paslaugų skyrius.	Skyriaus vedėja	Aukštasis
E 13	Socialinių reikalų departamentas. Savivaldybės gydytojo tarnyba.	Tarnybos vedėja	Aukštasis
E 14	Švietimo, kultūros ir sporto departamentas. Švietimo skyrius.	Skyriaus vedėja	Aukštasis
E 15	Švietimo, kultūros ir sporto departamentas. Kultūros skyrius.	Skyriaus vedėja	Aukštasis

Pagrindinis kriterijus renkant ekspertus buvo socialinio darbo praktinė patirtis tam tikroje srityje, lemiančioje bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės vystymosi kaitą ir dinamiką.

7 lentelėje pateikiamas organizacijų, kuriose dirba ekspertai, veiklų ir atliekamų funkcijų apibūdinimas. Ekspertų veikla apima socialines, švietimo, kultūros ir sporto paslaugas, kultūros, sveikatos ir kitų paslugų sritis. Tarp šių organizacijų yra ir seniūnija, kuri teikia įvairias paslaugas bendruomenės gyventojams bei Marijampolės miesto vietos veiklos grupė, kurios uždaviniai yra padėti spręsti vietos problemas, skatinti verslumą ir užimtumą, mažinti socialinę atskirtį.

7 lentelė. Organizacijų, kuriose dirba ekspertai, veiklos tikslai ir funkcijos

	Organizacija	Veiklos tikslai, funkcijos
1.	Marijampolės Savivaldybės Administracija	Užtikrinti savivaldybės institucijų funkcijų įgyvendinimą.
2.	Marijampolės Savivaldybės Socialinių reikalų departamentas (Piniginės paramos skyrius, Socialinių paslaugų skyrius, Savivaldybės gydytojo tarnyba).	Svarbiausi departamento uždaviniai yra įgyvendinti savivaldybės politiką pirminės, antrinės asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros, socialinės rūpybos, globos ir piniginės paramos, socialinių paslaugų teikimo, užtikrinti įstatymų, Vyriausybės nutarimų, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos bei kitų kompetentingų institucijų teisės aktų vykdymą.
3.	Marijampolės Savivaldybės Švietimo, kultūros ir sporto departamentas: (Švietimo skyrius, Kultūros skyrius, Sporto skyrius)	(Švietimo skyrius, Kultūros skyrius, Sporto skyrius) Svarbiausi departamento uždaviniai yra įgyvendinti valstybinę švietimo, kultūros, sporto, turizmo ir jaunimo politiką Marijampolės savivaldybėje. Tobulina ir plečia tinklą kultūros ir sporto institucijų įvairovę, atsižvelgiant į vietos bendruomenės poreikius.
4.	Marijampolės kultūros centras.	Svarbiausi kultūros centro uždaviniai puoselėti etninę kultūrą, mėgėjų meną, kurti menines programas, plėtoti švietėjišką (edukacinę, pramoginę) veiklą, remti profesionalaus meno sklaidą, tenkinti bendruomenės kultūrinius poreikius.
5.	Marijampolės socialinės pagalbos centras	Socialinės pagalbos centro veiklos tikslas – suteikti pagalbą asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime.
6.	Marijampolės trečiojo amžiaus universitetas	TAU tikslas – vykdyti nepertraukiamą žmonių mokymą, aktyvinti bendravimą, sudaryti galimybes saviraiškai. Šiuo metu universitete mokosi per 800 senjorų. Visuomeninė organizacija savo veiklą plėtojanti ir tobulinanti, atsižvelgiant į socialinės politikos naujoves bei gyvenimo pokyčius. Svarbiausi Marijampolės trečiojo amžiaus universiteto uždaviniai: Užtikrinti vyresnio amžiaus žmonių geresnę socialinę integraciją į visuomenę, skatinti jų efektyvų, produktyvų ir turiningą gyvenimą, palaikyti darbingumą, fizinį aktyvumą, kelti žinių bei kultūros lygį. Skatinti tarpusavio bendravimą ir bendradarbiavimą bei sudaryti sąlygas saviraiškai bei patirties sklaidai. Ugdyti gebėjimą bendrauti tarp kartų, siekiant gyvenimo darnos, pagyvenusio žmogaus ir aplinkos harmonijos. Sukurti sąlygas gerai emociškai būsenai bei palaikančiai atmosferai,

		kur individas ir jį supanti aplinka taptų pagrindiniais tobulėjimo proceso elementais. Bendradarbiauti su Lietuvos Trečiojo amžiaus universitetais bei užsienio šalių giminingomis visuomeninėmis organizacijomis. ¹⁰²
7.	Marijampolės visuomenės sveikatos centras	Svarbiausi centro veiklos tikslai: vykdyti asmens sveikatos priežiūrą, švietimo, stacionarių globos ir slaugos įstaigų, interneto kavinių ir klubų, keleivių vežimo traukiniais, laivais ir keltais vidaus maršrutais, policijos areštinių ir laisvės atėmimo vietų, juridinių asmenų, valstybės įmonių, savivaldybės įmonių, viešųjų įstaigų, taip pat užsienio valstybių juridinių asmenų ar kitų organizacijų filialų, gaminančių kosmetikos gaminius, kirpyklų, kosmetikos, tatuiruočių kabinetų, grožio salonų, soliariumų, baseinų, skalbyklų, pirčių, saunų, sporto klubų teikiamų paslaugų, apgyvendinimo paslaugų, žmogaus palaikų laidojimo paslaugų (žmogaus palaikų laikymo, paruošimo šarvoti, šarvojimo) teikimo veiklos, balzamavimo ir kremavimo veiklos valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę ¹⁰³
8.	Marijampolės seniūnija	Svarbiausi seniūnijos uždaviniai yra prireikus įvertinti atskirų šeimų (asmenų) gyvenimo sąlygas bei poreikius ir pateikti savivaldybės administracijai siūlymus dėl socialinės paramos toms šeimoms (asmenims) reikalingumo ir paramos būdų. Pagal kompetenciją organizuoti vaikų teisių apsaugą ir darbą su probleminėmis šeimomis, kuriose auga vaikai arba kurioms apribotos tėvų teisės į vaikus. Dalyvauti rengiant ir įgyvendinant gyventojų užimtumo programas seniūnijos aptarnaujamoje teritorijoje. Organizuoti viešuosius darbus ir visuomenei naudingą veiklą. Nustatyta tvarka organizuoti socialinės paramos teikimą ir pašalpų mokėjimą. ¹⁰⁴
9.	Marijampolės miesto vietos veiklos grupė	VVG uždaviniai rengti strategiją, kuri padės spręsti vietos problemas, skatins verslumą ir užimtumą, mažins socialinę atskirtį. Marijampolės bendruomenės atstovai dabar aiškinasi vietos bendruomenės, verslo, organizacijų, institucijų ir kitų vietos subjektų poreikius. ¹⁰⁵

Tyrimo etika. Tyrimas buvo grindžiamas objektyvumo, reprezentatyvumo, savanoriškumo ir anonimiškumo principais. Stengtasi, kad išsakyti teiginiai nebūtų nulemti pašalinių asmenų nuostatų, o atspindėtų konkretaus tiriamojo nuomonę. Užtikrinta, kad tyrimo rezultatai bus viešai pateikiami neįvardijant duomenų, pagal kuriuos būtų galima identifikuoti ekspertus. Visiems informantams buvo paaiškinta tyrimo tema ir tikslas. Tyrimo etikos ir kitus užsibrėžtus principus išlaikyti pavyko.

¹⁰² Marijampolės Trečiojo amžiaus universitetas. Prieiga per Internetą <https://treciasamzius.wordpress.com/apie-tau/> žiūrėta: [16-11-2015]

¹⁰³ Marijampolės visuomenės sveikatos centro nuostatai (2015 m. kovo 13 d. įsakymo Nr. V-353 redakcija)

¹⁰⁴ Marijampolės savivaldybės administracijos filialo - Marijampolės seniūnijos veiklos nuostatai. Marijampolės savivaldybės administracijos direktoriaus 2013 m. rugpjūčio 14 d. įsakymu Nr. DV-1246

¹⁰⁵ Prieiga per Internetą: <http://www.marijampole.lt/go.php/lit/Kvieciame-Marijampoles-miesto-bendruomene-i-konsultacijas> žiūrėta: [29-11-2015]

¹⁰⁵ Marijampolės regiono 2014 – 2020 m. plėtros planas, 2012, Marijampolės regiono plėtros tarybos sprendimas Nr. 51/8S-56

2.3 Marijampolės bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės dinamikos tyrimo duomenų analizė ir interpretavimas

Tyrimo metodika. Teoriniam problemos nagrinėjimui buvo naudojama mokslinės literatūros, teisės aktų bei elektroninių šaltinių duomenų lyginamoji analizė, pagrindinį dėmesį skiriant tarpinstitucinio bendradarbiavimo sistemos ištyrimui, pagrindinių sąvokų identifikavimui bei bendruomenės gerovės indeksų analizei. Atlikta ne tik mūsų šalies bet ir užsienio šalių mokslinių šaltinių ir teisės aktų analizė sudarė prielaidas teoriškai pagrįsti socialinės gerovės formavimosi ypatumus bei sudaryti mokslinio tyrimo metodiką, siekiant atskleisti šiuo metu Marijampolės rajone veikiančią tarpžinybinį bendradarbiavimo principą bei tarpinstitucinio bendradarbiavimo optimizavimo prielaidas sprendžiant bendruomenės gyvenimo gerovės problemas.

Empirinis tyrimas atliktas remiantis Marijampolės rajono norminių aktų, VVG susijusių su strateginiais Marijampolės miesto bendruomenės telkimo, gyvenimo kokybės analize, stebėjimo duomenimis, fokus grupių diskusijų rezultatais, struktūrinio interviu rezultatais. Struktūrinio interviu būdas pasirinktas duomenims gauti, užduodant respondentams klausimus tiesiogiai bei persiunčiant struktūrinį interviu ir konsultuojant telefonu bei e-mail būdu. Šis metodas pasirinktas, kadangi jis padeda gauti patikimą ir autentišką informaciją, o tai padidina informacijos patikimumą bei objektyvumą. Taip pat tai paprasčiausias, prieinamiausias ir nereikalaujantis didelių finansinių sąnaudų būdas informacijai surinkti, be to jis yra informatyvus išsikeltų uždavinių atžvilgiu (Bitinas 2006; Tidikis 2003). Respondentais buvo pasirinkti atsakingų institucijų ir organizacijų atstovai (ekspertai), kurie yra gerai susipažinę su atstovaujamų sektorių veikla. Atsakymai į šios grupės klausimus leidžia išsiaiškinti, kas respondentams svarbu ir kokiame lygyje yra socialinė gyvenimo kokybė Marijampolės mieste.

Tyrimo tikslas – ištirti Marijampolės bendruomenės socialinės gerovės dinamikos indikatorius. Informacija prisidės modeliuojant efektyvius Marijampolės bendruomenės socialinės kokybės pokyčius. Atliekant struktūrinį interviu su ekspertais buvo siekiama išsiaiškinti, kokie svarbiausi socioedukaciniai indeksai (Celešienė, Kvieskienė 2014; Kvieskienė 2013; Thissen et al. 2013) lemia socialinio gyvenimo kokybę. Tokiu būdu padedama spręsti sudėtingas regionines dabartinės visuomenės problemas, o tarp jų – klientų įgainimo, skurdo, socialinės rizikos grupių įtraukties, sveikas senėjimas ir kt., nelygybė ir galimybių mokytis visą gyvenimą sudarymas. Socialinė gyvenimo kokybė nagrinėjama remiantis edukacijos, ekonomikos, verslumą, kurie derina mokymąsi, profesionalią edukaciją ir kūrybingumą, ugdant socialinio gyvenimo ir socialinio verslo analitiką, skatina kūrybinių industrijų vystymąsi ir kūrybiškumo dominavimą bei žinių ekonomiką, užtikrina pasiūlos ir paklausos balansą darbo rinkoje (Rutkauskas 2013). Ekspertai įvertino Marijampolės socialinės kokybės\gerovės indekso

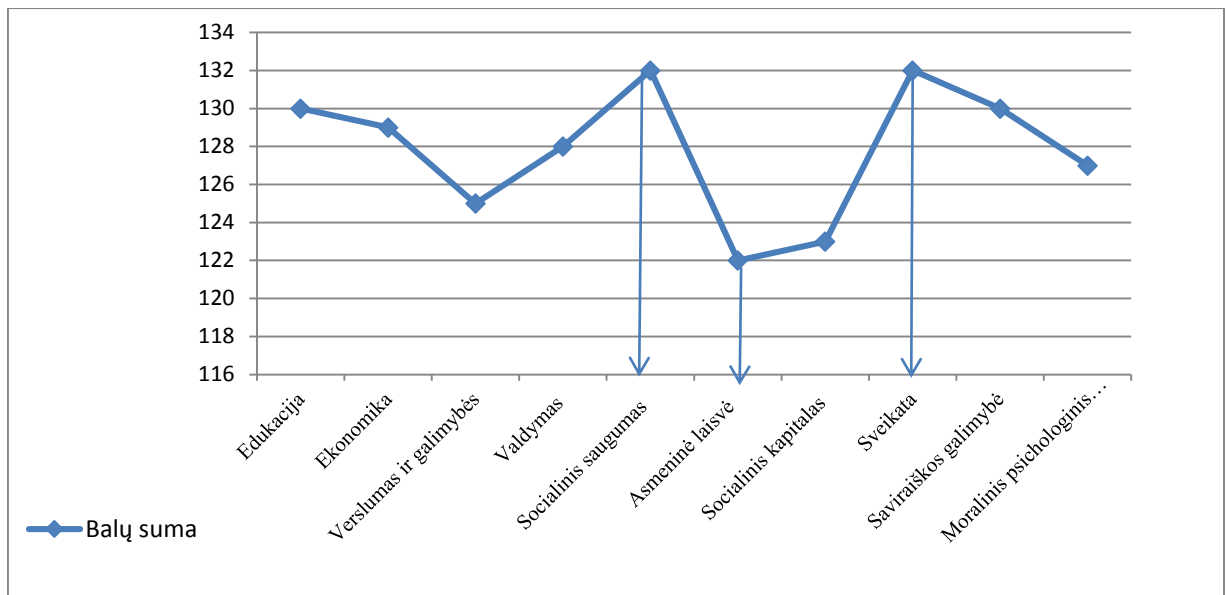
subindeksų svarbą bendruoju požiūriu neišskiriant subindikatorių. Kiekvieno subindekso pagal svarbą vertinimas buvo atliekamas balų sistemoje nuo 1 iki 10 balų (1 balas – nesvarbu - 10 balų - labai svarbu) (8 lentelė).

8 lentelė. Marijampolės bendruomenės socialinės kokybės\gerovės indekso subindeksų vertinimas ekspertų požiūriu

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai	Balų suma	Vidurkis
Edukacija	130	8,6
Ekonomika	129	8,6
Verslumas ir galimybės	125	8,3
Valdymas	128	8,5
Socialinis saugumas	132	8,8
Asmeninė laisvė	122	8,1
Socialinis kapitalas	123	8,3
Sveikata	132	8,8
Saviraiškos galimybė	130	8,6
Moralinis psichologinis klimatas	127	8,4
Iš viso:	1278	8,5

Apibendrinus vertinimo rezultatus buvo nustatyta, kad aukščiausiais balais (8,8 balais) įvertinti socialinio saugumo ir sveikatos subindeksai. Žemesniais balais (8,6 balais) įvertinti edukacijos, ekonomikos ir saviraiškos galimybių subindeksai.

Reikia pastebėti, kad visi socialinės kokybės\gerovės indekso subindeksų vertinimai ekspertų požiūriu pakankamai aukšti ir vertinami daugiau nei aštuoniais balais. Galima manyti, kad aukšti vertinimai gali būti susiję su tuo, kad ekspertai yra vadovaujantys asmenys, kuriojantys tam tikras bendruomenės socialinę gerovę įtakančias sritis, turintys asmeninį statusą, tam tikrą gyvenimo praktiką bei asmeninį požiūrį į bendruomenėje vykstančius reiškinius. Vertinant surinktus balus ir jų vidurkį galima daryti išvadą, kad socialinės gerovės lygis Marijampolės bendruomenėje pakankamai aukštas (žr. Pav. 6)

Paveikslas Nr. 6 . Socialinės kokybės\gerovės indekso subindeksų vertinimas ekspertų požiūriu

Tyrimo metu ekspertų buvo prašoma išskirti Socialinės kokybės\gerovės subindikatorių svarbą ir jų įtaką Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui. Ekspertai įvertino Marijampolės socialinės kokybės\gerovės indekso subindeksus ir subindikatorius. Edukacijos, ekonomikos, verslumo ir galimybių, valdymo, socialinio saugumo, asmeninės laisvės, socialinio kapitalo, sveikatos, saviraiškos galimybių, moralinio psichologinio klimato subindeksų vertinimas buvo atliekamas balų sistemoje nuo 1 iki 10 balų (1 balas – nesvarbu - 10 balų - labai svarbu) bei nustatoma, kurie subindikatoriai turi daugiausia įtakos Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui.

Tyrimo metu ekspertai vertino Edukacijos subindekso ir subindikatorių svarbą ir jų poveikį Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui. Apibendrinti rezultatai pateikti 9 lentelėje. Analizuojant Edukologijos subindekso vertinimo rezultatus, galima teigti, kad tarp Socialinės kokybės\gerovės subindikatorių svarbos ir Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiančių subindikatorių įtakos išryškėjo mažas neigiamas - 0,2 balo skirtumas. Ekspertai edukacijos subindekso svarbą įvertino 1481 balu, o vidurkis sudaro 8,2 balo. Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui įtaką darantys subindikatoriai buvo įvertinti iš viso 1463 balais, o balų vidurkis sudaro 8,0 balo. Ekspertų požiūriu edukologijos subindekso įtaka vystant Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį vertinama 0,2 balo mažiau nei svarbą, todėl galima teikti, kad skirtumas nėra reikšmingas. Analizuojant atskirus subindikatorius pastebėta, kad aukščiausiu balu svarbos požiūriu vertinama vaikų galimybė mokytis (9, 4 balo), Ikimokyklinio ugdymo įstaigų pakankamumas (8,8 balo), Dalyvavimo pradiniam švietime lygis (8,7 balo), mokyklinio lygmens mokymo įstaigų pakankamumas (8,6 balo).

9 lentelė. Edukacijos subindekso ir subindikatorių vertinimas ekspertų požiūriu

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai		Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba		Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai		Skirtumas
		Balų suma	Vidurkis	Balų suma	Vidurkis	
Edukacija (Education)/ (pagal Legatum Prosperity Index)	Vaikų galimybės mokytis	142	9,4	136	9	-0,4
	Jūsų nuomonė apie švietimo kokybę	112	7,4	116	7,7	0,3
	Mergaičių ir berniukų lyginamasis dalyvavimas švietime	117	7,8	109	7,2	-0,6
	Dalyvavimo bendrojo ugdymo institucijose	122	8,1	125	8,3	0,2
	Dalyvavimas trečiojo lygio (universitetiniame) švietime	120	8	110	7,3	-0,7
	Dalyvavimo pradiniam švietimui lygis	131	8,7	127	8,4	-0,3
	Vaikų ir mokytojų santykis ugdymo institucijose	118	7,8	116	7,7	-0,1
	Vidurinis išsilavinimas vienam darbuotojui	123	8,2	130	8,6	-0,4
	Trečio lygio (aukštasis išsilavinimas) vienam darbuotojui	115	7,6	115	7,6	-0
	Išsilavinimo lygis	120	8	117	7,8	-0,2
	Mokyklinio lygmens mokymo įstaigų pakankamumas	129	8,6	133	8,8	0,2
	Ikimokyklinio ugdymo įstaigų pakankamumas	132	8,8	129	8,6	-0,2
	Iš viso:	1481	8,2	1463	8,0	

Kitų subindikatorių svarba įvertinta nuo 8 iki 7,4 balų intervale. Didžiausias neigiamas skirtumas tarp svarbos ir įtakos esamojoje situacijoje nurodytas dalyvavimas trečiojo lygio (universitetiniame) švietime (-0,7 balo) ir mergaičių ir berniukų lyginamasis dalyvavimas švietime (-0,6 balo). Teigiamas skirtumas tarp svarbos ir įtakos lygiui rodiklių nuomonė apie švietimo kokybę (+0,3 balo), dalyvavimas bendrojo ugdymo institucijose (+0,2 balo) ir mokyklinio lygmens mokymo įstaigų pakankamumas (+0,2 balo). Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad edukologijos subindikatorių svarba yra vienas iš reikšmingų faktorių, lemiančių bendruomenės socialinės gerovės lygį, o esamojoje situacijoje yra vertinama labai palankiai, nes daugelis subindikatorių vertinami aukštesniu balu nei kad nurodoma svarbos kategorijose. Tačiau bendruomenės nariams svarbiausia yra vaikų galimybės mokytis, o sprendžiant iš gautų rezultatų neigiamas skirtumas (-0,4) tarp svarbos ir esamos situacijos yra pakankamai reikšmingas. Analizuojant Marijampolės mieste vyraujančią realią situaciją, reikia pažymėti, kad Marijampolės kolegijos studijų programų pasiūla, Marijampolės profesinio rengimo centro teikiamos galimybės mokytis, gimnazijų, vidurinių, pagrindinių mokyklų, privačių ir valstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų paslaugos, Trečio amžiaus universiteto veikla sudaro galimybes mokytis įvairių amžiaus grupių asmenims, o mokymasis prieinamas miesto gyventojams.

Aukštojo mokslo galimybės taip pat yra pakankamos, išskyrus tas šeimas, kurios neturi finansinių galimybių finansuoti studijas.

Tyrimo metu ekspertai vertino Ekonomikos subindekso ir subindikatorių svarbą ir jų poveikį Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui. Apibendrinti rezultatai pateikti 10 lentelėje.

10 lentelė. Ekonomikos subindekso ir subindikatorių vertinimas ekspertų požiūriu

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai		Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba		Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai		Skirtumas
		Balų suma	Vidurkis	Balų suma	Vidurkis	
Ekonomika (Economy) (Legatum Prosperity Index, Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S., 2012)	BVP augimas per 5 metus (per penkerius metus BVP augo)	126	8	127	8,6	0,06
	Lūkesčiai dėl ekonomikos (kokia Jūsų nuomonė apie regiono, vietovės ekonomines sąlygas: ar jos pagerėjo ar pablogėjo?)	119	7,9	118	7,8	-0,1
	Užimtumo statusas	128	8,5	130	8,6	0,1
	Pasitikėjimas finansinėmis institucijomis	127	8,4	130	8,6	0,1
	Ar turite pakankamai maisto?	132	8,8	138	9,2	0,4
	Ar lengva susirasti darbą?	89	5,9	91	6	0,1
	Kiek vidutiniškai uždirba vienas darbuotojas?	116	7,7	124	8,2	0,5
	Užsienio investicijos ir kaita	123	8,2	119	7,9	-0,3
	Vietinių santaupų augimas	119	7,9	117	7,8	-0,1
	Aukštų technologijų eksportas, lyginant su kitu eksportu	126	8,4	109	7,2	-1,2
	Infliacijos kursas	129	8,6	123	8,2	-0,4
	Rinkos lygis (vietinis naudojimas, plus šalies eksportas)	127	8,4	125	9,3	0,9
	Neveiksnios paskolos	119	7,9	109	7,2	-0,7
	Pasitenkinimas gyvenamosios standartais	126	8,4	121	8	-0,4
	Bedarbystės lygis	128	8,5	122	8,1	-0,4
	Pajamų rodikliai	134	8,9	129	8,6	-0,3
	Užimtumo rodikliai	135	9	130	8,6	-0,4
	Apsirūpinimas būstu	136	9	123	8,2	-0,8
	Apsirūpinimas automobiliais	118	7,8	115	7,6	-0,2
	Kelių tankumas	127	8,4	122	8,1	-0,3
	Iš viso:	2484	8,6	2422	8,0	

Analizuojant Ekonomikos subindekso vertinimo rezultatus, galima teigti, kad Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba ir Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui įtakos turinčių subindikatorių vertinimo rezultatai nerodo didelio atotrūkio. Ekspertai ekonomikos subindekso svarbą įvertino bendrai 2484 balais, o balų vidurkis sudaro 8,6. Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui įtakos turintys subindikatoriai buvo įvertinti 2422 balų bendra suma, o balų vidurkis sudaro 8,0. Ekspertų požiūriu ekonomikos

subindekso raiška vystant Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį vertinama 0,6 balo mažiau nei svarba, kas rodo Marijampolės miesto bendruomenės lūkesčių neatitikimą ir tobulintinus socialinės gerovės aspektus. Didžiausias atotrūkis tarp svarbos ir esamos situacijos nurodytas aukštų technologijų eksporto, lyginant su kitu eksportu (-1,2 balo), neveiksnių paskolų (- 0,7 balo), subindikatoriaus srityje, apsirūpinimo būstu (- 0,8 balo) subindikatorių srityje. Reikia pažymėti, kad neigiamas (-0,4 balo) skirtumas išryškėjo vertinant infliacijos kursą, pasitenkinimą gyvenamosios standartais, bedarbių lygį ir užimtumo rodiklius. Neigiamas (-0,3 balo) skirtumas išryškėjo vertinant užsienio investicijas ir jų kaitą, pajamų rodiklius, bei kelių tankumą. Neigiami subindikatorių vertinimo rodikliai išryškina tobulintinas socialinės gerovės lygio sritis.

Tyrimo metu ekspertai vertino Verslumo ir galimybių subindekso ir subindikatorių svarbą ir jų poveikį Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui. Apibendrinti rezultatai pateikti 11 lentelėje.

11 lentelė. Verslumo ir galimybių subindekso ir subindikatorių vertinimas ekspertų požiūriu

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai		Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba		Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai		Skirtumas
		Balų suma	Vidurkis	Balų suma	Vidurkis	
Verslumas ir galimybės (Enterprisership and Opportunity)	Geros sąlygos pradėti naują verslą	121	8	116	7,7	-0,3
	Informacinių ir komunikacijų technologijų eksportas, lyginant su visu eksportu	119	7,9	116	7,7	-0,2
	Saugūs interneto serveriai	123	8,2	121	8	-0,2
	Internetinis pralaidumas (MGB per sekundę)	125	8,3	124	8,2	-0,1
	Vienkartinės pajamos	117	7,8	108	7,2	-0,6
	Startuolių išlaidos vienam gyventojui	118	7,8	110	7,3	- 0,5
	Mobilių telefonų 100 gyventojų skaičius	112	7,4	105	7	-0,4
	Mobilių telefonų % namų ūkiuose	116	7,7	112	7,4	-0,3
	MTEP (Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra) išlaidos (% BVP)	119	7,9	113	7,5	-0,4
	Netolygus ekonominis vystymasis (socialinių grupių nelygybė, švietimo darbo vietų kūrimo ir ekonomikos statusas).	124	8,2	116	7,7	-0,5
	Ar galima susitaupyti ateičiai dirbant sunkiai? (% taip)	110	7,3	104	6,9	-0,4
	Iš viso:	1304	7,7	1245	7,5	

Analizuojant verslumo ir galimybių subindekso vertinimo rezultatus pastebėta, kad Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba ir Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiančių subindikatorių vertinimo rezultatai nerodo didelio atotrūkio (0,2 balo). Ekspertai verslumo ir galimybių subindekso svarbą įvertino bendrai 1304 balais, o

balų vidurkis sudaro 7,7 balo. Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai buvo įvertinti 1245 balų bendra suma, o balų vidurkis sudaro 7,5. Ekspertų požiūriu ekonomikos subindekso įtaka vystant Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį vertinama 0,2 balo mažiau nei svarba. Reikia pažymėti, kad ekspertai verslumo ir galimybių svarbą vertina pakankamai žemu balu – tik 7,7, kai tuo tarpu verslumas yra vienas iš prioritetinių rodiklių vertinant ekonominį potencialą. Vertinimo rezultatus gali sąlygoti ekspertų nuomonė dėl nevienodos patirties verslumo ugdymo kontekste. Didžiausias skirtumas tarp svarbos ir esamos situacijos nurodytas vertinant vienkartinės pajamas (-0,6 balo), startuolių išlaidos vienam gyventojui (-0,5 balo) ir netolygų ekonominį vystymąsi, atsižvelgiant į socialinių grupių nelygybę, švietimo darbo vietų kūrimo ir ekonomikos statusą (-0,5 balo), geros sąlygos pradėti naują verslą (-0,3), sutaupymo galimybės ateičiai (-0,3 balo). Neigiami subindikatorių vertinimo rodikliai nurodo tobulintinas socialinės gerovės sritis pagal verslumo ir galimybių subindikatorius. Verslumo ir galimybių subindekso apimtyje visų subindikatorių vertinimas palyginant su svarba buvo neigiamas. Galima teigti, kad verslumas ir galimybės yra viena iš socialinės gerovės tobulintinų sričių, reikalaujanti išsamesnės analizės atliekant miesto gyventojų nuomonės tyrimą, tačiau ekspertų nuomonė išryškino egzistuojančias problemas ir sudarė galimybę suformuluoti tam įžvalgas socialinės gerovės vystymo požiūriu.

Tyrimo metu ekspertai vertino Valdymo subindekso ir subindikatorių svarbą ir jų poveikį Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui. Apibendrinti rezultatai pateikti 12 lentelėje.

Valdymas socialinės gerovės kūrimo aspektu yra svarbus indikatorius, nes šalies ar regiono vystymosi dinamika koreliuoja su valdymo sprendimais, priimtais visuose valdymo lygmenyse bei sprendimais, kurie atitinka viešąjį interesą. Šiuo laikotarpiu egzistuoja įvairios problemos įvairiuose valdymo lygmenyse, kurios yra susijusios su korupcija, etikos pažeidimais, politinės etikos pažeidimais ir pan. Šią situaciją atliepia ir ekspertų nuomonės rezultatai, nes valdymo subindeksas, lyginant su šio subindekso svarba, svarba pagal visus teiginius yra vertinamas neigiamai- susidarė -0,6 balo skirtumas. Didžiausias atotrūkis tarp svarbos ir įtakos socialinei gerovei nurodomas vertinant pasitikėjimą kariuomene (-1 balo), politiniai suvaržymai (-1 balas), pasitikėjimas juridine sistema (-0,9 balo), korupcija valdžios ir verslo institucijose (-0,9 balo), valdžios dėmesys piliečių nuomonei (vertintas klausimas, ar turėjote galimybę pareikšti savo nuomonę valdžiai svarbiais klausimais) (-0,8 balo). Vertinant teisės taisykles (pagarba asmens laisvėms, teisės sistemos politika, apsaugos priemonės), pasitenkinimą vyriausybės pastangomis, kovojant su skurdu, valdžių atskyrimą išryškėjo -0,4 balų skirtumas. Vertinant pasitikėjimą rinkimų sąžiningumu ir politines teises buvo nustatytas -0,5 balų skirtumas. Be to, ir visi likusieji subindikatoriai socialinės gerovės aspektu buvo vertinami

neigiamai lyginant su tuo, kas yra svarbu ir tenkintų Marijampolės miesto bendruomenę.

12 lentelė. Valdymo subindekso ir subindikatorių vertinimas ekspertų požiūriu

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai		Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba		Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai		Skirtumas
		Balų suma	Vidurkis	Balų suma	Vidurkis	
Valdymas (Governance) (Legatum Prosperity Index)	Pasitenkinimas vyriausybės pastangomis, kovojant su skurdu	124	8,2	118	7,8	-0,4
	Pasitikėjimas rinkimų sąžiningumu	130	8,6	122	8,1	-0,5
	Pasitikėjimas savo kariuomene	114	7,6	99	6,6	-1
	Pasitikėjimas juridine sistema	113	7,5	101	6,7	-0,9
	Pasitikėjimas vyriausybės dėmesiu aplinkosaugai	110	7,3	105	7	-0,3
	Valdžių atskyrimas	111	7,4	105	7	-0,4
	Pasitikėjimas valdžia	113	7,5	110	7,3	-0,2
	Valdymo efektyvumas	118	7,8	116	7,7	-0,1
	Valdymo institucijų stabilumas	119	7,9	112	7,4	-0,5
	Valdymo tipas (autokratija, demokratija)	121	8	111	7,4	-0,6
	Korupcija valdžios ir verslo institucijose	127	8,4	113	7,5	-0,9
	Politiniai suvaržymai	117	7,8	103	6,8	-1
	Politinės teisės	115	7,6	107	7,1	-0,5
	Reglamentavimo kokybė	115	7,6	106	7	-0,6
	Teisės taisyklės (pagarba asmens laisvėms, teisės sistemos politika, apsaugos priemonės)	118	7,8	111	7,4	-0,4
	Valdžios dėmesys piliečių nuomonei (klausias: ar turėjote galimybę pareikšti savo nuomone valdžiais svarbiais klausimais)	120	8	109	7,2	-0,8
	Iš viso:	1885	7,8	1748	7,2	

Tyrimo rezultatai sudaro galimybę teigti, kad valdymo sritis pagal visus subindikatorius yra tobulintina ir vystoma siekiant sumažinti korupciją, didinant bendruomenės narių pasitikėjimą vyriausybe, stiprinant valdžios dėmesį piliečiams, įgalinant bendruomenės narius dalyvauti valdymo sprendimuose ar kitomis priemonėmis įtraukiant į bendruomenių veiklą.

Tyrimo metu ekspertai vertino Socialinis saugumo subindekso ir subindikatorių svarbą, jų poveikį Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui. Apibendrinti rezultatai pateikti 13 lentelėje.

13 lentelė. Socialinis saugumo subindekso ir subindikatorių vertinimas ekspertų požiūriu

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai		Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba		Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai		Skirtumas
		Balų suma	Vidurkis	Balų suma	Vidurkis	
Socialinis saugumas (Safety and Security) (fizinis, socialinis, teisinis) (Legatum Prosperity Index)	Užpuolimų skaičius (nusikaltimai)	122	8,1	110	7,3	-0,8
	Demografinis nestabilumas	126	8,4	119	7,9	-0,5
	Galimybė be baimės reikšti savo nuomonę	116	7,7	110	7,3	-0,4
	Grupių nusiskundimai	108	7,2	103	6,8	-0,4
	Žmonių emigracija	126	8,4	124	8,2	-0,2
	Nuosavybės vagystės per paskutinius 12 mėnesių?	110	7,3	104	6,9	-0,4
	Pabėgėliai ir šalies viduje perkelti asmenys	105	7	99	6,6	-0,4
	Saugumas savo mieste ar rajone	124	8,2	121	8	-0,2
	Valdžios remiamas politinis smurtas	114	7,6	102	6,8	-0,8
	Pilietinio karo nuostoliai	104	6,9	95	6,3	-0,6
	Išvykstančiųjų iš šalies skaičius	127	8,4	122	8,1	-0,3
	Šeimos stabilumas	127	8,4	122	8,1	-0,3
	Visuomenės senėjimas	133	8,8	122	8,1	-0,7
	Piniginių kompensacijų teikimas	113	7,5	105	7	-0,5
	Nemokamų paslaugų teikimas	119	7,9	110	7,3	-0,6
	Nusikalstamumo lygis	124	8,2	115	7,6	-0,6
	Avaringumas keliuose, gaisringumas	125	8,3	117	7,8	-0,5
	Iš viso:	2023	7,9	1900	7,4	

Analizuojant Socialinis saugumo subindekso vertinimo rezultatus pastebėta, kad šių subindikatorių svarba ir Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiančių subindikatorių vertinimo rezultatai skiriasi -0,5 balo. Ekspertai Socialinis saugumo svarbą įvertino bendrai 2023 balais, o balų vidurkis sudaro 7,9 balo. Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai buvo įvertinti 1900 balais, o vidurkis sudaro 7,4 balo. Nustatyta, kad ekspertai Socialinis saugumo svarbą pagal daugelį subindikatorių vertina intervale nuo 8,8 balo iki 6,9 balo. Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys socialinio saugumo subindikatoriai vertinami žemesniais balais, nes nustatytas 0,5 balų skirtumas.

Viešojoje erdvėje socialinio saugumo problemos vis dažniau sprendžiamos ir aktualizuojamos, o išskirti socialinio saugumo subindikatoriai ir jų vystymas yra reikšmingi

siekiant didinti socialinės gerovės lygį. vertinant pagal atsirus subindikatorius nustatyta, kad didžiausias skirtumas tarp svarbos ir esamos situacijos yra Valdžios remiamas politinis smurtas (-0,8 balo), Užpuolimų skaičius (nusikaltimai) (-0,8 balo), visuomenės senėjimas (-0,7 balo), nemokamų paslaugų teikimas ir nusikalstamumo lygis (-0,6 balo). Tyrimo rezultatai sudaro galimybę suformuluoti išvagas, kad socialinio saugumo subindekso apimtyje tobulintinos visos subindikatorių apibrėžiamos sritys, didžiąsias dėmesį skiriant nusikaltimų prevencijai, visuomenės senėjimo problemų sprendimui ir paslaugų teikimui, tarp jų nemokamų paslaugų teikimui. Svarbu spręsti ir viešosios ir politinės etikos klausimus, nes, tyrimo ekspertų nuomone, vyrauja valdžios remiamas politinis smurtas.

Tyrimo metu ekspertai vertino Asmeninės laisvės subindekso ir subindikatorių svarbą, jų poveikį Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui. Apibendrinti rezultatai pateikti 14 lentelėje.

14 lentelė. Asmeninės laisvės subindekso ir subindikatorių vertinimas ekspertų požiūriu

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai		Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba		Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai		Skirtumas
		Balų suma	Vidurkis	Balų suma	Vidurkis	
Asmeninė laisvė (Personal Freedom) (Legatum Prosperity Index)	Asmens ir pasirinkimo laisvė	113	7,5	112	7,4	-0,1
	Pilietinės laisvės	115	7,6	111	7,4	-0,2
	Pasirinkimo laisvės	114	7,6	115	7,6	0
	Gera vieta tautinių mažumų gyvenimui	109	7,2	107	7,1	-0,1
	Gera vieta gyventi imigrantams	99	6,6	102	6,8	+0,2
	Iš viso:	550	7,3	547	7,2	

Asmeninės laisvės subindekso ir subindikatorių bendras vertinimas svarbos ir esamos situacijos Marijampolės mieste požiūriu beveik nesiskiria- skirtumas tik -0,1 balo. Vertinant pagal atskirus subindikatorius nustatyta, kad pasirinkimo laisvė kiek svarbi, tiek realiai įgyvendinama, asmens ir pasirinkimo laisvė, pilietinė laisvė, gera vieta tautinių mažumų gyvenimui nepakankama tik mažu skirtumu (-0,1 – 0,2 balo). Ekspertai Marijampolės miestą vertina kaip gerą vietą gyventi emigrantams (+0,2 balo).

Tyrimo rezultatai rodo, kad asmeninės laisvės subindekso apimtyje socialinės gerovės lygis yra pakankamai palankus tiek miesto gyventojams, tiek kitų kultūrų asmenims, emigravusiems iš savo šalies.

Tyrimo metu ekspertai vertino Socialinio kapitalo subindekso ir subindikatorių svarbą, jų poveikį Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui. Apibendrinti rezultatai pateikti 15 lentelėje.

15 lentelė. Socialinis kapitalo subindekso ir subindikatorių vertinimas ekspertų požiūriu

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai		Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba		Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai		Skirtumas
		Balų suma	Vidurkis	Balų suma	Vidurkis	
Socialinis kapitalas (Social Capital) (Legatum Prosperity Index,)	Ar aukojote pinigus labdarai pastarąjį mėnesį?	100	6,6	95	6,3	-0,3
	Ar padėjote nepažįstamajam pastarąjį mėnesį?	115	7,6	114	7,6	0
	Ar esate vedęs?	126	8,4	120	8	-0,4
	Ar galite pasikliauti draugų ar giminių parama?	121	8	120	8	0
	Ar lankėtės maldos vietose paskutinę savaitę?	85	5,6	83	5,5	-0,1
	Ar galite pasitikėti dauguma žmonių?	105	7	102	6,8	-0,2
	Ar savanoriavote paskutinį mėnesį?	85	5,6	84	5,6	0
	Iš viso:	737	6,9	718	6,8	

Analizuojant Socialinio kapitalo subindekso vertinimo rezultatus pastebėta, kad Socialinio kapitalo subindikatorių svarba ir Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiančių subindikatorių vertinimo rezultatai beveik sutampa- skirtumas tik – 0,1 balo. Ekspertai Socialinio kapitalo subindekso svarbą įvertino bendrai 737 balais, o balų vidurkis sudaro 6,9 balo. Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys Socialinio kapitalo subindikatoriai buvo įvertinti 718 balais, o balų vidurkis sudaro 6,8. Vertinant Socialinio kapitalo subindikatorius kaip pavienius testo žingsnius išryškėjo pasitikėjimo kitais žmonėmis nepakankamumas, nepasitenkinimas dėl šeimyninio statuso, tačiau galimybės savanoriauti, padėti kitiems, parama iš giminių ir draugų yra kiek svarbi, tiek ir atitinka esamą situaciją. Socialinio kapitalo vystymo ir vystymosi svarba siekiant aukštesnio asmenybės ir visos bendruomenės socialinės kokybės/gerovės lygio yra reikšminga, nes tai siejama tiesiogiai su asmeninio gyvenimo kokybe, todėl socialinio kapitalo subindikatoriaus apimtyje reikalinga nuolat palaikyti ir sudaryti galimybes plėtoti bendruomenės asmenų socialinį kapitalą.

Tyrimo metu ekspertai vertino Socialinis kapitalo subindekso ir subindikatorių svarbą, jų poveikį Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui. Apibendrinti rezultatai pateikti 16 lentelėje.

16 lentelė. Sveikatos subindekso ir subindikatorių vertinimas ekspertų požiūriu

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai		Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba		Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai		Skirtumas
		Balų suma	Vidurkis	Balų suma	Vidurkis	
Sveikata (Legatum Prosperity Index, Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S., 2012)	Imunizacijos lygis nuo infekcinių ligų	114	7,6	107	6,6	-1
	Gyvenimo trukmės kaita	119	7,9	115	7,6	-0,3
	Sveikatos problemos	129	8,6	124	8,2	-0,4
	Pasitenkinimas asmenine sveikata	130	8,6	117	7,8	-0,8
	Ligoninių lovos 1000 gyventojų	122	8,1	123	8,2	+0,1
	Kūdikių mirtingumas	113	7,5	111	7,4	-0,1
	Gyvenimo trukmė	118	7,8	120	8	+0,2
	Skiepų nuo tymų lygis	114	7,6	115	7,6	0
	Viešojo ir privataus sektorių lėšos asmens sveikatos apsaugai (vienam asmeniui).	122	8,1	113	7,5	-0,6
	Mirtys nuo kvėpavimo ligų (100 žmonių).	114	7,6	111	7,4	-0,2
	Sanitarija (%)	123	8,2	116	7,7	-0,5
	Tuberkuliozės dažnumas (100.000 gyventojų)	122	8,1	112	7,4	-0,7
	Prasta mityba (%)	121	8	112	7,4	-0,6
	Pasitenkinimas vandens kokybe	126	8,4	120	8	0,4
	Ar jautėtės gerai pailsėję vakar?	124	8,2	114	7,6	-0,6
	Ar jautėte nerimą vakar?	107	7,1	92	6,1	-1
	Sergamumas ir ligotumas	126	8,4	118	7,8	-0,6
	Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	130	8,6	123	8,2	-0,4
	Apsilankymų poliklinikose dažnumas	124	8,2	115	7,6	-0,6
	Mirtingumas	130	8,6	126	8,4	-0,2
	Pasitenkinimas aplinkotvarka	121	8	115	7,6	-0,4
	Oro tarša, vandens tarša	124	8,2	114	7,6	-0,6
	Nesutvarkytos atliekos	126	8,4	123	8,2	-0,2
	Iš viso:	2799	8	2656	7,6	

Analizuojant Sveikatos subindekso vertinimo rezultatus nustatyta, kad Sveikatos subindikatorių svarba ir Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantis Sveikatos subindikatorių vertinimas skiriasi – 0,4 balo. Ekspertai Sveikatos subindekso svarbą bendrai įvertino 2799 balais, o balų vidurkis sudaro 8 balo. Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys Sveikatos subindikatoriai buvo įvertinti 2656 balų bendra suma, o vidurkis sudaro 7,6 balo. Atotrūkis tarp svarbos ir realios situacijos ekspertų požiūriu skiriasi -0,4 balo. Gyvenimo trukmės didėjimas ir ligoninių lovos 1000 gyventojų skaičius vertinams teigiamai. Likusieji subindikatoriai lyginant svarbą ir esamą situaciją vertinami neigiamai. Imunizacijos lygį nuo infekcinių ligų ir gyventojų nerimo situacija vertinama kaip neigiama situacija. Neigiamas atotrūkis tarp asmenų lūkesčių ir realios nustatytas vertinant šiuos

subindikatorius: pasitenkinimas asmenine sveikata (-0,8 balo), tuberkuliozės dažnumas (-0,7), viešojo ir privataus sektorių lėšos asmens sveikatos apsaugai (vienam asmeniui), mityba, nuovargis, sergamumas ir ligotumas, apsilankymų poliklinikose dažnumas, oro tarša ir vandens tarša vertinami -0,6 balo. Ekspertų požiūriu vyrauja sveikatos, mitybos, sanitarijos, aplinkosaugos neigiamos dinamikos tendencijos. Sveikatos subindekso apimtyje reikalingi sprendimai, galintys pagerinti socialinės gerovės lygį, nes tyrimas atitinka ir statistinius duomenis, remiantis kuriais tvirtinama, kad šalyje kas penktas asmuo gyvena ant skurdo ribos. Marijampolės miesto gyventojai nėra išimtis, ypač po euro įvedimo ir kainų didėjimo visose srityse. Tokia situacija atsiliepia mitybos, sanitarijos kokybei ir tiesiogiai siejasi su visuomenės sveikata. Sveikatos subindeksą sudarantys subindikatoriai vieni iš svarbiausių siekiant socialinės gerovės lygio.

Ekspertai vertino Saviraiškos galimybės subindekso ir subindikatorių svarbą, jų poveikį Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui. Apibendrinti rezultatai pateikti 17 lentelėje.

17 Lentelė. Saviraiškos galimybės subindekso ir subindikatorių vertinimas ekspertų požiūriu

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai		Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba		Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai		Skirtumas
		Balų suma	Vidurkis	Balų suma	Vidurkis	
Saviraiškos galimybės (Ruževičius, 2013)	Galimybės dalyvauti kūrybinėje ir kultūrinėje veikloje	125	8,3	126	8,4	+0,1
	Galimybės dalyvauti visuomeniniame gyvenime	130	8,6	131	8,7	+0,1
	Galimybės dalyvauti politikoje	109	7,2	110	7,3	+0,1
	Iš viso:	364	8	367	8,1	

Vertinant Saviraiškos galimybių subindekso rezultatus, galima teigti, kad tarp Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarbos ir Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiančių subindikatorių, ekspertų nuomone, atotrūkio nėra. Saviraiškos galimybių subindikatorių svarba viso įvertinta 364 balais, o Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiančių subindikatorių raiška viso 367 balais. Balų vidurkis skiriasi +0,1 balo, rodantis, kad Marijampolės miesto bendruomenėje saviraiškos galimybės yra didesnės nei gyventojams tai svarbu. Galimybės dalyvauti kūrybinėje ir kultūrinėje veikloje, Galimybės dalyvauti visuomeniniame gyvenime ir politikoje sudarytos visų amžiaus grupių, amžiaus ir lyties bendruomenės nariams. Kultūros centras, daromos teatras, dailės, sporto mokyklos,

viešosios įstaigos, vienijančios bendruomenės narius pagal įvairius interesus sudaro galimybę dalyvauti meno kolektyvuose, tautodailininkų veikloje, dailės, fotografijos, rankdarbių gamybos ir kitose veiklose.

Buvo vertinama Moralinio psichologinio klimato subindekso ir subindikatorių svarba, jų poveikis Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui. Apibendrinti rezultatai pateikti 18 lentelėje.

18 lentelė. Moralinio psichologinio klimato subindekso ir subindikatorių vertinimas ekspertų požiūriu

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai		Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba		Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai		Skirtumas
		Balų suma	Vidurkis	Balų suma	Vidurkis	
Moralinis psichologinis klimatas (Ruževičius, 2013)	Moralinis psichologinis klimatas visuomenėje	126	8,4	117	7,8	-0,6
	Moralinis psichologinis klimatas organizacijose/įstaigose	129	8,6	124	8,2	-0,4
	Moralinis psichologinis klimatas šeimose	136	9	127	8,4	-0,6
	Iš viso:	391	8,6	368	8,1	

Vertindami Moralinį psichologinį klimatą, savo emocijų, psichologinę savijautą tiriamieji įvertino neigiamai. Moralinio psichologinio klimato subindikatorių svarbos balų suma sudaro 391 balą, o Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį įtakojančių subindikatorių balų suma viso 368 balai. Tyrimas atskleidė, kad didesnis neigiamas atotrūkis yra tarp moralinio psichologinio klimato visuomenėje (- 0,6 balo) ir moralinio psichologinio klimato šeimoje (-0,6 balo). Tačiau taip pat neigiamai vertinamas subindikatorius Moralinis psichologinis klimatas organizacijose/įstaigose (-0,4 balo). Atsižvelgiant į šiuos rezultatus Marijampolės miesto bendruomenių veikla turėtų būti orientuota į moralinio psichologinio klimato gerinimo renginių ir prevencinių priemonių planavimą, nes moralinis psichologinis klimatas namų ir darbo aplinkoje sąlygoja bendruomenės narių asmeninę laimę, savigarbą, mažina stresą, įtampą-gerina socialinės gerovės lygį.

Atlikus visų išskirtų subineksų ir subindikatorių vertinimo ir skirtumų tarp svarbos ir esamos situacijos atitikimo analizę, pateikiami apibendrinti duomenys pagal visus socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksų įvertinimus (žr. 19 lentelėje).

19 lentelė. Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba ir jų įtaką Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygiui

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai	Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba		Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai		Skirtumas
	Balai	Vidurkis	Balai	Vidurkis	
Edukacija	1481	8,2	1463	8	-0,2
Ekonomika	2484	8,6	2422	8	-0,6
Verslumas ir galimybės	1304	7,8	1245	7,5	-0,3
Valdymas	1885	7,8	1748	7,2	-0,6
Socialinis saugumas	2023	7,9	1900	7,4	-0,5
Asmeninė laisvė	550	7,3	547	7,2	-0,1
Socialinis kapitalas	737	6,9	718	6,8	-0,1
Sveikata	2799	8	2656	7,6	-0,4
Saviraiškos galimybė	364	8	367	8,1	+0,1
Moralinis psichologinis klimatas	391	8,6	368	8,1	-0,5
Iš viso:	14018	7,9	13434	7,5	

Ekspertų nuomone, beveik visi Socialinės gerovės subindeksai yra svarbūs ir vertinami intervale nuo 8,6 iki 7,3 balo. socialinio kapitalo svarba vertinama 6, 9 balo. Toks vertinimas gali būti susietas su tuo, kad pats terminas Socialinis kapitalas nėra taip plačiai vartojamas, todėl gali būti nepakankamai vertinama jo reikšmė socialinės gerovės lygiui pasiekti. Socialinės gerovės subindeksų skirtumas tarp svarbos ir raiškos esmojoje situacijoje vyrauja intervale nuo – 0,6 iki -0,1. Tai nėra didelis atotrūkis, tačiau tai leidžia formuoti veiklos, siekiant socialinės gerovės dinamikos teigiama linkme, tikslus, kryptis ir priemones. Saviraiškos galimybės Marijampolės mieste įvertintos teigiamai, o šių galimybių dinamika, remiantis viešąja ir statistine informacija, vystosi platesnių saviraiškos galimybių pasirinkimo linkme tiek kultūros, meno, sporto politikos, tiek visuomeninės veiklos srityse.

Siekiant nustatyti socialinės gyvenimo kokybės dinamiką buvo atlikta fokus grupės diskusija, kurios tikslas apibrėžti ir pagrįsti reikšmingiausius Marijampolės bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės pokyčius.

Fokus grupės diskusijos dalyviai:

- Marijampolės Savivaldybės administracijos direktorius.
- Marijampolės Savivaldybės socialinių reikalų departamento direktorė
- Marijampolės kultūros centro direktorė
- KPPAR Marijampolės skyriaus direktorė
- Marijampolės savivaldybės Švietimo, kultūros ir sporto departamento vedėja
- Marijampolės miesto vietos veiklos grupės vadovė

- Verslininkų ir vadybininkų klubo atstovė
- VŠĮ Marijampolės ligoninė atstovė
- Marijampolės socialinės pagalbos centro vadovė

20 lentelė. Fokus grupės diskusijų protokolai

Fokus grupės diskusijos data	2016 kovo 15 d.
Fokus grupės diskusijos trukmė	1 val. 45 min.
Fokus grupės diskusijos tikslas	Nustatyti Marijampolės miesto socialinės gerovės kokybės dinamiką
Ižanginis žodis: Marijampolės bendruomenės gyvenimo kokybės dinamika vertinama pagal pokyčių kriterijus konkrečiose srityse. Išskiriamos rodiklių grupės, kurios apibūdina ekonomiką, švietimą, socialinę struktūrą, infrastruktūrą, verslumą, urbanizaciją, teritorinę hierarchinę sistemą ir kitus socialinės kokybės aspektus. Diskusijos metu prašoma diskutuoti socialinės gyvenimo kokybės pokyčių klausimais. Diskusijos metu fiksuojami dalyvių teiginiai.	
Problemos aptarimas:	
Kokios verslumo Marijampolės mieste galimybės ir kokie pastebimi pokyčiai?	<...geležinkeliai yra svarbus šalies ekonominės bei socialinės infrastruktūros sektorius, kurio paskirtis tenkinti visuomenės bei ūkio subjektų efektyvaus susisiekimo poreikius. 2013 m. pabaigoje Marijampolės savivaldybės teritorijoje prasidėjo europinės vėžės „Rail Baltica“, kuri sujungs keturias šalis (Lenkiją, Lietuvą, Latviją, Estiją), statybos darbai. „Rail Baltica“ leis Lietuvai, kaip svarbiai krovinių tranzito valstybei tarp Rytų, Vakarų bei Šiaurės Europos, išnaudoti palankią šalies geografinę padėtį logistikos centrums vystyti, krovinių bazei kurti...> <...2015 m. Marijampolės savivaldybė baigė įgyvendinti 4,5 mln. eurų vertės projektą „Marijampolės laisvosios ekonominės zonos infrastruktūros statyba. I etapas“...>
Kokie reikšmingiausi ekonominiai pokyčiai Marijampolės mieste per pastaruosius metus?	<...2014 m. pabaigoje pradėta statyti mechaninio-biologinio apdorojimo įrenginių gamykla...> <...2015 m. baigtos sutvarkyti miesto viešosios erdvės...> <...2013 m. buvo patvirtinta Marijampolės savivaldybės energinio efektyvumo programa. I etape įrašyta renovacijai 16 daugiabučių namų, II etape ir vėliau – 85 daugiabučiai namai. 2015 m. užbaigta ir atiduota eksploatuoti 13 daugiabučių namų...> <...Marijampolės savivaldybėje nuolat vykdomi kelių, gatvių ir šaligatvių infrastruktūros gerinimo darbai, pvz. 2015 m. buvo atlikta: viaduko Gamyklų g. ir Gamyklų g., Karaliaučiaus g., Raudonųjų Šaltinių g., Įsručio g. akligatvių, Liepų g. ir kiti kapitaliniai remontai...> <...atlikus Jaunimo parko atnaujinimo darbus ir nutiesus naują pėsčiųjų tiltą per Šešupę, buvo pagerintas susisiekimas tarp Mokolų kaimo ir miesto...>
Ar kito įmonių skaičius ir struktūra, kokios įmonių skaičiaus raidos tendencijos?	<...2015 metų pradžioje Marijampolės savivaldybėje veikė 1136 įmonės. Tai sudaro 50 proc. apskrities įmonių...> <... Marijampolėje galima išskirti dvi ekonomiškai reikšmingiausias savivaldybėje vystomas veiklas: apdirbamoji pramonė bei didmeninė ir mažmeninė prekyba, variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas...> <...2015 m. Marijampolės apskrityje veikė 819 didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto įmonės bei 233 apdirbamosios pramonės įmonės...> <...Pagal ekonomines veiklas 2015 m. pradžioje kas trečias (31 proc.) dirbantysis dirbo apdirbamojoje pramonėje, kur buvo sukurta 33 proc. (67,5 tūkst. eurų) visos Marijampolės savivaldybės pridėtinės vertės gamybos kainomis. Kita didelė dalis, 28 proc. darbuotojų, užsiėmė didmenine ir mažmenine prekyba, variklinių transporto priemonių ir motociklų remontu ir jų sukurta pridėtinė vertė siekė 56,3 tūkst. eurų gamybos kainomis (28 proc.)...>

	<...verslo įmonių skaičius didėja...>
Kokius galėtumėte įvardinti socialinio saugumo pokyčius ir kaip įvardintumėte dinamikos pokyčius (teigiama/neigiama linkme)?	<...Socialinio saugumo pokyčiai vyksta teigiama linkme, tačiau šioje srityje dar yra daug sprestinų problemų...> <...2015 m. socialinės rizikos socialinė pašalpa vieniems gyvenantiems ir bendrai gyvenantiems asmenims teikta nauja nepinigine forma, t. y. skiriant maitinimo talonus. Maitinimo talonai skirti 31 asmeniui už 2822,00 eurus. 2015 m., palyginti su 2014 m., dėl kompensacijų už šildymą, karštą ir geriamąjį vandenį kreipėsi 28,9 proc. šeimų mažiau. Išlaidos kompensacijoms sumažėjo 31,2 proc. Dėl teisės į kreditą, paimto daugiabučiui namui atnaujinti (modernizuoti) ir palūkanoms apmokėti, kreipėsi 3 kartus daugiau gyventojų, kadangi padaugėjo renovuojamų namų...> <...Mišrios socialines paslaugas teikė Marijampolės socialinės pagalbos centras (toliau – Centras), kuriame yra 17 padalinių. 2015 m. Centre, dienos socialinės globos paslaugos namuose, suteiktos 59 asmenims, pagalbos namuose – 142, ilgalaikės socialinės globos – 25, dienos socialinės globos paslaugos institucijoje – 28, vaikų laikinosios globos – 17 asmenų...> <...Vargingiau gyvenantiems asmenims buvo teikiamas nemokamas maitinimas. Šias paslaugas kartu su savivaldybės institucijomis organizavo Marijampolės krašto samariečių bendrija bei „Mantingos“ labdaros ir paramos fondas...> <...sriubą į namus vienišiams seneliams tiekė Maltos ordino pagalbos Lietuvoje Marijampolės skyrius. Šios paslaugos buvo teikiamos 70 žmonių...> <...sudėtingas socialinės pagalbos koordinavimas 1 vadovas ir 17 padalinių...> <...nėra metodikos rizikos šeimų kokybei vertinti...>
Kokie pokyčiai ir galimybės saviraiškos srityje įvairaus amžiaus bendruomenės nariams?	<...iš 170 Marijampolės savivaldybėje registruotų nevyriausybinių organizacijų daugiau nei pusė (91) yra jaunimo arba su jaunimu dirbančios organizacijos...> <...nuo 2015 metų savivaldybės Tarybos kadencijos laikotarpiu pradėjo veiklą Marijampolės savivaldybės jaunimo reikalų taryba, kurią sudaro jaunimo organizacijų atstovai, savivaldybės Tarybos nariai ir administracijos atsakingi darbuotojai...> <...2015 m. veikė trys atviros jaunimo erdvės: Jaunųjų inovatorių bazė (www.inovatoriai.lt), Multicentras, jaunimo erdvė Sasnavos seniūnijoje...> <...atsiliepiant į jaunimo lūkesčius, Marijampolės moksleivių kūrybos centre veikia Atviras jaunimo centras. Centro veikla orientuota į mažiau galimybių turintį jaunimą. Veikloje dalyvavo daugiau nei 100 jaunuolių...> <...Marijampolės savivaldybėje kasmet jaunimo projektinei veiklai ir jaunimo iniciatyvoms įgyvendinti skiriamos vis didesnės lėšos. 2015 m. joms buvo skirta apie 19 tūkst. eurų...>
Kokie pokyčiai švietimo sektoriuje?	<...Marijampolės savivaldybėje: – 7359 mokinius 2015 m. ugdė 25 bendrojo ugdymo mokyklos (2 iš jų privačios), – 1759 ikimokyklinio amžiaus vaikus ugdė 18 ikimokyklinių ugdymą teikiančių įstaigų (iš jų 1 privati); 696 priešmokyklinio amžiaus vaikai ugdomi mokyklų ir ikimokyklinių įstaigų priešmokyklinio ugdymo grupėse...> <...Daug dėmesio skirta švietimo įstaigų materialinei bazei kurti, infrastruktūrai gerinti. Remonto ir infrastruktūros gerinimo darbams išleista apie 317 000 eurų Savivaldybės, Valstybės, Lietuvos aplinkos apsaugos investicinio fondo lėšų, pradedant nuo šaligatvių, tvorų keitimo, virtuvų atnaujinimo, baigiant naujų baldų ir įrangos įsigijimu...> <...Parengta ir savivaldybės Tarybos tvirtinta Marijampolės savivaldybės neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir naudojimo tvarka. Laisvieji mokytojai, menininkai, inžinieriai bei visi galintys, norintys ir gebantys rengti neformaliojo vaikų švietimo programas, parengė bei 2015 m. spalio-gruodžio mėnesiais įgyvendino 35 kokybiškas užimtumo programas 1035 vaikams ir jaunuoliams, besimokantiems bendrojo ugdymo įstaigose...> <...Panaudota 72 803 eurų lėšų suma – tai tikslinė valstybės dotacija, siekiant didinti vaikų, ugdomų pagal NVŠ programas, skaičių...> <...Marijampolės kolegija siūlo platų studijų programų pasirinkimą ir rengia

	specialistus, reikalingus darbo rinkai...> <...Efektyvi Marijampolės profesinio rengimo centro veikla, rengiami įvairūs specialistai, plėtojamos inovacijos, vystomas bendradarbiavimas su verslo ir savivaldos institucijomis...> <...Vyresniojo amžiaus bendruomenės nariai aktyviai įsitraukė į TAU veiklą. Universitete studijuoja apie 800 marijampoliečių...>
Ar vyko pokyčiai sveikatos sektoriuje?	<...2015 m. VšĮ Marijampolės ligoninėje palaikomojo gydymo ir slaugos lovų skaičius išaugo iki 15 (buvo 10). Nuo 2006 m. VšĮ Marijampolės ligoninei suteiktas naujagimiams palankios ligoninės vardas, todėl nuolat gerinamos sąlygos bei aplinka naujagimiams ir gimdyvėms...> <...2015 m. pagal Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programą įgyvendinti projektai - „Energiją tausojančių technologijų įvedimas VšĮ Marijampolės ligoninėje, teikiantis paslaugas nėščiajai, gimdyvei ir naujagimiui“, „Nėščiųjų, gimdyvių ir naujagimių sveikatos priežiūros gerinimas Lietuvoje“...> <...Ligoninėje nuolat vykdoma atskirų skyrių rekonstrukcija bei modernizavimas, atnaujinama įranga, sėkmingai įsisavinamos Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Valstybės investicijų programos lėšos. 2015 m...> <...Marijampolės visuomenės sveikatos biuras įgyvendino projektą „Sveikatos priežiūros paslaugų teikimo mokyklose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose gerinimas Marijampolės savivaldybėje“...> <...Norvegijos finansinio mechanizmo lėšomis atnaujinti 9 ugdymo įstaigų kabinetai, nupirkti baldai, kompiuterinė ir programinė įranga, telefonai, įvairūs medicininiai prietaisai, įsigytos šiuolaikinės ugdymo priemonės...>
Kokie pasiekimai, tendencijos ir pokyčiai vyko pastaraisiais metais sporto srityje?	<...Marijampolės savivaldybė pasižymi aukštu meistriškumu įvairiose sporto šakose. Kasmet įvairios sporto mokyklos, centrai ir klubai išugdo šalies čempionų...> <...Skatinant sporto plėtojimą, 2015 m. savivaldybės Taryba priėmė sprendimą kasmet už vaikų ugdymą vienerių metų laikui atleisti nuo mokesčio visų amžiaus grupių čempionus. Vien per 2015 m. skaičiuojama per 20 čempionų įvairiose sporto šakose...> <...sportine veikla turi galimybę užsiimti visų amžiaus grupių bendruomenės nariai pagal savo pomėgius...>
Kokie pokyčiai kultūros ir srityje?	<...Praėję metai buvo prasmingų kultūros ir sporto įvykių metai, praturtinę džiugiomis muzikos koncertų ir sporto pergalių akimirkomis. Gavome galimybę tapti šalies kultūros sostine 2018-aisiais...> <...Marijampolėje vyksta įvairūs kultūriniai renginiai, bendruomenės nariai turi galimybę pasirinkti savo interesus atitinkančias veiklas...> <...marijampoliečiai domisi kultūros ir meno renginiais...>
Kaip manote, ar bendruomenės socialinė gyvenimo kokybė gerėja? Kuriuose sektoriuose vyksta teigiami pokyčiai? Kuriose veiklos srityse matote didžiausias problemas?	<...bendruomenės gyvenimo kokybė palaipsniui didėja, tačiau namų ūkiai dėl euro įvedimo, kainų kilimo ir geopolitinių pokyčių patyrė nuosmukį, sumažėjo bendruomenės narių perkamoji galia...> <...visi bendruomenės nariai turi galimybes dalyvauti sporto, meno, kultūrinėje, politinėje ir visuomeninėje veikloje...> <...gerėja miesto infrastruktūra, renovuotas marijampolės miesto centras, parkai...> <...pakankamai didelė bedarbystė, sunku įsidarbinti pagal specialybę vidutinio, vyresnio amžiaus asmenims...> <...nepakanka rinkos poreikius atitinkančių specialistų...> <...jaunimas labiau linkęs dirbti didesniuose miestuose arba užsienyje...> <...pragyvenimo lygis aukštas, o gyventojų atlyginimai maži...> <...svarbu kurti darbo vietas ir mažinti pašalpas...> <...problema dėl bendravimo, nes moralinis etinis ir atsakomybės lygis labai žemas, o psichologinis klimatas daugelyje organizacijų, šeimų nepalankus dirbti ir gyventi kokybiškai...> <...valdymas neorientuotas darniai plėtimuisi, vyrauja korupcija visuose lygiuose...> <...didėja valdininkų skaičius...> <...didelė dalis bendruomenės narių yra ant skurdo ribos...>

Apibendrinimas	Marijampolės bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės srityje nuolat vyksta teigiami pokyčiai, tačiau pokyčiai socialinio saugumo, ekonomikos, valdymo srityse vyksta, bet nepakankamai greitai ir efektyviai, kaip kad tikisi bendruomenės nariai.
----------------	---

III. MARIJAMPOLĖS MIESTO BENDRUOMENĖS SOCIALINĖS GEROVĖS INDIKATORIŲ MODELIAVIMAS

3.1. Marijampolės bendruomenės SWOT (SSGG) analizė

Marijampolės bendruomenės SWOT analizė sudaryta remiantis Marijampolės regiono 2014 – 2020 m. plėtros planu (2012). SSGG analizėje atsispindi Marijampolės bendruomenės pasiekti vystymosi rezultatai ir pokyčių galimybės. Marijampolės bendruomenės stiprybės ekonomikos požiūriu yra tai, kad didėja užsienio investuotojų susidomėjimas regiono pramonės įmonėmis, ES SF paramos lėšos pasiekia stambias regiono įmones, sudaro prielaidas įmonių plėtrai, didėjantis mechatronikos gamybos įmonių konkurencingumas Vidurio ir Vakarų Europos rinkose, spartesnis naujų technologijų diegimas ir dėl to augančios pardavimų apimtys bei eksportas. Infrastruktūros išsivystymo požiūriu išplėtota bei modernizuota tarptautinių, magistralinių ir krašto kelių infrastruktūra, pakankamai išvystyta pagrindinių apskrities miestų infrastruktūra (vandentiekio, nuotekų, dujų, šilumos, elektros energijos tinklai), didelės investicijos į šilumos gamybos ir tiekimo infrastruktūrą, šilumos mazgų daugiabučiuose namuose atnaujinimą, aplinkos taršos mažinimą. Išryškintos Marijampolės miesto bendruomenės stiprybės pasižymi tuo, kad visos yra reikšmingos siekiant vystyti socialinę gerovę, apima socialinės gerovės subindeksų apibrėžiamas, tokias kaip ekonomika, edukacija, verslumo ir galimybių, sveikatos ir slaugos priežiūros veiklos sritis.

Stiprybės

Marijampolės bendruomenės SWOT analizė sudaryta remiantis Marijampolės regiono 2014 – 2020 m. plėtros planu (2012). SSGG analizėje atsispindi Marijampolės bendruomenės pasiekti vystymosi rezultatai ir pokyčių galimybės. Marijampolės bendruomenės stiprybės ekonomikos požiūriu yra tai, kad didėja užsienio investuotojų susidomėjimas regiono pramonės įmonėmis, ES SF paramos lėšos pasiekia stambias regiono įmones, sudaro prielaidas įmonių plėtrai, didėjantis mechatronikos gamybos įmonių konkurencingumas Vidurio ir Vakarų Europos rinkose, spartesnis naujų technologijų diegimas ir dėl to augančios pardavimų apimtys bei eksportas. Infrastruktūros išsivystymo požiūriu, išplėtota bei modernizuota tarptautinių, magistralinių ir krašto kelių infrastruktūra, pakankamai išvystyta pagrindinių apskrities miestų infrastruktūra (vandentiekio, nuotekų, dujų, šilumos, elektros energijos tinklai), didelės investicijos į šilumos gamybos ir tiekimo infrastruktūrą, šilumos mazgų daugiabučiuose namuose atnaujinimą, aplinkos taršos mažinimą. Išryškintos Marijampolės miesto bendruomenės stiprybės pasižymi tuo, kad visos yra reikšmingos siekiant vystyti socialinę gerovę, apima socialinės gerovės subindeksų apibrėžiamas ekonomikos, edukacijos, verslumo ir galimybių, sveikatos ir slaugos priežiūros veiklos sritis. Marijampolės bendruomenės stiprybės rodo ekonomikos, švietimo institucijų ir paslaugų, verslo vystymosi, sporto, kultūros ir meno

propagavimo, aplinkosaugos skatinimą, bendruomeniškumo vystymo, sveikatos ir socialinių paslaugų dinamikos kryptis.

Išplėtoti bei modernizuoti tarptautinių, magistralinių ir krašto kelių infrastruktūrą.
Didėjantis užsienio investuotojų susidomėjimas regiono pramonės įmonėmis.
Pakankamai išvystyta pagrindinių apskrities miestų infrastruktūra (vandentiekio, nuotekų, dujų, šilumos, elektros energijos tinklai).
Didėjantis verslo bei švietimo institucijų bendradarbiavimas ruošiant specialistus.
Gera išvystytos transporto priemonių remonto paslaugos.
Susiformavusios intensyvios augalininkystės, mėsos ir pieno gyvulininkystės tradicijos ir šiai veiklai palankios gamtinės ir klimatinės sąlygos.
Auga ir plėtojasi stambūs paukštininkystės ūkiai
Formuojasi automobilių prekybos, remonto bei aptarnavimo klasteris
Didėjantis verslo turistų srautas skatina paslaugų sektoriaus plėtrą
Sudarytos galimybės pačiame regione įgyti aukštąjį išsilavinimą.
Profesinio rengimo centro įkūrimas suteikia prielaidas koncentruoti profesinio ugdymo potencialą.
Turtingas regiono istorinis, kultūrinis paveldas.
Formuojasi regiono švietimo įstaigų ryšiai sprendžiant bendrojo ir profesinio ugdymo problemas.
Gilios sporto tradicijos, profesionalūs sporto organizatoriai.
Aukštos kvalifikacijos medicinos personalas, nuolat keliantis kvalifikaciją šalyje ir užsienyje.
Suformuotas senų žmonių globos įstaigų tinklas.
Veikia socialinių paslaugų teikimo namuose sistema.
Sėkmingai įgyvendinama sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizacija.
Regiono mokslo institucijose ruošiami socialiniai darbuotojai.
Didelės investicijos į šilumos gamybos ir tiekimo infrastruktūrą, šilumos mazgų daugiabučiuose namuose atnaujinimą, aplinkos taršos mažinimą. Parengtas regiono atliekų tvarkymo planas, kuris numato sukurti regioninę atliekų tvarkymo sistemą.
Parengtas planas regiono smulkių vandentvarkos infrastruktūros objektų renovacijai.
Aktyvus regiono visuomenės dalyvavimas, siekiant apsaugoti nuo taršos Šešupės, Nemuno upių baseinus. Į upes išleidžiamas išvalytas nutekamasis vanduo.

Silpnybės

Apibendrinant Marijampolės bendruomenės silpnynes galima teigti, kad egzistuoja probleminės sritys, susijusios su verslo skatinimu ir bendradarbiavimu, silpnybės rodo poreikį tobulinti švietimo, kvalifikacijos kėlimo paslaugas, plėsti socialines paslaugas, atnaujinti viešąjį transportą, šiluminę, atliekų tvarkymo infrastruktūrą. Aktualiausi klausimai yra siejami su socialiniu įvairių bendruomenės gyventojų grupių saugumu, nes dabartinis socialinių paslaugų įstaigų tinklas nėra pritaikytas įvairių socialinių paslaugų teikimui, o jų poreikis didėja.

Nepakankamas pramonės įmonių, mokslo ir tyrimų institucijų bendradarbiavimas, kuriant naujus produktus ir jų gamybos technologijas.
Verslo plėtrai nepakankamai panaudojamos informacinės ir kitos technologijos
Nesukurtos sąlygos plėtoti verslo paslaugas
Nėra verslo renginių (konferencijų, mugių) organizavimo infrastruktūros
Nepakankamai bendradarbiauja smulkaus ir vidutinio verslo įmonės
Kvalifikuotos darbo jėgos emigracija

Žemas gyventojų verslumo lygis
Maža vartotojų perkamoji galia
Įmonių orientacija į nedidelę ir vidutinę pridėdamąją vertę sukuriančią gamybą.
Nėra suformuotų pramoninių teritorijų stambiam verslui plėtoti
Aukštas nedarbo lygis, kuris skatina kitų neigiamų reiškinių atsiradimą: girtavimą, nusikalstamumą, sveikatos būklės pablogėjimą ir t.t.
Žema bedarbių motyvacija ir registracija darbo biržoje ne užimtumo tikslais.
Nepakankamas jaunimo profesinis orientavimas.
Nėra poreikius atitinkančių kvalifikacijos kėlimo ir specialistų rengimo centrų.
Labai netolygus moksleivių skaičius regiono mokyklose.
Nepakankamai išvystyta informacinė mokyklų sistema.
Dėl nepakankamos kultūros specialistų motyvacijos bei kultūros vadybos žinių trūkumo blogėjanti paslaugų kokybė bei naujovių stygius.
Pasenusi, neatitinkanti poreikių kultūros įstaigų materialinė bazė.
Nesukurta efektyvi sportinio rezervo ir didelio meistriškumo sportininkų rengimo sistema.
Didėja nedarnių, socialiai remtinų šeimų ir jose gyvenančių asmenų skaičius.
Apskrities savivaldybės ir bendruomenė nepasiruošę teikti paslaugas žmonėms, turintiems proto ir psichikos negalių.
Didėja žmonių, turinčių invalidumą, skaičius.
Stacionariose globos įstaigose apgyvendinama vis daugiau žmonių, turinčių dideles negalias.
Neefektyvus lovų paskirstymas stacionaraus gydymo institucijose dėl keleto steigėjų egzistavimo.
Didėjantis pagyvenusių žmonių skaičius, jų ekonominis, socialinis, psichologinis ir net fizinis nesaugumas.
Dabartinis socialinių paslaugų įstaigų tinklas nėra pritaikytas įvairių socialinių paslaugų teikimui, o jų poreikis didėja.
Senos, dažnai gendančios policijos darbo priemonės, ribojančios policijos galimybes nuvykti į įvykio vietą.
Aukštas gyventojų sergamumas ir mirtingumas.
Užimamų pareigų neatitinkantis socialinių darbuotojų išsimokslinimas.
Dabartinis socialinių įstaigų tinklas nėra pritaikytas įvairių paslaugų teikimui, o jų poreikis didėja (paslaugos grįžusiems iš įkalinimo įstaigų, asmenims turintiems priklausomybės problemų ir kt.).
Ne visose savivaldybėse veikia socialinių paslaugų teikimo namuose tarnybos.
Didelė vandenvalos įrengimų dalis yra netoli eksploatavimo termino pabaigos arba jis jau pasibaigęs.
Susidėvėjęs miesto ir priemiesčio autobusų parkas.
Daug mažų katilinių, kurios negali persiorientuoti naudoti pigesnę kūrą (pavyzdžiui, dujas).
Vis dar veikiantys nelegalūs švartynai, kurie tampa didelės taršos šaltiniais.
Savivaldybėse neišspręsti centralizuoto buitinių atliekų tvarkymo klausimai.
Nėra parengti teritorijų planavimo dokumentai
Lėti daugiabučių namų gyventojų bendrijų steigimosi tempai, nėra jų iniciatyvos dalyvaujant energijos taupymo programose.

Galimybės

Marijampolės bendruomenės vystymosi dinamika siejama su galimybėmis, nes plėtojamas ES struktūrinių fondų įsisavinimas, didinamas ir planuojamas didinti regiono savitumas ir kultūrinis patrauklumas, plėtojamos verslo, švietimo ir socialinių paslaugų galimybės. Svarbu tai, kad yra galimybių skatinti bendruomeniškumą ir visuomenės dalyvavimą visose miesto bendruomenės socialinės gerovės vystymo srityse, nes visuomenės sąmoningumas didėja.

Augantis kokybės, naujų technologijų, aplinkosaugos teikiamos naudos suvokimas, inovacijų versle teikiami lyginamieji konkurenciniai pranašumai
Dėl palyginti lėto Europos ir JAV ekonomikos augimo vis labiau didėsiantis investuotojų dėmesys naujosios ekonomikos šalims.
Galimybė pasinaudoti ES struktūrinių fondų finansine parama.
Dėl augančio šalies ūkio didėjančios gyventojų pajamos, besikeičiantys įpročiai sudarys prielaidas daugiau laiko skirti savo sveikatai, poilsiui ir pramogoms.
Galimybės pasinaudoti Marijampolės kaip regioninio plėtros centro teikiamais pranašumais
Didėjantis valdžios dėmesys, finansinė ir techninė parama žemės ūkio ir kaimo plėtrai.
Didėjantis kaimo gyventojų pasiryžimas tradicines ūkininkavimo formas keisti į alternatyvias.
Didelis ES dėmesys kultūros apsaugai bei jos unikalumo puoselėjimui.
Regiono etninio savitumo, kultūrinio patrauklumo ir atvirumo didinimas.
Darbo rinkos priemonių efektyvumo didinimas, gerinant bendradarbiavimą tarp darbo biržų, mokslo institucijų ir darbdavių.
Kultūros paveldo objektų atstatymas, restauravimas bei pritaikymas kultūros, turizmo ir bendruomenės reikmėms.
Meninės saviraiškos ugdymas.
Taikomųjų mokslinių tyrimų vykdymas regiono mokymo institucijose.
Socialiai pažeidžiamų žmonių grupių integracija į visuomenę, plėtojant jiems skirtas socialines paslaugas.
Sveikatos priežiūros įstaigų reformos įgyvendinimas.
Ligoninių perdavimas apskrities pavaldumui, kuris leistų vykdyti paslaugų perskirstymą.
Didelis ES dėmesys socialinės atskirties mažinimo iniciatyvoms, projektų finansavimo galimybės
Didėjantis visuomenės dalyvavimas siekiant užtikrinti savo saugumą
Augantis privačių iniciatyvų sveikatos priežiūros sferoje skaičius
Nuosekli vyriausybės politika sveikatos priežiūros įstaigų pertvarkymo sferoje
Augantis visuomenės sąmoningumas ir dėmesys aplinkosaugos problemoms.
ES SF paramos lėšų panaudojimo galimybės infrastruktūros atnaujinimui bei plėtrai
Regiono teritorijos pasiekiamumo didinimas, tobulinant regiono kelių dangą.
Galimybė didinti vandens tiekimo apimtį, prijungiant naujus vartotojus.
ES reikalavimai aplinkosaugos srityje, didinantys įmonių suinteresuotumą naudoti pažangias technologijas ir mažinantys įmonių neigiamą poveikį aplinkai.
Besikeičiantys ir pamažu augantys gyventojų poreikiai, suformuosiantys paklausą aukštesnės kokybės komunalinėms paslaugoms.
Naujų šilumos tiekimo technologijų lankstumas, keičiant naudojamo kuro rūšis.

Grėsmės

„Protų nutekėjimas“, silpninantis regiono intelektualinį potencialą, sukeliantis depopuliaciją, atstingantis kvalifikuotos darbo jėgos stygiaus ir nekvalifikuotos darbo jėgos pertekliaus problemas.
Lietuvos ekonomikos internacionalizacijos sąlygoti stiprūs išoriniai iššūkiai regiono ekonomikos plėtrai.
Dėl didėjančios neurbanizuotų vietovių atskirties bei jų gyventojų senėjimo mažėjantis įmonių susidomėjimas plėtoti verslą šiose vietovėse.
Kaimo gyventojų nesuinteresuotumas užsiimti alternatyvia, įvairesne veikla.
Kvalifikuotų specialistų emigracija į kitus šalies regionus bei užsienį.
Esamos darbo jėgos kvalifikacijos neatitikimas augančiam technologijų lygiui.
Silpnai išreikštas regiono kultūros išskirtinumas.
Nesugebėjimas kultūros susieti su ekonominės veiklos plėtra.
Dėl nepakankamo dėmesio ir paramos socialinę atskirtį jaučiančioms šeimoms didėjanti jų psichologinė depresija ir nepasitikėjimas.
Socialinės paramos subjektų valdymo išskaidymas, maža veiksmų koordinacija šioje srityje gali ir

toliau didinti kai kurių socialinių grupių atskirtį ir sunkinti problemų sprendimą apskrityje.
Sparčiais tempais augantis sveikatos, socialinių paslaugų poreikis.
Mažėjantis gimstamumas, augantis gyventojų sergamumas ir mirtingumas.
Dėl užsitęsusios sveikatos reformos didėjanti įtampa tarp medikų ir gyventojų.
Administracinių gebėjimų stoka neleidžia pasinaudoti ES SF teikiamomis galimybėmis.
Dėl naujų vandentvarkos, atliekų tvarkymo infrastruktūros objektų statybos augančios paslaugų kainos.
Dėl nepakankamo vandens išvalymo, teršalų nutekėjimo iš kanalizacijos tinklų ir nutekamojo vandens valymo įrenginių didėjantis gruntinio vandens užterštumas, blogėjanti sanitarinė - higieninė regiono būklė, mažėjantis regiono investicinis patrauklumas.
Dėl užsitęsusios sveikatos reformos didėjanti įtampa tarp medikų ir gyventojų.
Dėl naujų vandentvarkos, atliekų tvarkymo infrastruktūros objektų statybos augančios paslaugų kainos.
Nepakankamas veiksmų koordinavimas su kaimyniniais regionais plėtojant magistralinių kelių tinklą, gali sustabdyti infrastruktūros plėtrą, sumažinti tranzito apimtį, regionas gali tapti neperspektyviu vystyti transporto paslaugas.
Dėl nepakankamo vandens išvalymo, teršalų nutekėjimo iš kanalizacijos tinklų ir nutekamojo vandens valymo įrenginių didėjantis gruntinio vandens užterštumas, blogėjanti sanitarinė - higieninė regiono būklė, mažėjantis regiono investicinis patrauklumas.

Marijampolės bendruomenės darniam vystymuisi ir socialinės gerovės dinamikai gali trukdyti grėsmės ekonomikos vystymosi srityje, emigracijos, sveikatos ir socialinės apsaugos užsitęsusių reformų kontekste. Svarbu ir tai, kad nepakankama kompetencija valdyme trukdo pasinaudoti visomis ES SF teikiamomis galimybėmis, nesugebama kultūros susieti su ekonominės veiklos plėtra, dėl administracinių gebėjimų stokos nepakankamas veiksmų koordinavimas su kaimyniniais regionais plėtojant magistralinių kelių tinklą, gali sustabdyti infrastruktūros plėtrą, sumažinti tranzito apimtį, regionas gali tapti neperspektyviu vystyti transporto paslaugas. Reikšminga problema, galinti sąlygoti Marijampolės bendruomenės socialinę gerovę išsilavinusių asmenų išvykimą, tuo būdu silpninant regiono intelektualinį potencialą, didins kvalifikuotos darbo jėgos stygių ir nekvalifikuotos darbo jėgos pertekliaus problemas.

Marijampolės bendruomenės SSGG analizė nustato bendruomeniškumo ir socialinės gerovės vystymo kryptis, siekiant dinamiško socialinės gerovės vystymo, kartu apibrėžiant grėsmes, kurių prevencijai turi susitelkti įvairių sektorių atstovai, bendruomenės atstovai ir priimti tinkamus valdymo, administravimo, bendradarbiavimo skatinimo sprendimus.

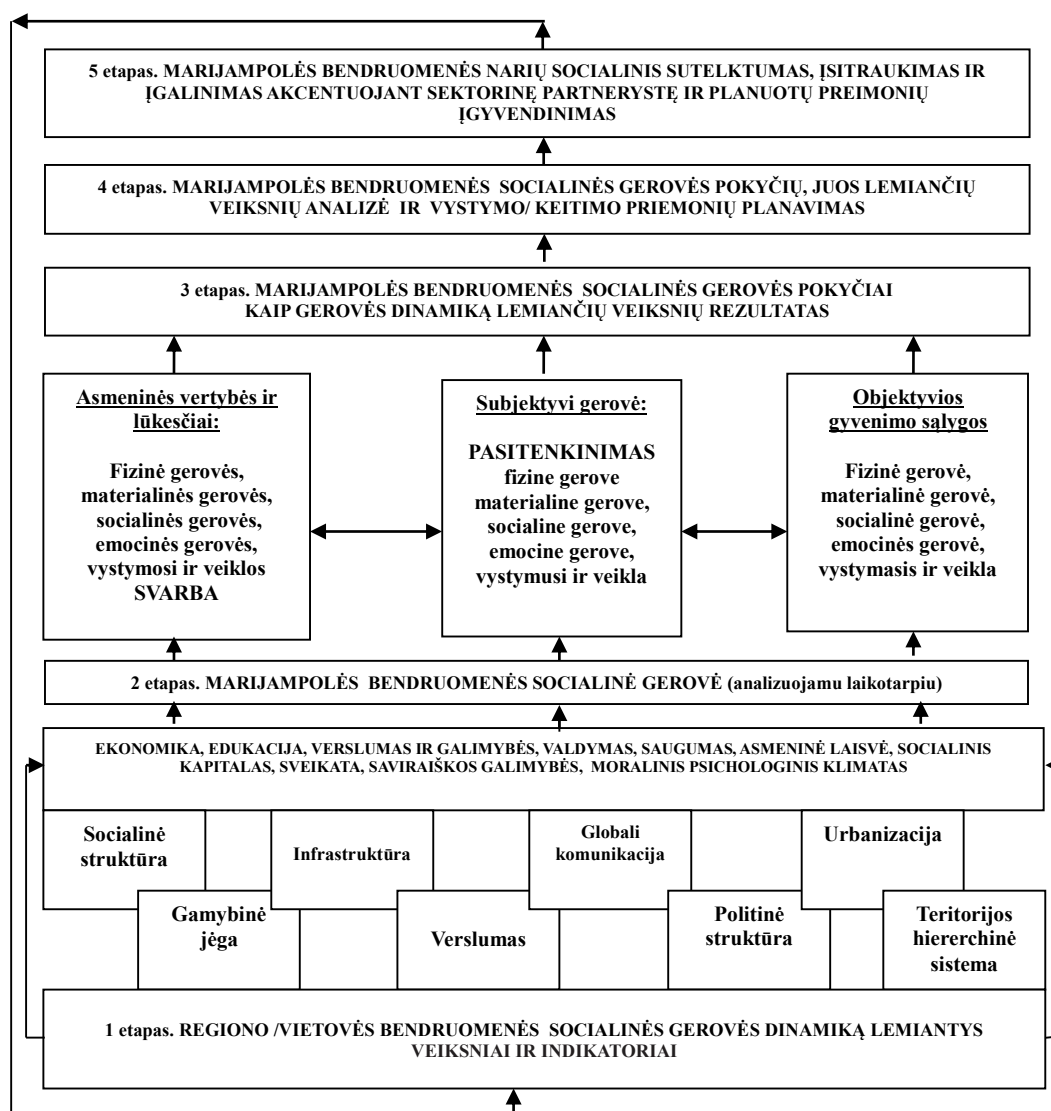
3.2. Socialinės gerovės indikatorių modeliavimas ekspertų požiūriu

Ekspertų nuomone, Legatum Prosperity Index 2015 metodikoje ir kitų autorių išskirti Socialinės gerovės subindeksai ir subindikatoriai yra svarbūs vertinant socialinės gerovės kokybę. Ekonomikos, edukacijos, verslumo ir galimybių, valdymo, saugumo, asmeninės laisvės, socialinio kapitalo, sveikatos, saviraiškos galimybės, moralinio psichologinio klimato svarba Marijampolės ekspertų įvertinta intervale nuo 8,6 balo iki 6,9 balo (buvo vertinama subindeksu

svarba nuo 1 iki 10 balų).

3.3. Marijampolės bendruomenės hipotetinis socialinės gerovės indikatorių modelis

Įvertinus ankstesniuose skyriuose aptartas Lietuvos ir užsienio mokslo darbų autorių teorines išvalgas, kokybinio tyrimo rezultatus, suformuotas Marijampolės bendruomenės hipotetinis socialinės gerovės indikatorių modelis (7 pav.).

Paveikslas Nr. 7. Marijampolės bendruomenės hipotetinis socialinės gerovės indikatorių modelis (adaptuota pagal B. Gruževskį, U. L. Orlov, 2012, p.12. Šabanovą S, 2015)

Modelį sudaro penki sąlyginiai etapai, kurių kiekvienas susideda iš atskirų uždavinių sprendimų. Pirmajame etape analizuojami regiono /vietovės bendruomenės socialinės gerovės dinamiką lemiantys veiksniai ir indikatoriai ekonomikos, edukacijos, verslumo ir galimybių, valdymo, saugumo, asmeninės laisvės, socialinio kapitalo, sveikatos, saviraiškos galimybių ir

moralinio - psichologinio klimato srityse.

Antrajame etape nustatomas Marijampolės bendruomenės socialinės gerovės lygis analizuojamu laikotarpiu. Atliekamas tyrimas apklausiant bendruomenės narius.

Trečiajame etape atliekamas Marijampolės bendruomenės socialinės gerovės rodiklių palyginimas su praeito laikotarpio rezultatais, nustatant bendruomenės narių fizinės, materialinės, socialinės, emocinės gerovės, vystymosi ir veiklos lūkesčius bei jų pasitenkinimą gerovės klausimais. Įvertinamos objektyvios gyvenimo sąlygos ir apibendrinami Marijampolės bendruomenės socialinės gerovės pokyčiai kaip gerovės dinamiką lemiančių veiksnių rezultatas.

Ketvirtajame etape, remiantis atliktų tyrimų ir analizės rezultatais, sudaromas Marijampolės bendruomenės socialinės gerovės vystymo priemonių planavimas. Planavimas atliekamas dalyvaujant visų bendruomenės grupių atstovams.

Penktajame etape vykdomas planuotų priemonių įgyvendinimas, sutelkiant ir įtraukiant Marijampolės bendruomenės narius. Įgyvendinant planuotas priemones stiprinama tarpsektorinė partnerystė.

*Apibendrinant galima teigti, kad socialinės gerovės indikatorių modelis, kurį modeliavome pagal Gruževskio, U. L. Orlovo, 2012 ir Šabanovo S, 2015 teorinį socialinės gerovės modeliavimą, siekėme apsibrėžti Marijampolės bendruomenės gyventojų **socialinę gerovę**, o tai reiškia, kad bandėme įvardinti gyventojų geresnės jausenos ir pasitikėjimo tarpusavyje rodiklius. Abejojame tam tikrais pasaulio indeksais, (pvz.: laimės indeksas ir Marijampolės miestiečių vertinimas jame), tačiau norime naudotis šių ir kitų globalių indeksų duomenis analizuodami, kodėl reali socialinė gerovė vertinama prasčiau nei reali gyventojų gerovė ar gerovės indeksas.*

IŠVADOS

Socialinė gyvenimo kokybės sąvoka patvirtina, kad susitarti dėl socialinės gyvenimo kokybės apibrėžimo nėra taip paprasta: dauguma autorių pateikia išsamesnius, kiti – daugiau apibendrinančius, treči – gana trumpus apibrėžimus. Juos apibendrinami galime konstatuoti, kad **socialinė gyvenimo kokybė** yra orus žmogaus gyvenimas, kuris dėl skurdo ir asocialumo užtikrinamas ne visoms socialinėms grupėms. Šiai savijautai įtakos turi įvairialypė socialinė kaita, raida, socialinės raidos dinamika ir pokyčiai, kurie griauja tradicijas bei keičia visuomenės struktūras ir socialines institucijas, jų vaidmenis, įtaką, teritorinį išsidėstymą ir pan.

Kiekvieno asmens ir bendruomenės požiūris į bendrą gyvenimo kokybės gerovę skiriasi, nes kiekvieno asmens poreikiai yra skirtingi. Moderni socialinė gyvenimo kokybės dinamika – tai elgesio, tradicijų kaita, sukelianti pokyčius bei keičiasi priklausomai nuo ją lemiančių indikatorių grupių. Norint įvertinti gyvenimo kokybės dinamiką, galima pasitelkti pokyčius visuomenėje (juos indikuoti pagal išryškintas rodiklių grupes) ir ją atvaizduoti bei paaiškinti teritoriniu, regioniniu požiūriu.

1. Apibendrinant *socialinės gerovės sąvoką*, galima teigti, kad socialinė gerovė susideda iš asmenų, esančių socialinėje sąveikoje tam tikroje geografinėje vietoje (šeima, bendruomenė) ir turinčių vieną ar daugiau bendrų ryšių – jungiasi su kitomis bendruomenėmis per kultūrą ir įsitikinimų sistemas, interesus, bendrą veiklą.
2. Apibendrinant galima teigti, kad *į šeimą ar bendruomenę orientuotos veiklos ypatumai* yra viešųjų interesų ir poreikių susijusių su gyvenimu kaimynystėje ar miestelyje, poreikių įgyvendinimas. Žmonės, turintys bendrų interesų ir poreikių, siekia juos įgyvendinti įsteigdami bendruomenines organizacijas. Pagrindinis bendruomeninių organizacijų tikslas - gyventojų telkimas bendrai veiklai, pavyzdžiui, gyvenamosios aplinkos tvarkymui, įvairių bendruomenės švenčių organizavimui ir kitų panašių veiklų vykdymui.
3. Apibendrinant galima teigti, kad *veiksniai, turintys įtaką bendruomenės socialinio gyvenimo kokybės dinamikai* yra ekonominiai, švietimo, valdymo, socialinio saugumo, verslumo, socialinio kapitalo, asmeninės laisvės, saviraiškos.
4. Marijampolės bendruomenės *hipotetinis socialinės gerovės indikatorių modelis* yra modelis, kuris orientuotas į socialinės gyvenimo kokybės gerinimą ir apima saugumą, ekonominį lygį, verslumą, duomenimis grįstą valdymą, sveikatos kokybę, saviraškos galimybes ir moralinį-psichologinį klimatą.

Pasitvirtino tyrimo prielaida, kad daugiakampė, daugiakriterė, daugiasektorė bendruomenės veikla gerina bendruomenės socialinę gyvenimo kokybę, tačiau tarpsektorinę partnerystę

Marijampolės mieste būtina plėtoti, įgalinant aktyvesnę gyventojų įtrauktį į bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės teigiamus pokyčius.

REKOMENDACIJOS

Marijampolės savivaldybės vadovams:

1. Derėtų atkreipti dėmesį ne tik į atskirų ekonominių veiklų vystymą, tačiau valdymą vykdyti, orientuojantis į darnios plėtros ir atsakomybės principus, nes socialinę Marijampolės bendruomenės gerovę sąlygoja ne tik ekonominiai, kultūriniai teisiniai, politiniai, technologiniai, bet socialiniai bei saugumo poreikiai bei etinis ir moralinis elgesys.
2. Marijampolės savivaldos atstovai turėtų skatinti tarpsektorinę partnerystę.
3. Marijampolės savivaldybės atsakingi asmenys turėtų sistemingai analizuoti socialinės bendruomenės gerovės pokyčius ir skatinti susinteresuotųjų grupių įtraukimą į probleminių klausimų aptarimą ir priemonių planavimą.

Marijampolės visuomeninėms organizacijoms turėtų aktyviau įsitraukti į miesto bendruomenės vystymą, teikti pasiūlymus savivaldos ir vyriausybės institucijų atsakingiems asmenims dėl socialinę bendruomenės kokybę užtikrinančių procesų.

DISKUSIJA

Tyrimo metu gauti rezultatai pritaikant Legatum Prosperity Index 2015 metodiką, kuri naudojama socialinės gerovės nustatymui. Atliekant Legatum gerovės tyrimą nustatoma, kad pagal indeksą labiausiai klestinčios šalys yra nebūtinai tos, kuriose BVP vienam gyventojui didesnis, bet tos, kurių gyventojų sveikata geresnė ar kurių gyventojų pilietinė laisvė mažiau varžoma, o metodika apibrėžia gerovę kaip materialinės padėties ir gyvenimo sąlygų kokybės lygį. Darbe susisteminta mokslo literatūra ir tyrimai socialinės gerovės ir socialinės gyvenimo kokybės bendruomenėje modeliavimo tematika, išskirti ir išanalizuoti socialinės gerovės indikatoriai, apibendrinti į bendruomenę orientuotos veiklos ypatumai, pagrįsti socialinę gerovę sąlygojantys veiksniai. Remiantis moksliniais šaltiniais bei empiriniais tyrimais pagrįsta bendruomenės įgalinimo, įtraukimo ir tarpsektorinio bendradarbiavimo reikšmė socialinės gerovės kūrimui ir dinamikai. Gauti tyrimo duomenys pagrindžia teorinius teiginius apie socialinę gerovę formuojančius subindikatorius ir jų poveikį.

Praktinė gautų rezultatų reikšmė: atliktų empirinių tyrimų rezultatai leidžia įvertinti Marijampolės miesto socialinės gerovės dinamiką, suformuluotas Marijampolės bendruomenės hipotetinis socialinės gerovės indikatorių modelis. Modelis padės savivaldos ir sektorių

organizacijų vadovams nustatyti socialinės gerovės dinamiką, formuoti socialinės gerovės vystymo planus ir priemones. Praktinis įgyvendinimas gali būti sėkmingas pasinaudojus rekomenduojamu hipotetiniu modeliu, susidedančiu iš penkių etapų.

Dažnai akcentuojama teorinė įmonių socialinės gyvenimo kokybės svarba, tačiau ilgalaikių tyrimų stygius Lietuvos bendruomenių kontekste išlieka reikšminga problema. Ateities tyrimuose reikėtų įvertinti bendruomenės narių požiūrį į socialinę gyvenimo kokybę ir jos lygį ir parengti metodologines miesto bendruomenės vystymo gaires viešojo sektoriaus, savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijoms.

Magistriniame darbe socialinė gyvenimo kokybė analizuojama subindikatorių poveikio atžvilgiu ir kiek tai gali būti reikšminga socialinės gyvenimo kokybės dinamikai. Tyrimas apsiriboja dokumentų analize ir įvairių sektorių vadovaujančių asmenų nuomonės tyrimo rezultatais, gautais interviu ir fokus grupių diskusijų metu.

Tyrėjos nuomone, socialinės gyvenimo kokybės lygio nustatymas, subindeksų, subindikatorių poveikio analizė konkrečiu atveju miesto bendruomenėje turi būti organizuota sistemiškai, periodiškai analizuojant bei įtraukiant į tyrimą kuo daugiau bendruomenės narių ir vykdant tarpsektorinį bendradarbiavimą.

SUMMARY

The dynamics of the social quality of life within the Community:

Case study: Marijampole

Relevance: The issue in question is not only relevant to the community in Marijampole, but it is aimed to attract active members, teach social cooperation, increase social capital and human resources, to all communities across the country, while providing social services and developing a civil society.

The dynamics of the wellbeing of the community is little studied and it is relevant in both rural and urban areas. There is a lack of community studies that would analyse cooperation, leadership and social wellbeing between different groups, while creating a modern multi-functioning model in the current conditions.

Aim of the thesis - to evaluate the dynamics of social quality of life in accordance with the distinguished indicators. The questions asked in this paper help keep the aim in focus: defining the concept of community, the indicators for evaluation of social quality of life in the community; analyse particular activity of the community life; determine factors which influence the dynamics of the social quality of life within the community; create an activity model for the social life in the community, which would improve the quality of life.

First of all the definition given in scientific literature of the social quality of life in the community is examined. Peculiarities oriented towards the activities of the social life in the community. Secondly, the simulated indicators of the wellbeing of the community in Marijampole is analysed; the creation of a hypothetical social wellbeing model. Thirdly, a summary of a qualitative study data, the quality indicators of social quality of life is revealed.

During the study, it was discovered that the dynamics of the social quality of life occurs during changes within the economy, education, governing, social security, promoting entrepreneurship, social capital development, personal freedom, self-expression opportunities and in the creation of moral psychological climate. The wellbeing of social quality of life within the city is reflected by self-expression, education and economic indicators. The social quality of life in Marijampole according to all indicators, there are always positive changes happening. However, changes in social security and governing areas are not progressing as fast as the members of the community expect.

The study confirmed that the assumption that multi-functional, multi-criterial activity of the community improves the social quality of life.

The dynamics of social quality of life can be interpreted differently, however with this concept it is aimed to show the novelty of the outcome. The social quality of life, which is characterised with a set of indicators, through change into the future. Social evaluation can be described by

evaluating the changes and using the indicators provided in scientific literature to distinguish 8 indicator groups: social structure, industrial strength, infrastructure, entrepreneurship, global communication, political structure (democracy), urbanisation, territorial hierarchical system.

Recommendation: For the municipal leaders of Marijampole to pay attention not only to separate economic activity development, but also to pay attention to decreasing poverty and the wellbeing of the community, which is lead by economical , cultural, legal, political, technological, ethical and moral changes.

SANTRAUKA

BENDRUOMENĖS SOCIALINĖS GYVENIMO KOKYBĖS DINAMIKA: MARIJAMPOLĖS BENDRUOMENĖS ATVEJIS.

Problemos aktualumas. Analizuojama problema yra aktuali ne tik Marijampolės bendruomenės gyventojams, bet ir šalies mastu skatinama pritraukti aktyviausius bendruomenės narius, mokomasi socialinės partnerystės, didinat socialinį kapitalą ir plėtojant žmogiškuosius išteklius, teikiant socialines paslaugas ir ugdant pilietinę visuomenę.

Bendruomenių socialinės gerovės dinamikos problema yra mažai tirta ir aktuali tiek periferijoje, tiek didžiuosiuose miestuose. Trūksta bendruomenės tyrimų analizuojant skirtingų sektorių bendradarbiavimą, lyderystę, socialinę gerovę, kuriant modernų daugiafunkcį dizainą esamomis sąlygomis.

Magistrinio darbo *tyrimo tikslas* – įvertinti bendruomenės socialinio gyvenimo kokybės dinamiką pagal išskirtus indikatorius. Tikslą sukonkretina darbe keliama *uždaviniai*: apibrėžti bendruomenės sampratą, bendruomenės socialinio gyvenimo kokybės vertinimo indikatorius; išanalizuoti bendruomenės socialinio gyvenimo veiklų ypatumus; nustatyti veiksnius, lemiančius bendruomenės socialinio gyvenimo kokybės dinamiką; sudaryti bendruomenės socialinio gyvenimo veiklų modelį, gerinantį bendruomenės gyvenimo kokybę.

Pirmoje darbo dalyje nagrinėjama moksliniuose šaltiniuose pateikiama bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės apibrėžtis; bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės vertinimo indikatoriai; į bendruomenę orientuoti socialinio gyvenimo veiklų ypatumai. *Antroje* darbo dalyje analizuojama Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės indikatorių modeliavimas; hipotetinio socialinės gerovės modelio sudarymas. *Trečioje* darbo dalyje apibendrinami kokybinio tyrimo duomenys, atskleidžiantys socialinės gyvenimo kokybės indikatorius.

Tyrimo metu nustatėme, kad Marijampolės miesto bendruomenės socialinio gyvenimo kokybės dinamika pasireiškia vykstant pokyčiams ekonomikoje, švietime, valdyme, socialinio saugumo, verslumo skatinimo, socialinio kapitalo vystymo, asmeninės laisvės, saviraiškos galimybių ir moralinio psichologinio klimato sukūrimo srityse. Miesto bendruomenės socialinę gerovę atspindi saviraiškos galimybių, edukacijos ir ekonomikos indikatoriai. Marijampolės bendruomenės socialinės gyvenimo kokybės srityje pagal visus išskiriamus indikatorius nuolat vyksta teigiami pokyčiai, tačiau pokyčiai socialinio saugumo, valdymo srityse vyksta nepakankamai greitai ir efektyviai, kaip kad tikisi bendruomenės nariai.

Tyrimas patvirtino prielaidą, kad daugiafunkcė, daugiakriterė, daugiasektorė bendruomenės veikla gerina bendruomenės socialinę gyvenimo kokybę.

Socialinę gyvenimo kokybės dinamiką galima interpretuoti skirtingai, tačiau naudojant šią savoką norima parodyti socialinės gyvenimo kokybės rezultato naujumą, kuris charakterizuojamas tam tikrų rodiklių visuma, per pokyčius į ateitį. Socialinę raidą galime apibūdinti vertindami pokyčius ir panaudodami indikatorius iš skirtingų mokslininkų darbuose išskirtų aštuonių rodiklių grupių: socialinė struktūra, gamybinė jėga, infrastruktūra, verslumas, globali komunikacija, politinė struktūra (demokratija), urbanizacija, teritorinė hierarchinė sistema.

Rekomenduojame Marijampolės savivaldybės vadovams atkreipti dėmesį ne tik į atskirų ekonominių veiklų vystymą, tačiau ir į skurdo mažinimą, socialinę bendruomenės gerovę, kurią sąlygoja ekonominiai, kultūriniai, teisiniai, politiniai, technologiniai ir etiniai - moraliniai pokyčiai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. 2014 QUALITY OF LIVING WORLDWIDE CITY RANKINGS – MERCER SURVEY. Prieiga per internetą: <http://www.mercer.com/newsroom/2014-quality-of-living-survey.html>, [žiūrėta: 2015-04-13].
2. Aidukaitė J., Bogdanova N., Guogis A. Gerovės valstybės kūrimas Lietuvoje: mitas ar realybė? Vilnius: LSTC, 2012, p. 5.
3. Algirdas Juozulynas, Mindaugas Butikis, Algirdas Venalis, Laura Narkauskaitė, Antanas Jurgelėnas. ACTA MEDICA LITUANICA. 2011. Vol. 18. No. 2. P. 79–85
4. Aleksandravičius, A., Žukovskis, J., (2011). Kaimo bendruomenių raida ir jų veiklos tikslai: siekiant darnumo visuomenėje. Management theory and studies for rural business and infrastructure development. Nr. 1 (25). ISSN 1822-6760
5. Antinienė D., Lekavičienė R. SOCIALINĖS KOMPETENCIJOS SAMPRATA IR DINAMIKA PASTARĄJĮ DEŠIMTMETĮ: LIETUVOS STUDENTŲ TYRIMAS. Prieiga per internetą: <http://www.vu.lt/leidyba/lt/component/k2/item/1535-socialines-kompetencijos-samprata-ir-dinamika-pastaraji-desimtmeti-lietuvos-studentu-tyrimas>, žiūrėta: [30-10-2015]
6. Atkočiūnienė, V. (2008). Kaimo vietovės pokyčių valdymas pagal principą „iš apačios į viršų“. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, 2 (11). 50-62Aristida Čepienė. Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo teorinės įžvalgos. Profesinės studijos: teorija ir praktika. 2011/8
7. Baršauskienė V., Leliūgienė, I. (2001). Sociokultūrinis darbas bendruomenėje (užsienio šalių patirtis). Kaunas: Technologija.
8. Bendruomeninių organizacijų ir bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas. Užsakovas: LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Paslaugų teikėjas: BGI Consulting, UAB. (2011) Vilnius.
9. Bendruomenių socialinės plėtros 2011-2013 m. programa, patvirtinta LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2011 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. A1-31.
10. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydzūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija.
11. Brueggmann W. G. (2006) The practice of macro social work. 3rd ed. Belmont, CA: Homson Higher Education.
12. Bučaitė J. (2007) Tinklaveiklos raiška vietos bendruomenėje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, sociologija (S05). Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
13. Būdvytis S. Bendrija kaip sociologijos objektas. Filosofija. Sociologija. 1994, 1(13): 24–35.

14. Calfee, R. C. (1999). Social science methodology: Quo vadis. A Review of Methods of Educational and Social Science Research: An Integrated Approach. *Issues in Education*, 5, p. 307–318.
15. Castells M. (2001) Tapatumo galia. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2006. Chaskin R., Brown P., Venkatesh S., Vidal A. Building Community Capacity. New York: Aldine de Gruyter, Howthorne.
16. Caterina Gouvis Roman, Gretchen E. Moore, (2004) *Measuring Local Institutions and Organizations: The Role of Community Institutional Capacity in Social Capital*, Urban Institute Justice Policy Center.
17. Country profile. Lithuania, 2015 Legatum Prosperity Index. Prieiga per internetą: <http://www.prosperity.com/#!/country/LTU> žiūrėta [30-10-2015]
18. Daiva K. Kuzmickaitė. (2004) Lietuvo.s bendruomenių tipologija ir ypatumai. „Socialinė ekonomika: vietosbendruomenės poreikiai ir galimybės“, Socialinės ekonomikos institutas.
19. Dobranskienė R. (2004) Mokyklos ibendruomenės vadyba. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
20. Dr. Charles Murray. Naujosios technologijos suteikia rinkai aiškumo. Prieiga per internetą: <http://www.llri.lt/naujienos/ekonomine-politika/bendroji-ekonomine-politika/dr-charles-murray-naujosios-technologijos-suteikia-rinkai-aiskumo/lrinka> žiūrėta [29-10-2015]
21. Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S. Gyvenimo kokybės kompleksinio vertinimo metodologinės problemos. Geografijos metraštis 45, 2012. ISSN 1822-6701
22. Dumbliauskienė M., Jarmalavičienė S. METHODOLOGICAL PROBLEMS IN COMPLEX EVALUATION OF THE QUALITY OF LIFE. Geografijos metraštis 45, 2012. Empirical Validation. International Journal of Electronic Commerce. 2003, 8(2).
23. Europos socialinių indikatorių sistema. Prieiga per internetą: http://www.gesis.org/en/social_monitoring/social_indicators/EU_Reporting/eusi.htm žiūrėta: [20-12-2015]
24. Gegužienė V., Žiliukaitė R., (2004) Kaimiškųjų bendruomenių organizacijos: tyrimo rezultatų apžvalga, Projektas „Skaitmeninių bendruomenių link“, Atviros Lietuvos fondas.
25. Grant Jordan, William A. Maloney. (1996) *How Bumble-bees Fly: Accounting for Public Interest Participation*, Political Studies Volume 44, Issue 4
26. Grigas R. (2000) Nūdienos pasaulio kontūrai ir lietuvių bendruomeniškumo problema. Bendruomeniškumas ir savivalda. Teminis straipsnių rinkinys, parengtas pagal 1999 m. spalio 14 - 15 d. Druskininkuose vykusio seminaro „Bendruomeniškumas ir savivalda“ pranešimus ir diskusijas. Ats. red. Grigas R. Kaunas.

27. Grigas R. (2000) Nūdienos pasaulio kontūrai ir lietuvių bendruomeniškumo problema. Iš: Grigas R. (red.). Bendruomeniškumas ir savivalda. Kaunas.
28. Heinz-Herbert Noll (2002). Social indicators and quality of life research: background, achievements and current trends. Prieiga per internetą: http://www.gesis.org/fileadmin/upload/institut/wiss_arbeitsbereiche/soz_indikatoren/Publikationen/isscnoll.pdf žiūrėta: [20-12-2015]
29. Imbrasienė G., Jociūtė A., Kvieskienė G., Mikalauskaitė A., Pūras D., Stonienė L., Slušnys L. Children and Women in Lithuania: (Publishing by Lithuanian National Committee for UNICEF through a Grant from the UNICEF Regional Office for Central and Eastern Europe), Vilnius: Valgra, 2003, 73p. ISBN 9955-493-11-9.
30. Indrašienė V., Kvieskienė G. Socialinio darbo ypatumai vaikų globos namuose: [metodinė priemonė], Vilnius: Lodvila, 2008, 115 p. ISBN 978-9955-786-06-1. 8.
31. J. Ruževičius apie gyvenimo kokybę. Prieiga per internetą: <http://www.kvalitetas.lt/index.php?id=716> 2013.10.17 žiūrėta [28-11-2015]
32. Johnson C. L. (2001). Socialinio darbo praktika. Vilnius.
33. Johnson L. C. (2001) Socialinio darbo praktika: bendrasis požiūris. Vilnius: Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija.
34. Juodeikaitė A. Rizikos grupės vaikų pozityviosios socioedukacinės raidos galimybės teritorinėje bendruomenėje realizuojant neformalias ugdymo programas. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, edukologija (S07). Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2009, p. 40.
35. Karalius A. (2000) Bendruomeniškumo formos ir jų pamatai. Bendruomeniškumas ir savivalda. Teminis straipsnių rinkinys, parengtas pagal 1999 m. spalio 14 -15 d. Druskininkuose vykusio seminaro „Bendruomeniškumas ir savivalda“ pranešimus ir diskusijas. Ats. red. Grigas R. Kaunas. Prieiga per internetą: http://www.ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm žiūrėta: [20-12-2015]
36. Kardelis K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex leidykla.
37. Kaušylienė A, Pielikytė L, Leliūgienė I. Socialinė-edukacinė aprėptis kaimo bendruomenėje: socialinio darbuotojo vaidmuo ir galimybės. Socialinis ugdymas. 2011. Nr. 15 (26)
38. Keturios tarptautinės iniciatyvos. Kas sieja ir skiria Tūkstantmečio plėtros tikslų, Švietimo visiems, Jungtinių Tautų raštingumo dešimtmečio ir Darnaus vystymosi dešimtmečio programas. Prieiga per internetą: <http://www.unesco.lt/print?pid=201> žiūrėta: [2015-06-16].
39. Kondrotaitė G., Socialinės rizikos šeimos Lietuvoje: atvejo studija. Prieiga per internetą:

- <http://philpapers.org/rec/KONSRE> žiūrėta: [29-10-2015]
40. Kviečiame Marijampolės miesto bendruomenę į konsultacijas. Prieiga per Internetą: <http://www.marijampole.lt/go.php/lit/Kvieciame-Marijampoles-miesto-bendruomene-i-konsultacijas->, žiūrėta: [29-10-2015]
41. Kvieskienė G. Pozityvioji socializacija kaip ugdymo paradigma. Habilitacijai teikiama darbų apžvalga. Socialiniai mokslai, edukologija (07S). Vilnius, 2007 - 44 p.- ISBN 978-9955-20-213-4.
42. Kvieskienė G. Kvieska V., (2012) Socialinės partnerystės įtaka inovacijoms. Monografija: Edukologija. Vilnius, 265 p.
43. Kvieskienė G. (2003) Socializacija ir vaiko gerovė. Vilnius.
44. Kvieskienė G. Pratarmė. 5-11 p. p. Kvieskienė G., Šalaševičiūtė R. Pozityvioji socializacija-vaiko gerovei. 38-52; Kvieskienė G. Socialinės partnerystės raida Lietuvoje 52-80// Giedrė Kvieskienė, Rimantė Šalaševičiūtė, Marytė Mendelė-Leliugienė, Giedrė Misiūnienė, Saugus vaikas – Pozityviosios socializacijos prielaida. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos įgyvendinimas Lietuvoje. Metodinė priemonė. Vilnius, 2011, 140 p. Prieiga per internetą: www.salaseviciute.lt/saugus-vaikas-pozityviosios-socializacijos-prielaida žiūrėta: [28-10-2015]
- Kvieskienė G. Sumanioji edukacija – socialinėms industrijoms (rankraštis)
45. Kvieskienė G., Kvieska V. Socialinės partnerystės įtaka inovacijoms. Monografija. V. 2012, 265 p.
46. Kvieskienė G., Bardauskienė D. Į bendruomenę orientuota tvari plėtra. Socialinis ugdymas: mokslo darbai. Nr.39. No 3 (2014). p.7-22 (duomenų bazės: SocINDEX with Full Text (EBSCO Publishing) <http://www.epnet.com/>), (ISSN 1392-9569), Prieiga per internetą: <http://socialinisugdymas.leu.lt/index.php/socialinisugdymas/article/view/107> žiūrėta: [28-10-2015]
47. Kvieskienė G., Briedis M., Čiužas R., Šalaševičiūtė R. Lietuvos kurtieji: galimybė gyventi kartu. (Kurčiųjų integracijos socialiniai ir vadybiniai aspektai). Mokslo studija. Vilnius, 2013. 133 p.
48. Kvieskienė G., Celešienė E., Strimaitienė V., Burvytė S., Petruškevičiūtė A. Kompetencijos socialiniame ugdyme: Kaitos brėžtis. Prieiga per internetą: Leidinys parengtas ir išleistas įgyvendinant projektą „Lietuvos MTEP pajėgumo didinimas ugdant socialinio ugdymo tyrėjų kompetencijas.“ Prieiga per internetą: <http://www.lspa.lt/kompetencijos-socialiniame-ugdyme-kaitos-breztis/> žiūrėta: [28-10-2015]
49. Kvieskienė G., Celiešienė E. (2012). Adequate Educational System for Sustainable

- Development. Sistemas, Cibernética e Informática: CISCI 2014, 15 al 18 de Julio de 2014 ~ Orlando, Florida, EE.UU. Prieiga per internetą: http://www.iiis.org/CDs2014/CD2014SCI/SCI_2014/PapersPdf/SA704JA.pdf žiūrėta: [29-10-2015]
50. Kvieskienė G., Celiešienė E. (2014) The Development of Indicators for Sustainable Education: Methodological and Conceptual Approaches. 8 th International Scientific Conference “Business and Management 2014” May 15–16, 2014, Vilnius, LITHUANIA Section: Intelligent Investment Strategy for Universal Sustainability Development. ISSN print 2029-4441/ ISSN online 2029-929X. ISBN print 978-609-457-652-2/ ISBN online 978-609-457-651-5, Article number: bm.2014.100 http://bm.vgtu.lt/index.php/bm/bm_2014/paper/viewFile/452/560 žiūrėta:[30-10-2015]
 51. Kvieskienė G., Čiužas R., Vaicekauskienė V., Šalaševičiūtė R. (2015) , Kompleksinė pagalba neįgaliesiems asmenims. Mokslo studija: Edukologija, Vilnius, 195 p.
 52. Kvieskienė G., Kvieska V. (2012) Social Economics’ Innovation in Socioeducation Institution for Sustainable Development ATTE spring conference: Twenty Years for Sustainable Development: Learning Each Other. Vilnius: LEU leidykla, 109-115 p. ISSN 1822-2196. <file:///C:/Users/SEF/Downloads/115-2546-1-PB.pdf> žiūrėta: [27-10-2015]
 53. Kvieskienė G., Kvieska V. (2012) Socialinės ekonomikos inovacijų įtaka visuomenės gerovei. Socialinis ugdymas, Nr.21 (32). Vilnius: Edukologija, p. 5 – 16. ISSN 1392-9569.
 54. Kvieskienė G., Kvieska V. Socialinės ekonomikos inovacijų įtaka visuomenės gerovei//Socialinis ugdymas, Nr.21 (32). Vilnius: Edukologija, 2012, p. 5 – 16. ISSN 1392-9569.
 55. Kvieskienė G., Kvieska V., Briedis M., Targamadžė V., Muziejų edukacinės programos vaikams ir jaunimui. Pedagogika ir psichologija muziejininkams. Mokomoji knyga.
 56. Kvieskienė G., Pozityvioji socializacija. Monografija. – Vilnius: VPU Leidykla. 2005. 184 p. ISBN 9955-20-021-9, prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:B.03~2005~ISBN_9955-20-021-9/DS.001.0.01.BOOK žiūrėta: [27-10-2015]
 57. Kvieskienė G., Socializacija ir vaiko gerovė. – Vilnius: VPU Leidykla. 2003. 184 p. ISBN 9955-20-021-9, prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:B.03~2005~ISBN_9955-20-021-9/DS.001.0.01.BOOK žiūrėta: [28-10-2015]
 58. Kvieskienė G., Žadeikaitė L., Patrick J. J. Constitutional Democracy in Lithuania. Edited by Gregory E. Hamot, John J. Patrick and Gregory E. Hamot: Indiana University Social Studies Development Center. 2005. 99-137 p. ISBN 0-9773916-0-4.
 59. Lazutka R. (2007). Gerovės kapitalizmo raidos problemos Lietuvoje. Straipsnių rinkinys.
 60. Leliūgienė I. (2012) Socioedukacinis darbas bendruomenėje. Kaunas: Technologija.

61. Lietuvos HSM duomenų archyvas. Prieiga per Internetą: <http://www.lidata.eu/> žiūrėta: [29-10-2015]
62. Lietuvos respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas. Dėl bendruomenių socialinės plėtros 2011–2013 metų programos patvirtinimo . 2011 m. Sausio 21 d. Nr. A1-31.Vilnius.
63. Local Quality of Life Indicators – Supporting Local Communities to Become Sustainable: A Guide to Local Monitoring to Complement the Indicators in the UK Government Sustainable Development Strategy. 2005. National Report. Audit Commission.
64. LR socialinių paslaugų įstatymas, patvirtintas 2006 m. sausio 19 d., Nr. X-493, Žin., 2006, Nr. 17-589.
65. LR vietos savivaldos įstatymas, 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533, Žin., 1994, Nr. 55-1049
LR Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymas, 2002 m. birželio 25 d., Nr. IX-987, Žin., 2002, Nr. 72-3009
66. Margot Breton. On the Meaning of Empowerment and Empowerment-oriented Social Work Practice. Social Work with Groups, 1994.17 (3)
67. Marijampolės "Arvi" arena (stadionas). Prieiga per intrnetą: http://www.lff.lt/lt/marijampoles_futbolo_klubo_stadionas žiūrėta: [21-01-2016]
68. Marijampolės kultūros centras. Prieiga per intrnetą: <http://www.marijampoleskc.lt/apie-mus/> žiūrėta: [19-01-2016]
69. Marijampolės miesto vietos veiklos grupės steigimo sutartis. Prieiga per intrnetą: <http://www.marijampolieceiai.lt/naujienos/aktualija/8267-pasirayta-marijampols-miesto-vietos-veiklos-grups-steigimo-sutartis> žiūrėta: [20-01-2016]
70. Marijampolės Poezijos parkas. Prieiga per intrnetą: <http://www.marijampolieceiai.lt/component/content/article/44-dienos-anekdotas/7272-renginiai-poezijos-parke> žiūrėta: [20-01-2016]
71. Marijampolės savivaldybės administracijos filialo - Marijampolės seniūnijos veiklos nuostatai. Marijampolės savivaldybės administracijos direktoriaus 2013 m. rugpjūčio 14 d. įsakymu Nr. DV-1246
72. Marijampolės Trečiojo amžiaus universitetas. Prieiga per internetą: <https://treciasamzius.wordpress.com/apie-tau/> žiūrėta: [16-11-2015]
73. Marijampolės visuomenės sveikatos centro nuostatai (2015 m. kovo 13 d. įsakymo Nr. V-353 redakcija)
74. Mažeikis G. (2007) Kompetencijų ugdymo sistema taikant kooperuotų studijų metodą. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
75. Merkys G., Brazienė, R., Kondrotaitė G. (2008) Subjektyvi gyvenimo kokybė kaip

- socialinis indikatorius: viešojo sektoriaus kontekstas. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/237589465_Subjektyvi_gyvenimo_kokybe_kaip_socialinis_indikatorius_viesojo_sektoriaus_kontekstas, žiūrėta: [16-11-2015]
76. Merkys, G. (1999). Pedagoginio tyrimo metodologijos pradmenys. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
77. Mindaugas Samoška. Visuomenės gerovės ir verslo sąlygų palankumo vertinimo tyrimų analizė. Prieiga per internetą: www.mla.vgtu.lt/index.php/mla/article/download/mla.2013.01/pdf žiūrėta: [16-11-2015]
78. Mindaugas Samoška. Visuomenės gerovės ir verslo sąlygų palankumo vertinimo tyrimų analizė. Mokslas – lietuvis ateitis. ISSN 2029-2341 spausdinta / ISSN 2029-2252 online 2013 5(1): 1–6 doi:10.3846/mla. 2013.01
79. Nefas S. (2007) Funkcionali vietos bendruomenė Lietuvos kaimuose ir miesteliuose. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas (S03). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
80. Nevyriausybinių organizacijų. Prieiga per internetą: https://lt.wikipedia.org/wiki/Nevyriausybinių_organizacijų žiūrėta: [01-03-2016]
81. NVO sektoriaus verslo galimybių formavimo vystant socialinę ekonomiką Pasvalio rajono kaimo vietovėse koncepcija. 2013. Pasvalys.
82. Perret B. Indicateurs sociaux, état des lieux et perspectives Rapport au Conseil de l'Emploi, des Revenus et de la Cohésion Sociale (CERC), janvier 2002. Prieiga per internetą: <http://pagesperso-orange.fr/bernard.perret/indicsoc.htm> žiūrėta: [20-12-2015]
83. Popple K. (1995) Analysing community work its theory and practice. Open University Press, Buckingham.
84. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/titulinis.html> žiūrėta: [08-04-2016]
- Prieiga per internetą: <http://resources.cohesioninstitute.org.uk/Publications/Documents/Document/DownloadDocumentsFile.aspx?recordId=157&file=PDFversion> žiūrėta: [30-10-2015] Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=214370 žiūrėta: [13-04-2015], žiūrėta: [27-10-2015], žiūrėta: [30-10-2015]
85. Prieiga per internetą: http://www.lff.lt/lt/marijampoles_futbolo_klubo_stadionas žiūrėta: [21-01-2016]
86. Prieiga per Internetą: <http://www.marijampole.lt/go.php/lit/Kvieciame-Marijampoles-miesto-bendruomene-i-konsultacijas-> žiūrėta: [29-11-2015]
87. Prieiga per internetą: <http://www.marijampoleskc.lt/apie-mus/> žiūrėta: [19-01-2016]

88. Prieiga per internetą: <http://www.marijampoliceiai.lt/naujienos/aktualija/8267-pasirayta-marijampols-miesto-vietos-veiklos-grups-steigimo-sutartis> žiūrėta: [20-01-2016]
89. Prosperity index. Prieiga per internetą: <http://www.li.com/programmes/prosperity-index>, žiūrėta: [29-10-2015]
90. Psichologijos žodynas. (1993) Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
91. Rakauskienė O. G. (2015) et al. Gyvenimo kokybės matavimų rodiklių sistema ir vertinimo modelis. Mykolo Riomerio Universitetas. Mokslo studija. Vilnius.
92. Richard Simmons, Johnston Birchall. A Joined-up Approach to User Participation in Public Services: Strengthening the “Participation Chain”. Social Policy ir Administration, 2005 Vol. 39, No. 3, June.
93. Richard Simmons, Johnston Birchall. *A Joined-up Approach to User Participation in Public Services: Strengthening the “Participation Chain”*. Social Policy ir Administration, Vol. 39, No. 3, June 2005, ISSN 0144-5596
94. Room G. J. Social exclusion, solidarity and the challenge of globalization / International Journal of Social Welfare, 1999, No. 8.
95. Rutkauskas, Aleksandras Vytautas, Ignotas Anicetas, Stasytė Viktorija, Kvieskienė, Giedrė, Celiešienė Eglė, Mikulskienė Birutė, Pitrenaitė-Žilėnienė Birutė, Navickas Vytas, Ruškytė Džiuljeta, Podvezko Valentinas. Įžvalgi investavimo strategija puoselėjant universalųjį plėtros tvarumą : mokslo monografija / Lietuvos edukologijos universitetas. Vilnius : BMK Leidykla, 2014. 362 p. ISBN 9786094680298.
96. Samoška M. Visuomenės gerovės ir verslo sąlygų palankumo vertinimo tyrimų analizė. Mokslas – Lietuvos ateitis Science – future of Lithuania, 2013, No. 5(1), psl. 1-6.
97. Servertkienė V. (2012). Gyvenimo kokybė Lietuvoje: subjektyvus vertinimas ir realybė. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, No. 4 (28), p. 20-35.
98. Shavelson R. J., Towne L. (2002). *Scientific research in education*. Washington, DC: National Academy Spausdinta.
99. Siemer S., Elmer S., Rammel Ch. Indicators of an Education for Sustainable Education. Prieiga per internetą: www.bmukk.gv.at/medienpool/.../bine_indicators. žiūrėta [27-10-2015]
100. Susniene, D., Jurkauskas, A. (2009) ISSN 1392 - 2785 inžinerinė Ekonomika-Engineering Economicsiz).
101. Simmons R., Birchall J.A. A Joined-up Approach to User Participation in Public Services: Strengthening the “Participation Chain”. Social Policy ir Administration, Vol. 39, No. 3, June 2005, ISSN 0144-5596
102. Social Inclusion index. Prieiga per internetą:

- http://americasquarterly.org/charticles/Social_Inclusion_Index_2013/ žiūrėta: [08-04-2016]
103. Socialinis verslas. Prieiga per internetą : https://lt.wikipedia.org/wiki/Socialinis_verslas. žiūrėta: [08-04-2016]
104. Starkauskienė V. (2010). Gyvenimo kokybės veiksniai ir jos kompleksinio vertinimo modelis. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, ekonomika 2011 (04 s). Kaunas.
105. Stauskis G., Town Planning ir Architecture. 2011, Vol. 35 Issue 2, p117-128. 12p. 12 Black and White Photographs, 5 Diagrams.
106. Sterling S. 2001. Sustainable Education – Re-Visioning Learning and Change, Schumacher Society Briefing (Nr. 6), Green Books: Dartington, 22 p.
107. Stonkutė Vaitonytė. (2015) Universiteto paslaugų atvėrimas apmokant aukštos profesinės kvalifikacijos specialistus). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, Versus aureus.
108. Suaugusiųjų švietimas. Prieiga per internetą: <http://www.suaugusiujušvietimas.lt/lt/zurnalas/praktika/2010-12-15-marijampoles-treciojo-amziaus-universitetas-atejo-laikas-kurti-bendradarbiavimo-tinklus/> žiūrėta: [21-01-2016]
109. Sutton C. (1999) Socialinias darbas, bendruomenės veikla ir psichologija. Vilnius: Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija.
110. Šabanovas S. (2015) Modernios socialinės raidos samprata (socialinės gerovės kontekste) Filosofija. Sociologija. T. 26. Nr. 4
111. Šlapkauskas V. (2000) Šiuolaikinės bendruomenės savikūros sąlygos ir veiksniai. Bendruomeniškumas ir savivalda. Teminis straipsnių rinkinys, parengtas pagal 1999 m. spalio 14 -15 d. Druskininkuose vykusio seminaro „Bendruomeniškumas ir savivalda“ pranešimus ir diskusijas. Ats. red. Grigas, R. Kaunas.
112. Švietimo valdymo informacinė sistema. Prieiga per Internetą: <http://www.svis.smm.lt/> žiūrėta: [29-01-2015]
113. Taljūnaite M., Labanauskas L., Terepaite-Butviliene J., Blazevidiene L., (2010). The Access of Adults to Formal and Non-Formal Adult Education. Prieiga per internetą: <https://www.spd.dcu.ie/site/edc/documents/LithuaniaSP5.pdf>, [žiūrėta: 13-04-2015].
114. Trumbeckienė, N. (2015), Pirminės sveikatos priežiūros paslaugų kokybės vertinimas. Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20120606_143341-71973/DS.005.0.01.ETD, žiūrėta: [28-10-2015]

115. The 2015 Legatum prosperity index. Prieiga per internetą: <http://www.prosperity.com/#/>, žiūrėta: [28-10-2015]
The Egan Review. SKILLS FOR SUSTAINABLE COMMUNITIES.
116. Tidikis R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
117. Vaicekauskienė V. LOGOS. Sistemų teorijos integravimas į socialinio darbo veiklą. 2009. 182 p.
118. Varnelis K. (2010). Tinklo kultūros reikšmė. Prieiga per internetą: http://www.eurozine.com/articles/article_2010-01-14-varnelis-lt.html, žiūrėta: [20-12-2015]
119. Vokietijos Federacinės Respublikos socialinių indikatorių sistema. Prieiga per internetą: http://www.gesis.org/Dauerbeobachtung/Sozialindikatoren/Daten/System_Sozialer_Indikatoren/index.htm žiūrėta: [20-12-2015] Jungtinės Karalystės socialinių indikatorių sistema. Prieiga per internetą: <http://www.statistics.gov.uk/statbase/mainmenu.asp> žiūrėta: [20-12-2015] Šveicarijos socialinių indikatorių sistema. Prieiga per internetą: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index.html> žiūrėta: [20-12-2015]
120. William M. K. (2006). Philosophy of Research. *Research Methods Knowledge Base*. Prieiga per internetą <http://www.socialresearchmethods.net/kb/philosophy.php> žiūrėta: [20-12-2015]

PRIEDAI

Respondentų interviu metu pateikti atsakymai perkelti į anketas

1 priedas

MARIJAMPOLĖS BENDRUOMENĖS SOCIALINĖS GYVENIMO KOKYBĖS DINAMIKOS TYRIMAS (struktūrinio tyrimo klausimynas)

Klausimynas

Klausimynu siekiame išsiaiškinti, kokie svarbiausi socioedukaciniai indeksai (Celešienė, Kvieskienė 2014; Kvieskienė 2013; Thissen et al. 2013) lemia socialinio gyvenimo kokybę. Tokiu būdu padedama spręsti sudėtingas regionines dabartinės visuomenės problemas, o tarp jų – klientų įgavimo, skurdo, socialinės rizikos grupių įtraukties, sveikas senėjimas ir kt., nelygybė ir galimybių mokytis visą gyvenimą sudarymas. Socialinė gyvenimo kokybė nagrinėjama remiantis edukacijos, ekonomikos, verslumą, kurie derina mokymąsi, profesionalią edukaciją ir kūrybingumą, ugdant socialinio gyvenimo ir socialinio verslo analitiką, skatina kūrybinių industrijų vystymąsi ir kūrybiškumo dominavimą bei žinių ekonomiką, užtikrina pasiūlos ir paklausos balansą darbo rinkoje (Rutkauskas 2013).

1. Įvertinkite Socialinės kokybės indekso kiekvieną subindeksą (+) pagal svarbą nuo 1 iki 10 balų (1 balas – nesvarbu - 10 balų - labai svarbu):

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai	Balai									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Edukacija										
Ekonomika										
Verslumas ir galimybės										
Valdymas										
Socialinis saugumas										
Asmeninė laisvė										
Socialinis kapitalas										
Sveikata										
Saviraiškos galimybė										
Moralinis psichologinis klimatas										

Jūsų komentarai:.....

.....

2. Įvertinkite socialinės kokybės/gerovės subindeksų subindikatorių svarbą nuo 1 iki 10 balų (1 balas – nesvarbu, 10 balų - labai svarbu. Kurie subindikatoriai labiausiai įtakoja Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį?

Socialinės kokybės/gerovės indekso subindeksai	Subindikatoriai	Balai																			
		Socialinės kokybės/gerovės subindikatorių svarba										Marijampolės miesto bendruomenės socialinės gerovės lygį lemiantys subindikatoriai									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Nesvarbu → Labai svarbu										Raiška (balais)									
Edukacija (Education)/	Vaikų galimybės mokytis																				
	Jūsų nuomonė apie švietimo																				

[illegible]

Fokus grupės diskusijų protokolas

Fokus grupės diskusijos data	
Fokus grupės diskusijos trukmė	
Fokus grupės diskusijos tikslas	
Ižanginis žodis:	
Problemos aptarimas:	
Kokios verslumo Marijampolės mieste galimybės ir kokie pastebimi pokyčiai?	
Kokie reikšmingiausi ekonominiai pokyčiai Marijampolės mieste per pastaruosius metus?	
Ar kito įmonių skaičius ir struktūra, kokios įmonių skaičiaus raidos tendencijos?	
Kokius galėtumėt įvardinti socialinio saugumo pokyčius ir kaip įvardintumėte dinamikos pokyčius (teigiama/ neigiama linkme)?	
Kokie pokyčiai ir galimybės saviraiškos srityje įvairaus amžiaus bendruomenės nariams?	
Kokie pokyčiai švietimo sektoriuje?	
Ar vyko pokyčiai sveikatos sektoriuje?	
Kokie pasiekimai, tendencijos ir pokyčiai vyko pastaraisiais metais sporto srityje?	
Kokie pokyčiai kultūros ir srityje?	
Kaip manote, ar bendruomenės socialinė gyvenimo kokybė gerėja? Kuriuose sektoriuose vyksta teigiami pokyčiai? Kuriuose veiklos srityse matote didžiausias problemas.	
Apibendrinimas	